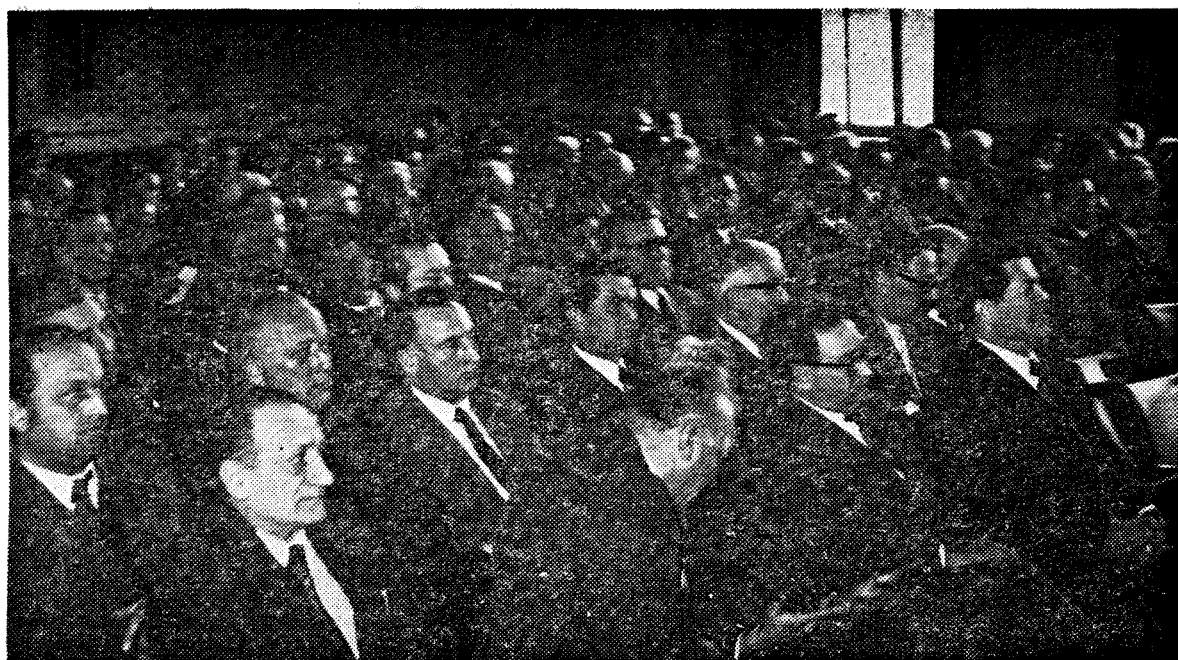

Posnetek s skupščine ZZB NOV Nova Gorica, ki je s 7.841 člani najmočnejša borčevska organizacija v SRS.

TV 15

Glasilo Zveze združenj borcev NOV
in Zveze rezervnih vojaških starešin
Slovenije

Glavni in odgovorni urednik: France Šušteršič

LETO XI. — št. 11

15. III. 1973

VVI v minuli mandatni dobi

PRED 4. SKUPŠČINO ZZB NOV SLOVENIJE

V minuli mandatni dobi se je ZZB NOV Slovenije še posebej zavzemala za urejanje nekaterih invalidskih zadev, pa tudi za splošno aktivnost članov združenj in sekcij vojaških vojn invalidov. Iz poročila, ki ga je za 4. skupščino republiškega odbora ZZB NOV Slovenije pripravila komisija VVI pri tem odboru, je razvidno, da so invalidi, njihova združenja in sekcije pa tudi komisije pri občinskih odborih ZZB NOV v okviru svojih možnosti aktivno sodelovali v družbenopolitičnem življenju v svojem kraju. To dejavnost potrjujejo tle podatki: v krajevnih organizacijah SZDL dela 1236 vojaških vojn invalidov, v raznih odborih družbenopolitičnih organizacij 1959, a v krajevnih skupnostih 876.

V Sloveniji je v ZZB NOV včlanjenih 24.210 vojaških vojn invalidov, od tega je 10.580 osebnih in 13.630 družin-

skih invalidskih upravičencev. Povezani so v 152 združenjih VVI in 356 sekcijah pri ZB.

V poročilu je zajeta vsa sedanja invalidska problematika, ki so jo v zadnjih letih kar uspešno urejali. Ob tej ugotovitvi pa ne gre prezreti, da je republiški odbor ZZB NOV Slovenije s svojimi pobudami in predlogi k temu v znatni meri prispeval. Med najpomembnejše podatke o doseženih uspehih, ki jih navaja poročilo, sodijo tle:

Do leta 1968 je varstvo vojaških vojn invalidov urejala izključno zvezna zakonodaja. Od takrat dalje so ostale v pristojnosti federacije le temeljne oblike tega varstva: osebne invalidnine, ortopedski dodatek, dodatek za postrežbo in tujo pomoč ter družinske invalidnine. V pristojnost republik pa sodijo invalidski dodatek, zdravstveno varstvo, ortopedski pripomočki ter klimatično in toplotno zdravljenje.

O tem, kako se je v času minule mandatne dobe republiškega odbora ZZB NOV urejalo in izboljševalo invalidsko varstvo, nam poročilo pove tudi tle:

● V letu 1972 so bile usklajene osebne invalidnine v razmerju med invalidninami in osebnimi dohodki iz leta 1959: Novi zakon iz leta 1972 pa določa, da se osebne invalidnine vsako leto valorizirajo za toliko odstotkov, za kolikor se zvišajo poprečni osebni dohodki.

● Tudi ortopedski dodatek, ki je bil uveden leta 1963, je bil lani valoriziran na realno vrednost iz leta 1963 in se bo prav tako kot osebne invalidnine vsako leto avtomatično usklajeval z odstotki dvigovanja poprečnih osebnih dohodkov.

● Dodatek za postrežbo in tujo pomoč vojaškim vojn invalidom I. skupine in nekaterim iz druge skupine (novo je uveden tudi za posamezne primere invalidov III. in IV. skupine), ki je po novih zakonskih predpisih iz leta 1972 razdeljen v tri stopnje, znaša za I. stopnjo 130 % poprečnega osebnega dohodka zaposlenih v Jugoslaviji, za II. stopnjo 100 % in za III. stopnjo 70 % tega dohodka. Ugotoviti pa je treba, da je v Sloveniji vsega le 230 invalidov I. in II. skupine.

● Invalidski dodatek je instrument socialne politike naše družbe do tistih invalidskih upravičencev, ki se izključno ali pretežno preživljajo z invalid-

skimi prejemki. Za tiste, ki nimajo razen invalidnine nobenih rednih dohodkov, je bil invalidski dodatek v letu 1972 zvišan na 680 dinarjev mesečno in se bo vsako leto zviševal na raven najnižje starostne pokojnine. Za tiste invalidske upravičence, ki imajo manjše redne dohodke, pa je ta dodatek za 23 % nižji.

● Družinske invalidnine so se v letu 1971 zvišale na 1200 dinarjev letno, a z novim zakonom na 1500 dinarjev in se bodo, prav tako kot osebne, v prihodnje zviševale sistemsko in v skladu s procentualnim zviševanjem poprečnih osebnih dohodkov.

● Z republiškim zakonskim predpisom je vojaškim vojn invalidom zagotovljeno popolno brezplačno zdravstveno varstvo.

● Kot posledica nenehnih prizadevanj za izboljšanje ortopedskih pripomočkov je v zadnjih letih tudi zavod za rehabilitacijo invalidov v Ljubljani izboljšal svoje proizvode te vrste. Potrebno pa bo določiti še garancijske roke za izdelane proteze in druge ortopedske pripomočke ter sodelovanje invalidov — potrošnikov v samoupravljanju ortopedskih podjetij.

● Število invalidov, ki so deležni klimatičnega in kopališkega zdravljenja, se v zadnjih letih stalno dviga.

● S spremembo v pokojninskem in invalidskem zavarovanju so si pravico, ki je doslej veljala le za vojaške vojne

invalidi I. do IV. skupine — da se jim šteje vsakih 12 mesecev dejanskega delovnega razmerja za 15 mesecev zavarovalne dobe — pridobili tudi invalidi V. in VI. skupine.

Ko je že beseda o uspehih in zakonskih izboljšavah položaja vojaških vojn invalidov, ne gre prezreti ureditve stanovanjskih zadev invalidom I. in II. skupine v Sloveniji, ki niso imeli primernih stanovanj. Republiški odbor ZZB NOV je dal v ta namen sredstva ukinjenega stanovanjskega sklada v višini 1.709.615 dinarjev kot namenski prispevek za ureditev te zadeve.

Poročilo opisuje še nadaljnji razvoj doma vojaških vojn invalidov v Strunjanu. Navaja tudi, da je v tem domu bilo od novembra 1969 do aprila 1970 v polni oskrbi 127 otrok in učiteljev iz Banja Luke, ki so jih od tam evakuirali zaradi potresa. Toda v tem domu bi si lahko utrjevali svoje zdravstveno stanje še mnogo več invalidov, če bi bil odprt tudi v zimskih mesecih. V tem primeru pa bi ta dom moral imeti zaprt bazen s toplo morskovo vodo. Zato se republiški odbor ZZB NOV vsestransko prizadeva pridobiti v ta namen potrebna sredstva.

Tudi o invalidski športni in rekreativni dejavnosti piše v poročilu. Njen pomen potrjuje navedba, da je med vojaškimi vojnimi invalidi Slovenije 960 aktivnih športnikov, ki so v preteklih letih sodelovali na šestih tekmovalnih.

Poročilo se končuje z opisom položaja vojaških vojn invalidov NOV, ki živijo v zamejstvu.

V. M.

SEJA PREDSEDSTVA ZZB NOV

Razprava o poročilu

Na seji predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, ki je bila 14. marca, so obravnavali osnutek poročila za 4. skupščino. Poročilo, ki je precej obsežno, so člani predsedstva dobili že skupaj z vabilom na sejo in so ga lahko temeljito preštudirali. Razprava o njem je bila izredno živahna in stvarna. Predlagali so precej sprememb pa tudi nekaj dopolnitev. Poročila, ki so jih pripravile posamezne komisije republiškega odbora so res izčrpna in je v njih navedeno delo v pretekli mandatni dobi, lahko bi rekli do vseh podrobnosti. Kljub temu pa so na seji ugotavljali potrebo po posameznih spremembah, pa tudi dopolnitvah.

Ker v našem listu priobčujemo vsebinsko posameznih poročil in bomo s priobčevanjem drugih še nadaljevali, se tokrat ne spuščamo v podrobnosti predlaganih sprememb in dopolnitev ter seveda tudi ne v navajanje vsebine poročil.

Pred koncem seje so bili člani predsedstva seznanjeni tudi z zaključnim računom za leto 1972 in z osnutkom proračuna republiškega odbora ZZB Slovenije za leto 1973.

V. M.

SEJA PREDSEDSTVA ZVEZNEGA ODBORA ZZB NOV

Tudi borci so odgovorni

V Beogradu je danes dvaintrideseta seja predsedstva zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije. Njen dnevni red je precej obsežen. Obravnavajo aktivnost članstva in organizacij ZZB NOV pri izvažanju pisma predsednika Tita in izvršnega biroja predsedstva ZKJ. Iz gradiva, ki so ga člani predsedstva prejeli za to sejo, posnemamo, da je zelo veliko borčevskih organizacij kritično ocenilo dosedanje delo in aktivnost ZZB NOV. V teh ocenah je med drugim ugotovljeno, da tudi borci NOV nosijo za stanje, v katerem se nahaja naša družba, del odgovornosti, in to toliko, kolikor bi lahko vplivali na tok njenega razvoja.

Razpravljajo tudi o družbeni samozastiti in v zvezi s tem o nalogah ZZB NOV pa o razlikah v pravicah borcev v zvezi z republiškim in pokrajinskimi

predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Na dnevnem redu je tudi zahteva republiškega odbora ZZB NOV Črne gore v zvezi s pravicami iz pokojninskega zavarovanja tistih oseb, ki so med NOB sodelovale s sovražnikom.

Predsedstvo na tej seji sklepa tudi o sklepnem računu zveznega odbora za leto 1972 in o dohodkih ter izdatkih zveznega odbora in njegovih teles za leto 1973.

Potem ko bodo določili, kdaj bo 8. seja zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, se bodo pomudili še pri odločitvi tistih, ki jim bodo podelili »Plakete ZZB NOV Jugoslavije«, in določili, kate- re delegate tujih organizacij borcev bodo povabili na kongres ZZB NOV Jugoslavije.

besede in dejanja

TUDI EDEN OD NAČINOV BOGATENJA

Kontrola porabe materiala izvajajo le redkokje. To je omogočilo nekemu privatniku iz Vrnjačke Banje, da je pri gradnji šole »porabil« nad 44 ton cementa in armiranega betona več, kot je bilo potrebno. Večina takih viškov primanjkujočega materiala gre v spekulacijo.

Politika — 6. III. 1973

IDEJNOST ŠOLE

Socialistična idejnost šole je v bistvu uresničevanje marksističnega znanstvenega pogleda na svet. V njem pa moramo

videti celoto s treh vidikov: prvič, da je marksizem za nas znanost in kritična teorija, drugič, da je za nas revolucionarna ideologija delavskega razreda oziroma njegova revolucionarna praksa in tretjič, da je to za nas spoj teorije in prakse. Seveda je pri tem pomembno, da marksizem ni priročnik, ni zbirka resnic za vsakodnevno rabo, temveč da je temeljna znanja, temeljne postavke, na podlagi katerih je z marksistično metodo in upoštevanjem celovitosti razmer potrebno dosegati prave rezultate.

Komunist — 9. III. 1973

ZAMRZNITEV JE OGRELA IZNAJDLJIVOST

Vsak od 530 delavcev »Lifama« v Stari Pazovi izdelala letno proizvodov v vrednosti 220.000 dinarjev. To precej presega

jugoslovansko poprečje, saj celo delavec v kragujevski »Zastavi« proizvede letno za 80.000 dinarjev manj.

— Pri nas so cene »zamrznjene« že pet let — je rekel direktor »Lifama« Slavko Bijelić, in edino, kar nam je preostalo, je bilo, da za vse podražitve poiščemo in najdemo rešitve v tovarni.

Politika ekspres — 6. III. 1973

REDEK USPEH

V tekstilnem kombinatu »Bačkaprodukt« se je v zadnjih dveh letih število zaposlenih zvišalo za 6,5-krat, a skupni dohodki so se samo lani zvišali za približno 70 odstotkov. Lansko leto je ta kolektiv zaključil s 1300 zaposlenimi delavci, skupnim dohodkom 160 milijonov in viškom dohodkov 7 milijonov dinarjev.

Borba — 7. III. 1973

● Po nekajdnevem bivanju v Sloveniji je predsednik republike Josip Broz-Tito s svojim spremstvom odpotoval v Zagreb. Na poti iz Kumrovcia proti Zagrebu se je ustavil v Stubiških toplicah, kjer so ga predstavniki družbenopolitičnih organizacij Stubice seznanili z razvojem svojega kraja ter z dosedanjim potekom priprav za zgraditev spomenika Matiji Gubcu in kmečkemu uporu. Predsednik Tito si je ogledal kraj, kjer bo stal veličasten spomenik Matiji Gubcu in kmečkemu uporu, delo kiparja Antuna Avgustinčiča ter obnovljen Oršičev dvorec, kjer bodo jeseni odprli muzej kmečkih uporov. Predsednik Tito se je po ogledu avtomobilske ceste Zagreb—Karlovac vrnil v Beograd.

● Predsednik republike Josip Broz Tito je poslal dr. Salvadoru Allendeju, predsedniku republike Čile, posebno brzojavko, v kateri izraža posebno zadovoljstvo k doseženim rezultatom na parlamentarnih volitvah, ki dokazujejo nadaljnje utrjevanje pozicij vlade ljudske enotnosti in izpričujejo podporo ljudstva Allendejevemu programu socialističnega razvoja prijateljskega Čila.

● Slovenski izvršni svet je na svoji seji, ki jo je vodil Andrej Marinc, obravnaval med drugim tudi problematiko energetike v naslednjih letih. Po mnenju IS je potrebno pospešiti izgradnjo TE Šoštanj IV in jedrske elektrarne Krško. S tem bi bilo rešeno pomanjkanje električne energije v obdobju 1977. in 1978. leta. Da bomo pokrili njen primanjkljaj v obdobju od 1974. do 1976. leta, pa je treba čimprej sprejeti ustrezne sklepe.

● Češkoslovaški zunanji minister Bohuslav Chmoupek — sprejel ga je tudi predsednik Tito — je svoj obisk v Jugoslaviji ocenil za zelo koristen ter izrazil svoje prepričanje, da bo prispeval k hitremu razvoju odnosov med obema državama na političnem, gospodarskem in drugih področjih.

● Zvezni odbor za proslavo dneva mladosti je sklenil, da bo letošnja štafeta mladosti začela svojo pot po Jugoslaviji 7. aprila v Kolašinu. Na poti, dolgi čez 10.000 kilometrov, bo štafeta šla skozi vse naše republike in pokrajine, noseč pozdrave vseh delovnih ljudi in občanov predsedniku Titu. Predaja štafete in tradicionalna proslava bo — kakor pretekla leta — 25. maja na stadionu Jugoslovanske ljudske armade v Beogradu.

● Poslanski dom italijanskega parlamenta je sprejel zakonski predlog o izboljšanju položaja slovenskih šol na območju Trsta in Gorice. Glasovanja so se vzdražali samo poslanci neofašistične stranke. Novi zakon daje slovenski narodnostni skupnosti možnost, da organizira celovit šolski sistem.

● Na posvetovanju tržnih inšpektorjev iz cele države, ki je bilo v Krapinskih toplicah, so poudarili neupravičen porast cen, ki ne ogroža le standarda, ampak postavlja pod vprašaj hkrati tudi učinkovitost vseh prizadevanj za stabilizacijo gospodarstva. S tem v zvezi so podčrtali, da je potrebno z največjo odgovornostjo zagotoviti izvajanje tistih ukrepov, ki določajo maksimiranje cen blaga in storitev, ki jih je pred nedavnim sprejel ZIS.

● Predstavnik švedske vlade je izjavil, da Švedska ne mara postati »raj za ustaše« in organizacijo »Crni september«. Zaradi tega so tudi sprejeli novi zakon o boju proti mednarodnemu terorizmu. Rečeno je, da je novi zakon v prid tujim priseljencem in da bo vlada sproti sporočala, na katere organizacije se nanaša.

● Tudi avstralska vlada se je odločila zatreti ustaško teroristično dejavnost. Tako je izjavil predsednik avstralske vlade Gough Whitlam in med drugim poudaril, da taka dejavnost, naperjena proti Jugoslovanom, zaposlenim v Avstraliji, in jugoslovanskim diplomatskim predstavništvom jemlje ugled Avstraliji. Potrdil je tudi prejšnje ugotovitve zvezne policije, da so prvi odločni ukrepi proti ustaškemu terorizmu že rodili uspeh — doslej je državo zapustilo že kakih 200 ustašev.

● Ing. Simon Wiesenthal je stoddotno prepričan, da je bolivijski poslovni človek Klaus Altman »pravi človek«: nekdanji nacistični oficir Klaus Barbie, znan kot »mesar iz Lyon«. Zdaj iščejo možnosti za njegovo izročitev Franciji.

● Sinod ciprske pravoslavne cerkve je sklenil razrešiti ciprskega predsednika Makariosa škofovskega naziva. V sporočilu treh metropolitov, ki sestavljajo sinod, je rečeno, da bo sklep začel veljati čez 30 dni, tako da bi Makariosu »dali čas« za pritožbo. Sinod ga je obtožil, da je prekršil cerkvena pravila, kar je poleg verske funkcije sprejel tudi svetno oblast kot ciprski predsednik. Makarios se je že pritožil in pravi, da je ta obtožba enostranska in zato neveljavna.

● Na referendumu v Severni Irski je milijon volivcev odločilo, ali bo Ulster ostal v sklopu Velike Britanije ali pa se bo združil z republiko Irsko. Za red na referendumu je skrbelo 34 tisoč britanskih vojakov in policistov. Večina volivcev se je odločila za to, da Ulster še vedno ostane v okviru Velike Britanije.

● Pred izrednim sodiščem v Istanbulu se bo 16. aprila začel proces proti skupini 256 članov ilegalne »narodnoosvobodilne vojske Turčije«. Vojaški tožilec bo bojda zahteval smrtno kazen za deseterico obtožencev, med katerimi so oficirji in podoficirji. Obtoženi so, da so pripravljali ugrabitev turških političnih osebnosti, med njimi voditelja stranke pravice in bivšega predsednika vlade Demirela.

● V Sudanu so ustanovili nagla vojaška sodišča, ki ne bodo sodila le komandosom »črnega septembra«, temveč tudi Sudancem, osumljenim, da so bili kakorkoli zapleteni v zadnje tragične dogodke v Kartumu. Sudanski predsednik je prepovedal kakršnokoli dejavnost palestinskega gibanja v Sudanu in dejal: »Lahko poskrbimo, da bo za »črni september« vsak dan v letu črna«.

● Finančni ministri devetih držav EGS so se sporazumeli, da bodo zahtevali, naj ZDA ponovno uvedejo konvertibilnost dolarja v zlato in naj doma z odločnimi ukrepi zavro naraščajočo inflacijo. Deveterica ministrov sodi, da sta to dva najvažnejša pogoja za ureditev sedanje svetovne monetarne krize.

● Kitajska vlada je ostro obsodila nedavno odločitev Sovjetske zveze, da bo vsa kitajska imena krajev na sovjetskem Daljnem vzhodu zamenjala z ruskimi. To se nanaša na objavljeno odločitev vrhovnega sovjeta o spremembi imen, katere namen je dokazati, da je bilo to ozemlje brez lastnika, ko so ga zasedli vojaki ruskih carjev.

● Avstrijski zvezni minister za pravno in umetnost dr. Fred Sinowatz, ki se je mudil v Jugoslaviji na vabilu zveznega izvršnega sveta, je izrazil zadovoljstvo s pogovori z jugoslovanskimi predstavniki. Dejal je: »Med dosedanjimi zelo izčrpnimi pogovori smo lahko ugotovili, da se stališča obeh strani o kulturnoprosvetnem sodelovanju v veliki meri ujemajo. Avstrijski minister je bil tudi v Ljubljani.

● Na slovesnem zboru ob 10-letnici kninske ekonomske šole so zahtevali, da tovariša Tita na prihodnjem kongresu ponovno izberejo za predsednika ZKJ. Istim zahtevam se je pridružila tudi organizacija zveze borcev NOV iz Kragujevca na svoji skupščini.

● V Beogradu se je končalo dnevno zasedanje izvršnega odbora svetovne federacije združenj za združene narode. Na konferenci je sodelovalo 16 članov izvršnega odbora in prav toliko držav z vseh celin, med njimi tudi iz Jugoslavije.

Volilna pomlad

Letošnja pomlad se je na raznih koncih sveta začela v znamenju volitev. Ponekod je šlo za bolj formalno potrditev v preteklosti začrtane poti, drugod pa so volitve predstavljale pomemben mejnik v razvoju dežele.

Nekatere volitve so še pred nami. Tako nas na primer še čaka drugi krog volitev v Argentini, kjer se vodi za deželo precej odločilna bitka o nasledstvu dozdajšnje vojaške vlade generala Lanusseja. V prvem krogu je sicer premočno zmagal peronistični kandidat Campora pred vladnim kandidatom Balbinom, vendar pa prešteti glasovi kažejo, da ni zbral potrebne absolutne večine, nad 50 odstotkov (omenjajo celo, da je vlada baje »zmanjšala« število Camporinih glasov). Tako Argentino še čaka odločitev o tem, ali bo nadaljevala po stari, vojaški poti, ali pa bo peronistom dala možnost, da izpeljejo svoje napovedane reforme, ki bi lahko v marsičem odpravile boleča socialna nasprotja.

Na Cipru volitev pravzaprav niti ni bilo, saj je grški del otoškega prebivalstva plebiscitarno podaljšal mandat nadškofu Makariosu, medtem ko je podpredsednik republike postal edini kandidat turškega dela prebivalstva, Denktas. A že kmalu po Makariovi izvolitvi, potem ko je znova potrdil svojo privrženost načelom neuvrščene politike, se je na otoku znova zaostril položaj: otoški škofi so predsedniku oporekli položaj poglavarja otoške pravoslavne skupnosti, medtem ko je desničarski general Grivas, pristaš priključitve Cipra h Grčiji, znova zagrozil z neredi. Tako vse kaže, da čaka Ciper, kljub uspešnemu izteku volitev, še zelo vroča politična pomlad.

Volitve v mladi neodvisni državi na indijski podcelini, v Bangladešu, so vnovič potrdile veliko priljubljenost premiera Mudžiburja Rahmana, ki je sklenil deželo popeljati v notranji politiki na pot pomembnih socialnih sprememb, v zunanji politiki pa v okvir neuvrščene gibanja. Ker kaže, da bo Bangladeš postal enakopravni član neuvrščene skupnosti že to jesen na četrtm vrhunskem srečanju neuvrščenih držav v Alžiru, bo nedvomno zelo pomemben bližnji obisk predsednika našega zveznega izvršnega sveta Džemala Bijedića v tej državi, s katero so nas že kmalu po njeni neodvisnosti povezale prijateljske vezi.

Nedvomno pa so od vseh letošnjih pomladanskih volitev najpomembnejše tiste, ki so potekale na dveh različnih koncih sveta — v Franciji in v latinsko-ameriškem Čilu. V obeh deželah je na volitvah namreč šlo za to, ali bo notranjepolitični razvoj šel v smeri korenitih socialističnih sprememb, ali pa bodo znova prevladale nazadnjaške težnje. V Čilu je šla desničarska opozicija v ofenzivo proti socialistični vladi predsednika Allendeja, v Franciji pa je šla združena leva opozicija v ofenzivo proti vladajoči degolistični stranki.

Opozicija je imela že doslej v čilskem parlamentu večino, s katero je nenehno ogrožala dejavnost združene leve vladne koalicije. K sreči pa je bila opozicija na eni strani razdrobljena in premalo

vplivna med najširšimi sloji prebivalstva, na drugi strani pa si je predsednik Allende s svojim socialističnim programom kljub številnim notranjim težavam znal pridobiti naklonjenost ljudi, pa tudi lojalno podporo vojske, tako da se je navzlic nekajkratnim poskusom desničarskih zarot vendarle obdržal na oblasti.

Pred volitvami pa si je opozicija postavila za cilj, da zbere v čilskem parlamentu dve tretjini glasov, kar bi ji omogočilo zrušiti Allendejevo vlado. Da bi to dosegla, se je morala tista meščanska opozicija, ki je svojčas, ko je bila na vladi, že sprožila dokaj napredne programe nacionalizacij tujih družb in odpravljanja nekaterih najbolj žgočih socialnih krivic, povezati z najbolj reakcionarnimi sloji čilskega političnega življenja — vendar je kljub vsemu morala priznati svoj poraz. Obdržala je sicer večino v parlamentu, ni pa zbrala potrebne dvotretjinske večine, da bi lahko odstavila Allendeja. Leva koalicija »Unidad Popular«, ljudska zveza, je pri tem zbrala dodatne glasove in še utrdila svoj položaj v parlamentu, kar bo predsedniku Allendeju omogočilo, da bo lahko nadaljeval s svojim programom podružbljanja velikih podjetij in zemljiških veleposesev.

Res da pri tem ne bo šlo brez težav in Allende sam opozarja ljudi, da so nekatere stvari pomembnejše od mesa, ki ga zadnji čas v trgovinah zmanjkuje. Tudi pritiskov od zunaj najbrž ne bo manjkalo, saj so ravno pred dnevi odkrili novo zaroto ameriške družbe ITT, ki jo je Allende podprl, pa se s tem ni mogla sprijazniti, zato se je obrnila na ameriško vlado za pomoč pri strmoglavljanju čilskega predsednika. Toda ljudstvo je Allendeja podprlo — in poti nazaj več ni.

Drugače pa so se iztekle volitve v Franciji, ki so jih mnogi komentatorji primerjali s tistimi v Čilu. Kot bi uspeh Allendejeve leve koalicije namreč lahko predstavljal nekakšen zgled za ostale države tretjega, nerazvitega sveta, da je moč po demokraciji, parlamentarni poti priti v socialistično družbo, tako naj bi zmaga združene levice v Franciji predstavljala zgled za druge države razvitega sveta, da lahko sodelovanje naprednih sil utre parlamentarno, mirno pot v socializem.

Obeti so bili precejšnji. To, kar se ni posrečilo doslej nikjer v Zahodni Evropi — sodelovanje komunistov in socialistov ob skupnem volilnem programu (tako zahodnonemški kot italijanski socialisti takšno sodelovanje zavračajo) — to so dosegli v Franciji. Socialisti in komunisti so že precej pred volitvami sporazumno sestavili skupen vladni program, ki je Franciji napovedal precejšnje notranjepolitične spremembe, oziroma nekakšno prehodno obdobje od zdajšnjega sistema v socializem, z nacionalizacijami ključnih gospodarskih vej, z večjim sodelovanjem delavcev pri vodenju podjetij, z boljšo socialno službo itd. Ta program je pri Francozih zbudil precejšnje zanimanje in predvolilne ankete so že napovedovale možnost zmage združene levice na volitvah.

Izkazalo pa se je, da so bile te napovedi preveč optimistične: degolisti so se po petnajstih letih še naprej obdržali na oblasti. Ohranili so — resda nekoliko okrnjeno, vendar še vedno precejšnjo — večino v parlamentu, medtem ko so socialisti in komunisti dobili skupno sto poslancev več, kot so jih imeli poprej.

Degolisti se imajo za to, da so se obdržali na oblasti, zahvaliti več dejstvom: prvič njihovi grobi antikomunistični kampanji, ki so jo sprožili pred volitvami, drugič pristranskemu stališču predsednika Pompidouja, ki je za degoliste propagiral še tedaj, ko je bilo uradno kampanje že konec, tretjič za zastarelemu volilnemu sistemu, ki gre predvsem na roko vladajoči stranki.

Kljub temu Francija jutri ne bo več to, kar je bila včeraj. Močnejša levica v parlamentu bo znala marsikdaj omajati vladne odločitve, program, ki so ga degolisti skušali čim bolj izpolniti z obljubami, da bi lahko konkurirali program levice, bo treba vsaj deloma izpolniti — in naposled, degolisti so spoznali, da se je končalo obdobje njihove samozvesti in da se bodo morali zanj znova pošteno boriti.

KOMENTATOR

Pismo – osnovno napotilo za delo

POROČILO Z REDNE SKUPŠČINE ZZB NOV NOVA GORICA

V prostorih občinske skupščine je bila minulo soboto redna skupščina ZZB NOV občine Nova Gorica, ki so se je poleg stosedemindesetih delegatov udeležili tudi številni gostje; med slednjimi delegacije pobratene občine iz Otočca ter pokrajinskih organizacij ANPI iz Gorice in Vidma, predstavniki skupščine in družbeno-političnih organizacij iz Nove Gorice, predsedniki aktivov borcev iz delovnih organizacij in spomeničarji ter Janko Rudolf, predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

Kot prvi so skupščino pozdravili s šopkom cvetja in toplimi besedami najmlajši iz novogoriške osnovne šole ter se z enako iskrenimi željami pridružili čestitki predsednika ZZB NOV občine Nova Gorica Franca Pajntarja, namenjeni rojaku in prvemu komandantu IX. korpusa Ladu Ambrožiču-Novljanu, ki je prav na ta dan praznoval petinšestdesetletnico življenja.

Pred rednim nadaljevanjem skupščine sta predstavnika ZPMS in ZRVS izročila priznanja Zvezi združenj borcev NOV občine Nova Gorica; prvi za uspešno sodelovanje pri organiziranju Kurirčkove pošte in drugi za velik prispevek pri uresničevanju nalog splošnega ljudskega odpora.

Zaradi pomanjkanja prostora bi iz obsežnega poročila o delu ZZB NOV občine Nova Gorica v minuli mandatni dobi, ki prča o plodnem delu te organizacije, spregovorili predvsem o iskanju nekaterih novih oblik dela, v katerih je čutili skrb za borce in s katerimi se borci tvorno vključujejo v družbeno-politična ter gospodarska dogajanja v občini.

Kot prvo bi omenili organiziranje posvetovanj s predstavniki združenj, ki so se po-

kader v porazno nizkem številu naročen na »TV 15« in »Borca«, kar velja tudi za šole. »Naročnina na imenovani borčevski publikaciji pa je seveda najmanj, kar bi bilo v šolstvu treba narediti, da bi ta snov prišla prihajati v naše šole in potem med mladino,« je dejal Franc Pajntar.

K razpravi so se prvi prijavili predstavniki borčevskih organizacij iz Prvačine, Bilj in Lokovca ter spregovorili o še vedno nerešenem vprašanju prekomorcev. Prizadeto so ugotovili, da je poročilo posvetilo le tem bore malo prostora, in opozorili na dvanajst knjig o prekomorcih, ki bi lahko rabile kot dokument pri obravnavanju tega vprašanja. Slišati je bilo tudi predlog o ustanovitvi posebnih dispanzerjev za udeležence NOV, s katerimi bi dosegli popolnejšo medicinsko obravnavo borcev in vojaških vojnih invalidov. S posebno toplim odobravanjem so bile sprejete besede o zastopavljenosti žensk. Le malo jih je odlikovanih in še te le z nizkimi odlikovanji — je dejala razpravljalka — a vendar je bil njihov delež v narodnoosvobodilnem boju neprecenljive vrednosti; letošnje praznovanje tridesete obletnice Slovenske protifašistične ženske zveze in kongresa v Dobriču pa je priložnost, da popravimo storjeno jim krivico. Omenili bi še predlog o uvedbi obveznega predmeta civilne zaščite v sedme in osme razrede osemletk ter željo, da se s postavitvijo spomenika v Kromberku, ki je bil z okoliškimi vasi po žrtvah fašističnega nasilja najbolj prizadeto območje, oddolžimo umrlim političnim preganjancem, internirancem in zapornikom. Zvedeli smo tudi za vasico na Krasu, ki je med vojno mnogo žrtvovala, danes pa tam ljudje nimajo niti pitne vode. Pripombo je dopolnil Alojz Gregorič iz Vogrskega in širše opozoril na problem hribovskih vasi, katerim bi morali posvetiti več pozornosti, saj je ta problem posebno pereč prav na Primorskem.

Skupščino je pozdravil tudi predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Janko Rudolf; v uvodnih besedah je s posebnim zadovoljstvom ugotovil navzočnost predstavnikov ANPI in pobratene občine iz Otočca, nekaj misli je posvetil pismu predsedstva ZKJ in tovariša Tita kot izhodišču za delovanje borčevskih organizacij ter v nadaljevanju poskušal odgovoriti na zastavljeno mu vprašanje o še vedno nerešenem problemu prekomorcev. Tu gre za vse prej kot za nerazumevanje do tega vprašanja, je poudaril Janko Rudolf. Opozoril je, da v tem primeru ne gre zgolj za reševanje vprašanja prekomorcev, ampak tudi udeležencev v raznih drugih odporniških gibanjih, kot na primer v Sovjetski zvezi. Verjetno bomo morali vprašanje teh posebnih kategorij borcev reševati v slovenskem merilu s posebnim zakonom in ga pozneje uskladiti z drugimi republikami. Vprašanje torej le ni tako preprosto, je ob koncu dejal predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

Ob koncu so udeleženci redne skupščine ZZB NOV Nova Gorica poslali pozdravno pismo tovarišu Titu.

MILENA STRAJNAR

Zbranim na skupščini ZZB NOV občine Nova Gorica je spregovoril tudi Janko Rudolf, predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije

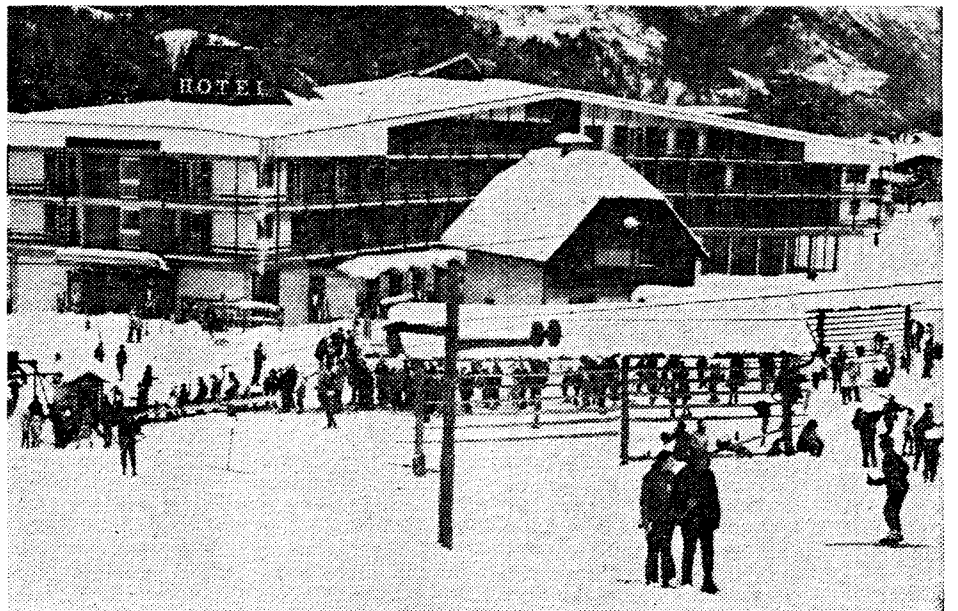
kazala kot ena izmed uspešnih oblik sodelovanja vodstva organizacije in borcev na terenu. V vseh večjih delovnih organizacijah že več let obstajajo aktivni borcev NOV kot eden zelo pomembnih političnih dejavnikov pri razvijanju gospodarstva; v teh delovnih organizacijah imajo borci z notranjimi pravilniki urejene tudi nekatere ugodnosti, kot na primer denarni prispevek za toplotno-klimatsko zdravljenje, stodoletno nadomestilo v času bolniškega staleža do tridesetih dni ter druge. Opozorili bi še na pogovor, ki ga je na pobudo spomeničarjev sklical predsedstvo ZZB NOV občine Nova Gorica; poleg nosilcev partijske spomenice so se pogovora udeležili tudi predstavniki družbeno-političnega življenja, usmerjen pa je bil v uresničevanje nalog iz pisma predsedstva ZKJ in tovariša Tita.

Po pozdravnih govorih predstavnikov pokrajinskih organizacij ANPI iz Vidma in Gorice, ki sta zavzeto potrjevala ugotovitve iz poročila o intenzivnem razvijanju politične aktivnosti ZZB NOV občine Nova Gorica s tema naprednima italijanskima organizacijama, je spregovoril Franc Pajntar.

»Osnovne smernice vsemu našemu delu je dalo pismo predsedstva ZKJ in tovariša Tita!« je uvodoma poudaril predsednik ZZB NOV občine Nova Gorica in v nadaljevanju dejal, da so borčevske organizacije vedno obsojale vse negativne pojave in zahtevale nepopustljiv obračun z vsemi kršitelji načel socialistične samoupravne poti, za katero smo se toliko borili in toliko žrtvovali.

Med drugim je spregovoril tudi o pomenu razvijanja revolucionarnih tradicij, ki je življenjska potreba vse naše družbe, in ugotovil, da pogreša gojitev te dejavnosti med šolsko mladino. Zavrnil je vse možnosti razlage in izgovore o prenatrpanosti učnega programa in pomanjkanju literature ter kot glavni razlog takega stanja navedel pomanjkanje volje tistih, ki delajo z mladino. Opozoril je, da je prav učiteljski in profesorski

naši delovni uspehi

Kranjska gora se je razvila v pomembno zimsko turistično središče. Najprej so zgradili sodoben hotel Prisank za 150 gostov, jeseni 1971 pa so odprli še hotel Larix za 300 gostov. Tega prikazuje naša fotografija. V zadnjih dveh letih so zgradili še depandanso hotela Prisank in hotel Lek s skupno 220 posteljami, trenutno pa gradijo še dva hotela, ki bosta lahko sprejela kar 640 gostov. Sedaj je v Kranjski gori prostora že za 3000 gostov, do leta 1980 pa predvidevajo, da bodo imeli že 7000 postelj za goste (Fotografija in besedilo Branko Blenkuš).

Odločno proti napakam

NA REDNI SKUPŠČINI ZZB NOV V CERKNICI SO ODLOČNO PODPRILI AKCIJO ZK IN PREDSEDNIKA TITA

Tudi borci z Notranjskega so prek svojih delegatov na skupščini v Cerknici podprli akcijo zveze komunistov in predsednika Tita za nadaljevanje revolucije, za odpravljanje napak in za prevlado delavcev. Ko je predsednik Jože Telič v uvodnih besedah obravnaval to problematiko, je postavil zahtevo, da se v boju za resnično samoupravljanje upošteva tudi borci, ker so bili že poskusi, da se jih potisne na rob družbenega dogajanja. »Borci dobro poznamo stanje in probleme na terenu in bi bilo prav, če bi naša stališča bolj upoštevali, posebno ker smo s svojim delovanjem v preteklosti dokazali, da so bile naše organizacije ponekod edini aktivni nosilec družbenopolitičnega življenja v občini...« Dalje je Jože Telič opozoril na budnost, ki zahteva krepitev prvin naše državnosti in samouprave za zagotovitev mirnega razvoja naše družbe. »Na podlagi začetih akcij zveze komunistov in izvajanja ustavnih dopolnil postaja razredna vsebina našega boja še jasnejša. Iz dneva v dan postaja bolj opredeljen tudi razredni sovražnik. Zdi pa se, da vse preveč govorimo in premalo delamo, da v nekaterih stvareh ne gremo do konca. Do nekaterih napak se obnašamo preveč popustljivo. Po našem mnenju je treba vzporedno ob drugih ukrepih odstranjevati s položajev vse tiste, ki so soodgovorni, da je prišlo do tako težkega in nevarnega stanja v naši družbi...«

»Borci razumemo težave in zamotanost v gospodarstvu, na katerega dostikrat vpliva mednarodni gospodarski položaj. Ne moremo pa se sprijazniti s takšnimi pojavi, kot so razpisništvo družbenih sredstev, bogatenje posameznikov, ki ni plod njihovega dela, in vrsta tistih manipulacij, ki škodujejo hitrejšemu napredku socialistične graditve in s tem ustvarjajo kontrarevolucionarno podlago za naše sovražnike... Začel se je ustvarjati prostor za anarhičnost in samovoljo. Silno so se okrepili centri ekonomske in finančne moči (predvsem banke, trgovina in zavarovalnice), začelo se je odtujevanje sredstev presežne vrednosti v smeri zasebnih koristi... Te grupacije so ustvarjale finančno in tržno nadvlado, odtujevanje dohodka in usmerjanje družbenega kapitala po svojih često osebnih nagnjenjih... Samoupravni sistem je prišel pod pritisk poslovnih elit,

ki oblikujejo samosvojo poslovno moralo in za katere družbene norme ter socialistični odnosi ne veljajo... Borci se moramo zavzeti, da prevladajo moralne vrednote iz narodnoosvobodilnega boja: borbenost, poštenost, tovarištvo in enakost, ki so združevale najrazličnejše sloje ljudi. Ne smemo se zapirati vase. Delovati moramo kot politična organizacija, ki je trdno zasidrana v bazi, med ljudstvom...«

V nadaljevanju je Jože Telič razčlenil stvarne možnosti za politično angažiranost borcev. »Res je,« je dejal, »da se je socialni položaj borcev nekoliko izboljšal, ne moremo pa trditi, da je položaj borcev sprejetjem borčevskih zakonov rešen... Problemi, ki trenutno stopajo v ospredje, so še vedno socialnozdravstveni, stanovanjski in invalidski. Večina naših članov je še vedno v ospredju boja za izgradnjo samoupravnega socializma, borijo se za dosledno izvedbo stabilizacije gospodarstva in uresničevanje ustavnih dopolnil. Mnogi pa so se postarali in so utrujeni. Zato bi morala družba v prihodnje vlagati večja sredstva za zdravstveno zaščito borcev, ker se njihovo zdravje iz leta v leto slabša. Zveza združenj borcev se v prihodnje ne sme omejevali le na urejanje borčevskih zadev, temveč se zavzemati, da bo naša družba imela jasno in smotno socialno politiko, ki bo upoštevala prav vse, ki potrebujejo družbeno pomoč...« Ker vsi stanovanjski problemi borcev še niso rešeni, je predlagal, da bi imela zveza borcev pri solidarnostnem skladu posebno podkomisijo ali odbor, ki naj bi nadaljeval delo sedanjega upravnega odbora sklada za reševanje stanovanjskih vprašanj borcev.

ohge-šm sepu m, rđg rđg rđg rđgrđgord
V debati je več tovarišev s konkretnimi primeri podprlo izvajanje predsednika Teliča. Zavzeli so se predvsem za upoštevanje moralnih kriterijev pri kadrovanju, za budnost nasproti ostankom klerikalizma in za boljše vzgojno delo z mladino tako pri negovanju revolucionarnih tradicij kot v pripravah za splošni ljudski odpor.

Skupščina se je udeležilo 55 izvoljenih delegatov, dva sta bila upravičeno zadržana in le dva neupravičeno. Na koncu je skupščina izvolila občinski odbor, nadzorni odbor in komisije. Za predsednika je bil znova izvoljen Jože Telič, za člana republiškega odbora je bil izvoljen Franc Mekina-Borut, za delegata na republiški skupščini ZZB NOV Slovenije pa Franc Levec in Tone Jernejčič.

Skupščina v Cerknici se je končala tako, da so se na predlog Staneta Šege delegati odpovedali potnim stroškom v korist spominskega domu mladine in borcev v Kumrovcu.

S. F.

KRAJEVNIM SKUPNOSTIM

Današnje, enajsto številko časnika »TV-15« vam pošiljamo na ogled z željo, da bi bilo glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije navzoče tudi pri vas.

Gotovo vam TV-15 ni nepoznan, saj ima 42.000 naročnikov, a bere ga še mnogo več ljudi. Upamo, da vam bo po vsebini všeč, saj iščemo vsebino iz naše polpretekle zgodovine in sedanjosti.

Letna naročnina za 52 številke je le 42,00 dinarjev in upamo, da nam te številke ne boste zavrnili. V tem primeru vas bomo šteli za svojega naročnika.

iso-span lip **bled**

LESNA INDUSTRIJA — Ljubljanska c. 32 — telefon 77-384 — telex 34525

»...delala boš za partizane«

Minilo je že trideset let od tistih strašnih časov...

Bilo je februarja 1942, ko sem se poročila. Stanovale sva v Ravnah pri Kočevski Reki. Naša vas je bila pokrita z debelo snežno odejo... Aprila je sneg naglo skopnel. Tedaj je bilo v naši vasi že precej partizanov. Vsak dan so se prihajali novi. Moj mož jim je večkrat ob večerih nesel nekaj hrane.

Nekega aprilskega dne je ves dan lilo, končno pa je začelo še snežiti. Iz daljave se je razlegalo streljanje. Okupator je začel ofenzivo tam nekje nad Stružnico. Ko pa se fašisti niso mogli znesti nad partizane, so kot besni psi lovili po vaseh prištaše OF. Trinaest ljudi so tedaj umorili. Tistega dne se je zateklo v našo hišo deset mokrih in lačnih partizanov. Mož je zakuril peč, da so se ogreli in posušili, jaz pa sem jim pripravila nekaj tople hrane. Brž ko so se malo posušili in si odpočili, so se spet odpravili. Istega večera je mož spet odšel obiskat partizane. Ko se je vrnil, mi je dejal: »Veš, jutri odidem tudi jaz.« Čez trenutek je dodal: »Maščevali se bomo nad zločinci. Ti boš pa ostala doma in delala za partizane.«

Bilo mi je hudo, saj nisva bila še dolgo poročena, a sem molčala in le prikimala. Naslednji dan je navsezgodaj odšel... Pri- družil se je četi, ki je bila tedaj tam v bližini.

Ze tedaj so partizani hudo napadali okupatorja in mu delali hude preglavice z raznimi sabotajami. Sovražnik je tu in tam pridobil kakšnega zaslepljenca, ki je izdajal skrivnost naše OF. Ko pa je okupatorsko vojaštvo preplavilo naše kraje, so se začeli strahotni dnevi.

Sredi maja 1942 se je zatekla k meni Anka Muhvič s svojo družino s sosednega Hrvaškega. Moža je imela pri partizanih in Italijani so jo zato stalno preganjali. Nekoliko pozneje — 9. junija — pa so v našo vas pribežali številni hrvaški begunci. Bilo je veliko mater z otroki. Med njimi je bila mati, ki sta se je dva otroka držala za krilo, medtem ko je komaj dan starega dojenčka stiskala k prsim. Tisti dan je bilo megleno in je venomer rosilo. Jokajoči otroci so posedali po mokrih tleh, obupane matere pa so jih mirile, čeprav so bile same na koncu moči. Bili so že dva dni na begu. Vzeli smo jih čez noč pod streho in jim postregli, kolikor smo mogli. Bedeli pa smo vso noč. Naslednje jutro smo bili že navsezgodaj pokonci, v strahu pred negotovostjo.

Vaški zaščitnik je kmalu nato dal pove- lje, da se moramo umakniti iz vasi, češ da je sovražnik že blizu. Prav, ko sem stopila v sobo, da bi vzela kaj seboj, je strašno zagrmelo: na vas je padla prva mina. Ljudje so se takoj razkropili in zbežali proti gozdu. Planila sem za njimi. Ko sem prispela do prvega grma, je vnovič zagrmelo in vse se je streslo. Kjer je padla mina, je nastal velik lijak, zemlja s kamenjem pa se je razpršila daleč naokrog in deževala name. Drobec se mi je zapičil v nogo, a sem takoj pohitela za drugimi. Na vrhu gozdnega hriba smo premočeni posedli pod smrekami. Spodaj v vasi je še bobnelo in gosti oblaki dima so se dvigali visoko pod nebom. Prenočili smo pod smrekami. Naslednji dan smo si razdelili hrano, kar je pač kdo imel. Napravila sem ogled in ni- sem videla več beguncev, mater z otroki. Kdo ve kakšna je bila njihova nadaljnja usoda!

Tretji dan smo bili že zelo lačni. Lotila se me je nenavadna vročina. Poprej, med preplahom nisem nič čutila. Nekaj se nas je odločilo, da pojdemo pogledat v vas, če je ostalo kaj živeža. Prestrašeni smo se zdrznili, ko se nam je odprl pogled na vas. Njive so bile vse razrite, lijakaste in kot- njaste na gosto, kjer so padale mine. Sad- no drevje je bilo okleščeno ali izruvano. Na pogoriščih požganih hiš je še tlelo. Prav vse je bilo oropano in uničeno. Živino so odgnali in jo poklali. Ob cesti so ležali ostanki prašičev, smrdeče drobovine. Roji mesarskih muh so se pasli...

Ko smo se vrnili v gozd, je spet začelo deževati. Nekaj ljudi se je nastanilo v raz- padajoči baraki. Tisto noč sem se od hudih bolečin kar zvijala. Posledica pretresa, ki sem ga doživela ob eksploziji mine, je bila — splav.

Naslednji dan je sovražnik silil tudi v Drago, zato smo se morali spet umakniti na hrib, v gozd. Bila sem skoraj brez mo- či in med potjo sem težka lovila sapo. Mučila sta nas glad in žeja...

Nekega dne sem se opogumila; vzela sem posodo za vodo in se napotila v Drago. Tam se se hlastno napila studenčnice. Na- polnila sem posodo z njo in jo postavila na panj, ker sem na bližnji njivi zagledala

celo zaplato solate. Tedaj pa je nekje blizu zadrdraja strojnica. Pognala sem se v beg, se spotaknila že ob prvem koraku in solata se je razsula. Hitro sem se pobrala in se stisnila za debelo smreko, da bi ugotovila, kdo je streljal. Ze sem se hotela vrniti po solato in vodo, ko sem zagledala kolono Italijanov, ki so se mi bližali. Kar mrgolelo jih je. Uiti bi ne mogla vč, ker se je z na- sprotnega hriba vsula toča krogel. Partizani so udarili po Italijanih. Na srečo sem našla bila varna pred krogelami. Nad skrivališčem se je spuščala košata veja, tako da me Ita- lijani niso opazili. Vnel se je hud boj. Med streljanjem sem slišala krike in stokanje Italijanov, mimo pa so topotale mule, s težkimi škripajočimi tovari streliva. Čez kakšno uro je streljanje prenehalo. Italijani so odhajali po gozdni stezi nad Oslinico...

Na vrhu gozda so se drugi vaščani med bojem skrili v neko jamo. Čudili so se, da se mi je posrečilo se vrniti, ker je pokalo od vseh strani.

Naslednji dnevi so se vlekli kot večnost. Nekega julijskega dne smo se preselili čez vrh onkraj hriba v upanju, da bo tam bolj mirno. Razgled na dolino ob Čabranki pa je odkril, da je bilo tam še huje. Več vasi je gorelo. Po cesti ob Čabranki se je vila dolga vrsta nesrečnih ljudi, starčkov s cu- lami, pripognjene matere z otroki na hrbtih, ob njih pa so se opotekali otroci. Te ljudi so gonili oboroženi fašisti v taborišča... Za izgnanci so se pomikale črede živine in tovarnjaki s plenom; ki ga je okupator na- ropal po vaseh, nato pa domove zažgal.

Bolečina in sovražstvo do okupatorja sta me vso prevzeli ob pogledu na vse to. Čez tri dni pa smo bili tudi mi obkoljeni, ker so nas izdali bratje Dulcarji. Italijani so polovili moške in jih odpeljali. Me ženske, pa smo se morale čutiti še srečne, da smo se ognile taborišča. Vrnile smo se v po- žgano vas. Poslej smo prenočevali na golih tleh med ostanki zidovja. Postavili smo si ognjišče na prostem, kjer smo si kuhali skromne jedi iz ostankov pridelkov.

Avgusta je divjala ofenziva na Rogu. Padlo je mnogo naših borcev. Med njimi je bil tudi moj mož...

Iz vasi Žurje pod visokim sklanatim hri- bom držijo v bližnji gozd steze, po katerih je hodilo veliko partizanov. Tudi jaz sem po svojih dolžnostih pogosto hodila tam ob vsakem času. Zato imam še zmeraj pred oč- mi razdejano vas. Po strahotah avgusta 1942 sem šla tam skozi v svojo rojstno vas. Ožgano zidovje hiš je nemo klicalo izgnan- ce. Tu in tam so ležali ostanki ožganega po- hišstva. Med straščo tišino je prišel iz požgane hiše psiček in zalajal... Ko sem drugič šla skozi vas, tudi psička ni bilo več. V globoki tišini so odmevali le moji ko- raki...

Ko sem prispela v Črni potok ob Ča- branki, sem zagledala gručo otrok ob hiš- nem zidu. Prestrašeni so se razbežali. Tu in tam so se na hišnih pragih pokazale go- spodinje, mlade vdove prepadenih obrazov. Njihovi pogledi so me nemo spremljali in pretresalo me je, ko sem videla, kako so si brisale solze — brez besed. Fašisti so od- gnali moše in sinove teh žensk in jih po- strelili kot talce. Tedaj sem zvedela, da je tudi mojega brata doletela enaka usoda. V požgani vasi Pungart so ostale le še tri hiše, v katerih so se stikale vse družine. Moj oče pa si je na pogorišču zbil barako. Pozimi je pihalo kot skoz rešeto, a preživel je tam tri zime.

Kljub vsem grozotam je stalo ljudstvo zavedno ter neuklonljivo. Ravnali so se po gestu: Vsi za enega, eden za vse! Žene in dekleta v teh vaseh so veliko storile za osvobodilni boj z raznimi akcijami. Med drugim so nabirale sol, pa tudi papir za tiskarno. To je bilo tedaj zlasti dragoceno blago. S sosedno Hrvaško smo imeli dobro zvezo. Januarja 1943 mi je nečakinja pri- nesla zavoj in pošto s Hrvaškega, naj bi pošiljko že tistega dne izročila naslovniku.

Takoj sem se napotila skozi Žurje v gozd po poti, ki pozimi ni bila najprimernejša, ker je bila strma. Če je komu tam spodrs- nilo, se je valil po pobočju v globok jarek z ledeno vodo. Ko sem prispela na vrh gozdu, sem si oddahnila. Tistega dne hoja res ni bila prijetna. Gosta megla se je obe- sila v temnem smrekovem gozdu, da je bilo mogoče videti le dva metra pred seboj. Iz- pod bližnje smreke sta nenadoma skočili dve srni in se izgubili v gosti megli. Pod smreko pa je še ležala neobgijena srnica. Zasmilila se mi je živalca. Misliła sem, da ne more hoditi in hotela sem jo odnesti kam na toplo. Ko sem se ji že čisto pri- bližala, pa je skočila, da sem se kar ustra- šila. Izginila je v megli. Pobrala sem na- hrbtnik in nadaljevala pot.

Ze poldrugo uro sem taval po snežni skorji. Mračilo se je že in strah se me je loteval, da bom običala kje v gozdu čez noč. Ko sem prispela na znano cesto, sem spoznala, da sem zašla v napačno smer. Pohitela sem in tekla na vso moč, da sem končno pot srečno končala. Naslednje jutro pa sem od tam odšla na Hrvaško čez hrib nad Belico po kozji stezi. Na polovici poti se mi je nenadno pretrgala naramnica na- hrbtnika in nahrbtnik se je zavalil po po- bočju. Zbežala sem za njim v globel. Zvalil se je na dno jarka in se pošteno namočil. Ko sem ga spravila na suho in odcedila, sem nadaljevala pot čez požgane vasi nad Oslinico. Ko pa sem šla čez cesto nekje pod Ribjekom, sem zagledala dve postavi. Po pokrivalih bi utegnili biti karabinjerja. Ob Kolpi med vrbami sem se hitro sezula in čevlje vtaknila v nahrbtnik. Bilo je treba prebresti reko. Do polovice struge je šlo kar dobro, potem pa me je voda nenadno spodnesla in že sem bila pod gladino. Ujela sem se za korenine vrbvoja in zlezla na breg. Na hrvaški strani sem popolnoma pre- močena tekla na vso moč, a obleka je bila že čez nekaj minut trda kot skorja. Vendar sem bila zadovoljna, da sem ušla. Le zav- zela sem se, da se bom maščevala Italija- nom za to, recimo tako, da jim bom na- trosila partizanskih letakov...

Spominjam se, kako je bilo takrat, ko sva z mladinko Marijo Žagarjevo iz Črnega potoka prebredli Čabranko in na drugi stra- ni na cesti položili letake ter jih obtežili s kamni, da bi jih veter ne odnesel. Tam

so navadno hodili Italijani. Zanimalo me je, kaj bodo storili, ko bodo naleteli na leta- ke. Skrila sem se na bregu na naši strani za grm in počakala, da so prišli. Vojaki so pobirali nekaj po cesti, nakar so posedli ob robu. Medtem je italijanski oficirček nekaj kričal in poskakoval, dokler ni tudi sam sedel in prebral novice o zmagoviti parti- zanski vojski...

Februarja 1943, torej pred tridesetimi le- ti, je bil ustanovljen rajonski odbor sloven- ske protifašistične ženske zveze (kratica SPZZ) v Banjaloki. Ustanovila ga je Marija Jordan na Brigi. V odbor je povezala razen mene še tovarišice: Julko Mohar, Lojzko Ko- šir, Lenčko Škoda, Nežko Gorše, Pepco Va- lenčič, Minko Ožbolt in Cetinskijevo. Poli- tična dejavnost je bila tedaj precej živah- na. V osvobojenih krajih so delovali razni odbori političnih organizacij in vrstili so se številni sestanki. Partizanske literature je bilo dovolj. Leta 1943 smo se udeležile raz- nih konferenc. Julija 1943 je bila konferenca SPZZ v Turkovji Dragi. Delekatke so prispe- le iz številnih krajev, celo s Primorskega, čeprav ni bilo lahko priti od marsikje na osvobojeno ozemlje.

Kot zanimivost naj še omenim, da je ob italijanski kapitulaciji septembra 1943 na Dolnji Brigi stražila Julka Mohar, vdova borca, ki je padel med roško ofenzivo. Pri- bližala se ji je gruča razoroženih italijan- skih vojakov, ki so se legitimirali s parti- zanskimi propustnicami...

IVANA TANKO

Predlog statuta ZZB NOV Slovenije in VVI

Na seji komisije VVI pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije, ki je bila 19. mar- ca so razpravljali o predlogu statuta Zve- ze združenj borcev NOV Slovenije. Ugoto- vili so, da je ta predlog izdelan na podlagi zveznega statuta, zato je tako v zveznem statutu kakor tudi v predlogu republiškega pomanjkljivost, ker ni navedeno, da ZZB predstavlja združenje prejšnjih dveh organi- zacij — Zveze borcev in zveze vojaških voj- nih invalidov. Menili so, da bi bilo treba v tem smislu izpopolniti statut ZZB NOV Ju- goslavije pa tudi predlog statuta ZZB NOV Slovenije.

Ko so v podrobni obravnavi ob členu do členu ugotavljali pomanjkljivosti, so pred- lagali, naj bi v statutu bilo določilo, da bi tako za delegate kakor tudi za odbore ZZB volili predstavnike borcev pa tudi predstavi- nike vojaških vojnih invalidov. V tem smi- slu so predlagali izpopolnitev vseh tistih členov, katerih vsebina se nanaša na volit- ve.

Spričo tega, da je še v času obstoja sa- mostojne Zveze vojaških vojnih invalidov precejšnje število invalidskih organizacij razvilo svoje prapore, so na seji predlagali, naj bi se določilo za prapore v statutu na- našala tudi na prapore vojaških vojnih in- validov.

Ker imamo sedaj novi zakon o vojaških invalidih, ki velja tako za vojne kakor tudi

za mirovne invalide, naj bi statut vseboval tudi določila o možnosti včlanjenja mirov- nih vojaških invalidov v ZZB.

Za dom v Strunjanu so predlagali spre- membo imena. Sedanji Invalidski zdravstve- no rekreacijski center naj bi se imenoval Dom vojaških vojnih invalidov.

To so sicer le glavne ugotovitve in pred- logi, toda na seji so spreminjali in izpopol- njevali še posamezne člene in izdelali celot- ni predlog sprememb osnutka statuta.

Zatem so sprejeli še predloge za repub- liško skupščino, ki se nanašajo na potrebo sistematske ureditve problema censusov za pridobitev pravic do invalidskega dodatka, na potrebo spremembe v pokojninski zako- nodaji, da bi tudi vojaški vojni invalidi, ki nimajo statusa borca imeli možnost upoko- jitve s 35 službenimi leti. Nadaljnji predlo- gi se nanašajo na potrebo po večji skrbi za osamele in bolne vojaške vojne invalide, na izpopolnitev zveznih določil zdravstvenega varstva za vojaške vojne invalide, na usta- navljanje samostojnih združenj VVI, kjer so za to dani pogoji, naglašajo pa tudi po- trebo po pokritem bazenu s toplo vodo v Domu VVI v Strunjanu.

Na seji so sprejeli tudi obračun za leto 1972 in proračun za leto 1973 doma VVI v Strunjanu in se pogovorili o sodelovanju pri praznovanju dneva invalidov, ki bo 25. marca.

V. M.

fotografija z vprašajem

Tudi to fotografijo je posnel Marijan Masterl. Najbrž prikazuje skupino te- renskih delavcev na pohodu. Prosimo, da nam sporočite, kateri enoti ali kateremu oblastnemu ali političnemu organu pripadajo, ob kakšni prilož- nosti in kje natančno je bila fotografija posneta ter imena, priimke in parti- zanska imena za tiste, ki jih boste prepoznali!

Končno smo dobili pojasnilo tudi za fotografijo, ki smo jo objavili v 3. šte- vilki TV—15 (18. januarja 1973) in za katero smo domnevali, da je bila po- sneta nekje na Primorskem. Franc Batagelj iz Kromberka 127, Nova Gorica, nam sporoča, da slika prikazuje borce 3. čete 2. bataljona Gradnikove bri- gade. Posneta je bila ob bojnih vajah v prvi polovici decembra 1943 na Ledi- nah nad Idrijo. Franc Batagelj je bil takrat puškomitraljezec in imel je ita- lijanski puškomitraljez, na sliki pa je tretji z leve. Drugi z leve je njegov pomočnik pokojni Maks Bratina iz Komenj na Vipavskem. Tovarišu Bata- gelju se za podatke najlepše zahvaljujemo.

»Gordijski voz« prekomorcev

V Ajdovščini je bila občinska skupščina ZZB NOV v soboto, 10. marca. Delegati, ki so predstavljali 3000 članov borčevske organizacije, so se zbrali v domu JLA.

Uvodno poročilo o delu občinskega odbora ZZB NOV Ajdovščina, ki ga je prebral Danilo Komac, je predstavilo široko zasnovano akcijsko dejavnost organizacije. Pričakovati je bilo, da bo posebej poudarjen problem nekdanjih borcev iz prekomorskih brigad (3. in 4. prekomorska brigada — prekomorska aviacija, artilerija in tankisti). Ta »večni gordijski voz« povzroča med prizadetimi upravičeno nezadovoljstvo. Neizpolnjene obljube borce razburjajo. Rešitev prekomorskega vprašanja se odloga iz leta v leto. V zadnjem času omenjajo s tem v zvezi letnico 1974. Borci želijo, da takrat ne bi šele začeli resno razpravljati o tem problemu, temveč, da bi novi zakon postal s prihodnjim letom že stvarnost.

Letna poročila so pogosto vzpodbuda za nadaljnje ugotavljanje težav in nepravilnosti ali tudi nemoči v organizaciji. Na skupščini v Ajdovščini je bilo precej povedane o reševanju socialnih problemov pri kmetih borcih — tistih, ki živijo v revščini in pomanjkanju na malih kmetijah v oddaljenih krajih. Razen zdravstvene zaščite, ki so si jo pred časom pridobili, ne uživajo po zakonskih predpisih nikakršnih olajšav in ugodnosti. Enaki so s tistimi, ki med NOB niso bili aktivni.

Tudi pri uvajanju kmečkih pokojnin se odpirajo nova vprašanja. Pri pokojninah bodo imeli ugodnosti kmetje borci s prizanim statusom (9. IX. 1943 oz. 13. X. 1943). Velika večina kmetov, ki nima priznanega statusa, bo tako enaka kmetom, ki v NOB sploh niso sodelovali.

V Ajdovščini ugotavljajo, da bo potrebno letos spremeniti občinski odlok o priznavalninah, saj je le-ta zelo pomanjkljiv in zastarel. Z novim odlokom bo potrebno natančno določiti pravico do socialne pomoči, klimatskega zdravstvenega stanja borcev NOV...

Splošno zdravstveno stanje borcev NOV je tudi v tej občini zaskrbljujoče. V poprečju je življenjska doba borcev devet do deset let krajša od ostalih. Več kot potrebno bi bilo nekatere poslati na klimatsko zdravljenje... žal ni denarja!

»Borčevska organizacija ima vendarle

druženopolitično vlogo; za to si je vsa leta prizadevala. Torej je njena dolžnost, da pomaga reševati nakopičene probleme in nepravilnosti v naši družbi... Morda smo bili v naši organizaciji vrsto let premalo usmerjeni na osnovne socialistične pozicije in včasih preveč na reševanje lastnih interesov, zapostavljajoč cilje socializma. To nas je razoroževalo v akcijski borbenosti. Torej se mora naša organizacija usmeriti v reševanje celotnih družbenih problemov, tako mora delovati v osnovnih organizacijah med ljudmi, med mladino. Delovati mora tako kot smo delali v času naše revolucije. V revoluciji smo zmagali zato, ker smo bili neposredno povezani z ljudmi,« smo slišali na skupščini.

To pomeni, da bi se morala borčevska organizacija manj ukvarjati z neposrednim reševanjem socialnih problemov in da bi morala posvetiti nekoliko več časa osnovnemu poslanstvu, ki ga ima kot družbenopolitična organizacija.

Občinski odbor ZZB NOV Ajdovščina je v minulem obdobju posvetil veliko pozornost prav razvijanju revolucionarnih tradicij med mladimi. Pred časom je tudi zazvelo delo mladinske organizacije, še vedno pa se pogreša organizacija zveze prijateljev mladine. Nedvomno je tudi naloga borčevske organizacije, da nenehno išče, neguje in razvija take oblike delovanja, ki bodo tudi za mlade ljudi privlačne. Pisanju spominov, monografij, prireditvam, ki obujajo čas NOB, je potrebno posvetiti veliko pozornosti.

Med članstvom je treba razširiti glasilo TV-15 in poskrbeti, da se bo o delu borčevske organizacije iz občine Ajdovščina več pisalo.

Ideje, za katere so se borci borili, so ideje, brez katerih tudi sedanja in bodoča slovenska ter jugoslovanska družba ne bo mogla živeti in obstati, je bilo poudarjeno med drugim.

Delegati so se zahvalili predsedniku ZZB NOV Ajdovščina in narodnemu heroju Zvonetu Ferjančiču za nesebično delo, ki ga je kot predsednik opravil v petnajstih letih. Ob koncu so poslali predsedniku republike tovarišu Titu pozdravno pismo.

SILVO TERSEK

Plastični sanitarni kotlički FONTANA za WC (se ne rosijo — brezšumni) v beli in črni ter še treh pastelnih barvah (roza, zelena, modra) z nerjavečo plastično vložno armaturo izdeluje

FRANCE SLOKAN:

STARA PRAVDA

To so nekateri zgodovinarji zelo objokovali do najnovejše dobe. Celjske grofe so tako rekoč za lase privlekli v slovensko zgodovino kot neusojene slovenske kralje, ali vsaj kot slovenske plemiče. Toda ti fevdalci so imeli s slovenstvom le toliko skupnega, da so tlačili slovenske podložnike, slovensko pa baje niso niti razumeli, kaj šele, da bi se prištevali med Slovence.

Popolnoma napačna podoba o slovenskem kmetu tlačanu pa bi nastala, če bi toliko poudarjali — česar je bilo že mnogo preveč v prejšnjih obdobjih — kako trdno so ljudje verovali, da jih bo odrešil kak junak, cesar ali kralj, kakršen je bil Matija Korvin. Jalovo in smešno bi bilo dokazovati, da bi se usoda slovenskega naroda bistveno spremenila in da bi Slovenci imeli mnogo slavnostnejšo preteklost, če bi Celjani ustanovili svojo, »slovensko« deželo, to se pravi če bi vse slovensko ozemlje od Mure do morja, od izvira Drave do Kolpe in istrske Mirne združili v svoji, fevdalni posesti. Podložnega, skoraj popolnoma brezpravnega kmeta tedaj ni mogel rešiti ali odrešiti noben kralj Matjaž, noben celjski grof, kaj šele, da bi ga varoval kakšen habsburški cesar pred izkoriščanjem fevdalcev in nasiljem turških tolpe.

Ko so včasih toliko govorili o »slavnih« fevdalcih, za kakršne so veljali celjski grofje ali prav tisti plemiči, poveljniki plemiške vojske, ki so se najbolj divjaško znašali nad upornimi kmeti, so se ognili vsega, kar bi utegnilo kmeta-upornika postaviti v lepšo luč. Neogibno pa bi bilo vsaj omeniti, da prav veliki kmečki upori dokazujejo, da se naš kmet ni slepo zanašal na kakšne odre-

šitelje, da ni prepuščal svoje usode v roke kakšnemu pravličnemu junaku, pa tudi, da nikakor ni bil tako ponižen, pohleven, plah, top in nezaveden, kakor so ga prikazovali celo do novejših dobe fevdalci, meščani in v novejši dobi ljudstvu odtujeni izobraženci.

Tudi zaradi tega, ker celo dandanes posamezniki, ki gledajo na preprostega delovnega človeka, zlasti še kmeta, »ljudomilo«, vselej pa nekoliko zviška, se utegne kdo kar preveč vpraševati po vzrokih kmečkih uporov. Kaže, da se nekateri še zmeraj vprašujejo sami pri sebi: Kako je sploh mogoče, da se je mogel zaostali kmet organizirano upreti naprednejšemu, vsestransko močnejšemu plemstvu, ki je bilo pravzaprav fevdalna »oborožena sila« — izurjeno in opremljeno za boj in se je tudi lahko branilo v skorajda nepremagljivih trdnjavah, utrjenih gradovih?

Če si že kdo hoče odgovoriti na to vprašanje, naj končno vendar pomisli, da tudi podložniška, tlačanska množica ni bila zgolj čreda otopenih sužnjev in da se je tudi v nji lahko vzbudila zavest, čeprav »na nižji stopnji«. Tudi tlačan je bil človek, po naravi enak plemiču ali pa je utegnil biti celo boljšega duševnega zdravja in večkrat je bil najbrž telesno močnejši. Skrite ljudske sile, nadarjenost, sposobnost, razumnost in iznajdljivost preprostih ljudi so »aristokratske« plasti zmeraj podcenjevale ali sploh niso niti pomislile, da bi bila »množica« česa sposobna. Iz najnovejše zgodovine je za to najboljši zgled naša narodnoosvobodilna vojna, ki je iz preprostih ljudi rodila izredne borce in vojskovodje, čeprav so se zlasti sprva ne le sovražniki, marveč tudi domači meščani in naduti izobraženci posmejevali »razcapani rokovnjaški vojski«, ki se je spoprijela z najstrašnejšim vojnim, nemškimi strojem.

Med dosedanjim obravnavanjem razmer v tlačanskih časih pri nas smo lahko spoznali, da je bilo vzrokov za upore toliko in takšnih, da bi se bolj upravičeno čudili, kako so sploh mogli ljudje vse to tako dolgo — cela stoletja — trpeti. Če so že ostali živi, jih je življenjski nagon silil, da so se upirali.

Naključje je — ki pa je moralo imeti vendar globlji vzrok — da se je pred neposrednim izbruhom velikega slovenskega kmečkega upora leta 1515 zvrstilo več krajevnih, manjših uporov ali nemirov, ti pa so postali žarišče velikega, splošnega upora. Večina zapisov starih kro-

Medicinci, padli v NOB

Helena Dobravec

Rodila se je 25. aprila 1922 v Mariboru. Po zasedbi Maribora je pred Nemci pribežala v Ljubljano, kjer je maturirala. Potem se je jeseni 1941 vpisala na medicinsko fakulteto v Ljubljani. Že v prvem letniku je bila sprejeta v SKOJ in se vključila v Osvobodilno fronto. K partizanom je odšla septembra 1943. Kot brigadna bolničarka je padla 20. oktobra 1943 skupaj z dr. Jermolom pri Grčaricah.

PISMO IZ AVSTRIJE

Politikom grozijo z umori

V Avstriji imajo danes desni ekstremisti in neonacisti sicer le skromno manjšino, a kljub temu so najnovejši dogodki okoli dvojezičnih tabel na Koroškem pokazali, kakšne nevarnosti se pojavljajo ob njihovih aktivnostih.

Nedavno pa se je moralo avstrijsko notranje ministrstvo ukvarjati s prireditvijo neonacistične svobodnjaške stranke na Dunaju. Ob uniformiranih stražnikih dvorane, ki so na rokavih nosili trakove z oznakami, podobnimi nacističnim, so na dolgo in široko hujskali proti delavcem iz tujine. Navajali so »biološke utemeljitve«, ki da govorijo proti tujim delavcem. Govorniki so naglašali, da bi tuje delavce lahko pustili v Avstrijo »samo kot turiste ali vojne ujetnike«. Sklenili so prirediti demonstracije in zbirati podpise proti tujim delavcem.

Tako kot so svoječasno začeli z gonjo proti Židom in so nato prešli na preganjanje socialistov in komunistov, pa tudi kristjanov, tako je tudi danes gonja proti tujim delavcem samo začetek. Zato ni bil le slučaj, da so govorniki na tem zborovanju odkrito govorili z umori avstrijskim politikom, pa tudi zveznemu predsedniku in zveznemu kanclerju.

V javnosti se pojavljajo vse odločnejše zahteve, naj vlada nastopi z vsemi sredstvi proti desničarsko ekstremistični in neonacistični aktivnosti. Le-ta namreč ogroža ne samo mirno življenje v Avstriji, marveč tudi ugled, ki ga nevtralna Avstrija uživa v tujini.

JOHANN MÜLLER

Dunaj

REŠITEV KRIŽANKE ŠT. 54

Vodoravno: Strateg, trevira, raketar, up, ra, dnevna, ZO, starost, amarena, stator, dur, Aladin, Korab, Krk, aperitiv, aparatura, teta, Ines, lira, rb, ora, stisk, Alaska, Ulm, im, koc, Rot, avesta, CI, Avala, Brest, rman, te, UR, Cerknica, cona, tz, iterativ, sad, A A, kalamiteta, salamar, klinika, kita, Vega, Eda, brinovec, Obir, MA

Knjigo »Sveti Urh« prejme to pot Smrekar-Rojec Meta, Linhartova 102, 61000 Ljubljana, »Beg z morišča« Erjavec Olga, Irča vas 34, 68000 Novo mesto in »Prvi bataljoni« Horjak Jože, Cesta Zasavskega bataljona 20, 61270 Litija.

Knjige prejmete po pošti.

Uprava

nistov ali zgodovinarjev omenja, da so uporni kmetje zahtevali predvsem »staro pravdo«, kar bi pomenilo, da so se bojevali predvsem proti poslabšanju svojega položaja, proti temu, kar je bilo neznosno. Ko pa se bojuješ za golo življenje, navedno nimaš pred seboj kakšnih posebnih, nedosežnih smotrov. Vendar je v naravi boja, da ne moreš biti zadovoljen že s prvo zmago, ki te spodbudi za nadaljnjo vojno pot z novimi, pomembnejšimi smotri.

Če si ogledamo razčlenitev nastanka kmečkega upora leta 1515 po zgodovinarju Bogu Grafenauerju, vidimo, da je upor imel tri začetna pomembnejša žarišča, medtem ko je bilo že leta 1514 na Slovenskem več krajevnih uporov (po Valvasorju). Kot splošni vzrok upora pa je omenjeno v Fugger-Birkenovi zgodovini habsburških vladarjev: »Te (kmete) so že nekaj let stiskali slovenski plemiči in cesarski uradniki z novimi hudimi dajatvami, tako da so jih končno — ko so kmetje mislili, da bremen ne bodo mogli več prenašati — pahnili v upor.«

Med prvimi žarišči upora je bilo polhograjsko področje. Plemič Gašper Lamberg je po starem poročilu že dolgo »kršil staro pravdo«, to se pravi, da je samovoljno nalagal svojim podložnikom nova bremena. Podložniki so se pritožili cesarju, Lamberg pa jih je hotel kaznovati za upornost. To je še bolj razdražilo kmete. Odkrito so se uprli že leta 1514. O sporu med Lambergom in podložniki so se pogajali v Kranju, podložniki pa niso bili zadovoljni z razsodbo. Polhograjsko gospostvo je mejilo na loško, cerkveno, fresinško posest. Tudi tam je že tlelo. Loški podložniki so imeli poprej pomembne dohodke iz trgovine, večinoma z italijanskimi kraji. Zato je bila omejitev ali zapora trgovine v tistem času zanje hud udarec. Razmere so se poslabšale med drugim tudi, ker so podložnikom naložili še izredno breme — tlako za obnovo graščinskih stavb, ki jih je razdejal potres leta 1511. Pomemben vzrok nezadovoljnosti ljudi je bila tudi zamenjava denarja funtov in pfenigov za goldinarje in krajcarje; denar so zamenjali v škodo plačnikov ali plačila podložnikov so z uvedbo novega denarja zvečali.

Upor se je močno razvnel tudi na drugem koncu dežele, na Kočevskem. Tam je bil tedaj zelo osvobozena zemljiški gospod Jurij Thurn. Znal se je spretno boga-

(Nadaljevanje na 12. strani)

Malka nam je kuhala

Malko so poznali med vojno številni ranjeni borci in bolni tovariši, ki so se zdravili v partizanski bolnišnici »Zalesje« v Smagorski dolini v Brkinih kot vedro, pogumno, vedno razigrano, ki ni znala le dobro kuhati, pač pa je tudi smelo in pogumno sodelovala pri operacijah ranjenec, ko je bilo treba namesto anestezije trdo prijeti. Po vojni pa jo je življenjska pot zanesla iz Brkinov na Notranjsko v Lutarje pri Novi vasi.

Obiskal sem jo nekaj dni pred praznikom žena na njenem domu, kjer živi z možem na kmetiji, da bi jo povprašal o njenem delu med NOB ter sedanjem počutju in življenju.

Malce presenečeno me je pogledala, ko sem ji povedal, kdo sem in zakaj sem jo obiskal, in kar neverjetno se ji je zdelo, da se je še kdo spominja po tolikih letih, toda med nama je kmalu sproščeno stekel pogovor. Najprej mi je zaupala, da jo je obiskal zdravnik dr. Miša leta 1966, ko je prišel na obisk v Jugoslavijo, sicer pa da jo v tej gorski vasi redko kdo še najde.

Prosil sem jo, naj se poskuša spomniti, kako je kuhala za partizanske ranjence. Kot bi prav na to čakala, je začela pri-

povedovati vse, kot bi se bilo zgodilo pred dnevi.

»Pred italijansko kapitulacijo sem služila v Košani, kjer sem se tudi izučila za kuharico. Za NOB sem začela delati novembra 1943 ko sem se vrnila domov na Ostrožno brdo. Dne 20. marca sem prevzela na prošnjo Kristine Maslo dolžnost kuharice v partizanski bolnišnici, potem sem vzdržala do srede januarja v Brkinih. Tedaj se je morala bolnišnica zaradi nevarnosti umakniti pod Snežnik. Nerača sem odšla iz Brkinov v najhujši zimi, toda doktor Mišo me je prosil, zato sem menila, da moram z ostalimi. Tedaj so šli med osebja bolnišnice poleg dr. Miša in mene še Peter Čemažar, Jože Petkovšek-Branko, Dušan Dobila, Stanko Vatovec in morda še kdo. Spremljala nas je skupina borcev Istrskega odreda. Na dveh vozeh pa smo peljali v najhujšem snegu tri ranjence, hrano ter nekaj

opreme. Bili smo neverjetno drzni, saj smo šli z vozmi z Ostrožnega brda kar čez most pri Ambrožiču potem pa več kot 3 km po cesti ob Reki do Jakša, čeprav je bilo tedaj povsod polno Nemcev in četnikov. Do tam je šlo vse srečno, toda ko smo z ropotajočima vozoma prekoračili železnico na predoru pri Kilovčah, so začeli Nemci besno streljati z železnice proti nam, vendar smo srečno odnesli pete in preden se je zdanilo, smo prispeli v najhujši burji in snežnem metežu v Koritnice na Pivki, potem pa se v naslednjih dnevih priključili SVPB Snežnik, kjer sem nadaljevala svojo kuharsko dolžnost, spoznala tam moža, ki je bil bolnišnični intendant, in se z njim po osvoboditvi poročila...«

Povprašal sem jo še, kakšne težave je morala obvladovati pri kuhanju v bolnišnici Zalesje. Začela jih je naštevati in zbal sem se, da bo ure in ure o njih pripovedovala. Mi pa smo kot ranjenci tako malo vedeli, da je tudi pripravljanje hrane v takšni skriti bolnišnici zelo zahteven problem.

»Včasih je bilo treba skuhati tudi za 60–70 ljudi,« je povdarila, »toda kako to urediti v tako majhni in primitivni kuhinji, ko je bilo treba skrivati vsak plamenček in vsak odtenek dima, nositi vodo 400 do 500 metrov daleč, skrbno brisati za seboj vsako najmanjšo sled, hoditi le ponoči v dežju, snegu in temi. Prinašati prikrito iz uro oddaljenega Ostrožnega brda vsako skorjo kruha, ki so ga pekli po vseh hišah, mleko, krompir idr. v največji tajnosti. Resda mi je pri kuhanju pomagal Resnavič-očka, mi pripravljali drva in prinašali vodo, toda v deževnih dneh je bilo težko še ogenj vzdrževati, ne pa tudi prikrivati dim, ki je bil speljan po zemeljskih rovih daleč v grmovje, da se je razpršil... In vedno smo bili v strahu, posebno jeseni in pozimi 1944/45, ko so Nemci in četniki stalno rogovili okoli nas...«

»Toda vse smo vzdržali in premagali tudi največje težave, ker smo bili mladi in delali smo z navdušenjem in neomajno vero v pravično stvar,« je končala svoje pripovedovanje Malka, nekdanja partizanska kuharica, sedaj pa 50-letna kmetica.

OBISK DELEGACIJE FIR

V Jugoslavijo je prispela na nekajdnevni obisk delegacija mednarodne federacije udeležencev odporiškega gibanja (FIR), v kateri sta Jean Toujasse, generalni sekretar, in Alef Gustav Bolkovik — pomočnik generalnega sekretarja FIR.

V Beogradu sta se pogovarjala s sekretarjem ZZB NOV Dušanom Sekićem in tajnikom komisije za mednarodno sodelovanje Brankom Golovićem o sodelovanju obeh organizacij pri urejanju zadev, ki zanimajo obe strani.

Delegacija je obiskala tudi Zagreb, kjer je bila gost republiškega odbora ZZB NOV Hrvatske in si je ogledala tudi spominski prostor v Jasenovcu. V Zagrebu je oba člana delegacije sprejel tudi predsednik zveznega odbora ZZB NOV Marijan Cvetković.

SODELOVANJE FMAC Z OZN

Konec februarja je generalni sekretar OZN Kurt Waldheim sprejel Williama Cooperja, generalnega sekretarja Svetovne federacije bivših borcev. Ob tej priložnosti je po informacijah iz FMAC — generalni sekretar združenih narodov izrazil svoje priznanje Svetovni federaciji za podporo, ki jo je nudila aktivnostim Združenih narodov. Izrazil je tudi upanje, da bosta organizaciji tudi v prihodnje tesno sodelovali. Med pogovorom je beseda nanesla tudi na razne aktualne svetovne dogodke in na način, po katerem bi razne mednarodne organizacije, kakršna je FMAC, lahko prispevale k mirni ureditvi obstoječih nesprotij. FMAC ima tudi svojega stalnega predstavnika na sežu OZN.

UO POČITNIŠKE SKUPNOSTI ZZB NOV, LJUBLJANA — BANJOLE PRI PULI

razpisuje

prosta delovna mesta za sezono 1973 za počitniški dom v Banjolah pri Puli:

1. 1 MESTO UPRAVNIKA (stalno delovno mesto)
2. 2 MESTI KUCHARIC KV ali PK
3. 8 MEST KUHNJSKIH DELAVK
4. 2 MESTI PRODAJALK V KIOSKU
5. 2 MESTI TOČAJEV — TOČAJK
6. 9 MEST SERVIRK V STREŽBI (študentke)

POGOJI:

- pod 1. višja strokovna izobrazba — ekonomske — pravne ali gostinsko turistične smeri s petletno prakso
 - pod 2. srednja šola kuharske smeri z dvoletno prakso
 - pod 5. srednja šola trgovske smeri z dvoletno prakso
 - pod 6. srednja šola gostinske smeri z dvoletno prakso
- Mesečni prejemki po pravilniku o delitvi dohodka in OD.
Rok prijave do 30. aprila 1973.

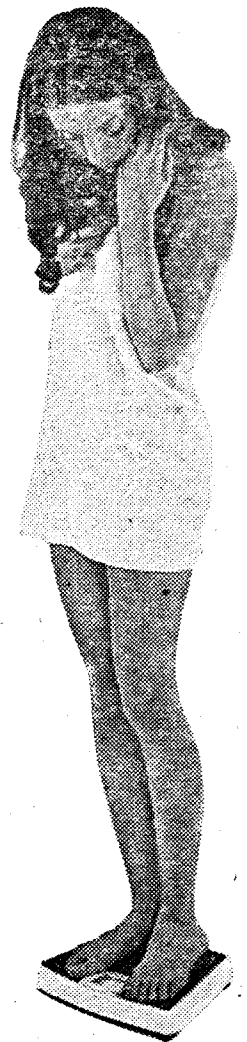
Ponudbe pošljite na naslov: Počitniška skupnost ZZB NOV Ljubljana, Komenskega ulica 7/II.

»In kako sedaj živite?« sem jo še porahal:

»Težko je za kmeta v hribovitih krajih,« sta mi oba z možem potožila. »Nekako si pomagamo, nekaj še zaslužimo z izdelavo lesne galanterije, žlic idr. za podjetje Dom...«

Potem sta me povabila, naj si ogledam delavnico, čemur sem se rad odzval in pohvalil njihovo iznajdljivost, za kar sta se mi oddolžila z darilom »ribniške suhe robe«, ki sem ga bil zelo vesel. Segli smo si v roke in se poslovili z željo, da se kmalu spet srečamo.

MAKS ZADNIK

Kontrolirajte svojo težo, dokler ne bo prepozno!

Tehtnica NEVA prinaša:

- vitko linijo
- zadovoljstvo
- zdravje

OSEBNA TEHTNICA

NEVA

Nadaljevanje s 5. strani

titi, tako da se je vrednost kočevskega gospostva v dvajsetih letih podvojila, trpeli pa so toliko bolj podložniki.

Thurn je bil v sporu tudi s plemstvom na Kranjskem. Med drugim so se proti Thurnu pritožili že leta 1510, češ da je silil kmete, ki so tovorili soli ali žito v Krško ali skozi trg, naj plačajo dvojno mitnino — na poti tja in ob vrnitvi, ne glede na to, ali so blago prodali ali ne. Ogr so leta 1490 Klevevžu, gospostvu na Dolenjskem, pridružili velik del deželne sodišča, ki je bilo poprej pod štatensko cesarsko posestjo. Grad Stattemberg (tako so pisali sedanji Statenberg) je bil tedaj razdejan. To cesarsko posest je imel poprej v zastavi Janez Črnomaljski, tedaj pa ga je upravljal Thurn. Črnomaljski si je hotel spet pridobiti posest in se je obračal na cesarja, Thurn pa je Črnomaljskega izigral. Nadalje so se nad Thurnom pritoževali, češ da ne dovoljuje podložnikom, da bi seicali les za svoje potrebe v gozdovih, kakor so imeli staro pravico. Thurna so hudo obtoževali, da ne plačuje davkov, kakor »izpolnjuje vestno to dolžnost deželni stanovik; trdili so, da ni plačeval svojih davkov, ne oddajal davkov svojih podložnikov, povrh vsega pa ni pustil duhovščini v Krškem, da bi izpolnjevala davčno dolžnost. Ob vpoklicu deželne vojske med vojno proti Benečanom ni dovolil podložnikom na svojih štirih gospostvih izpolniti obveznosti. Nasploh so ga dolžili, da se ni menil za deželno pravo in poživljal se je na vabilo deželne sodišča. Stanovi so grozili, da bodo odpovedali pokorščino, če bo Thurn še nadalje sam sebi krojil postavbe.

Pri pritožbah kranjskih deželnih stanov proti Thurnu je značilno, da so se stanovi vsaj mimo grede zavzemali tudi za pravice Thurnovih podložnikov. V sporu med Črnomaljskim in Thurnom so bili deželni stanovi na strani Črnomaljskega, a Thurn je ostal samovoljen ves čas, končno pa ga je doletela nasilna smrt. Uboj Turna in njegovega pomočnika Steržena pa je pravzaprav začetek velikega slovenskega kmečkega upora.

Tudi v ljubljanski okolici, na Ljubljanskem barju, je nastalo še eno samostojno žarišče kmečkega upora. Ljubljansko mesto je s cesarjem dovoljenjem iz leta 1501 postavilo na Ljubljanci mlin. Zaradi jezusa je zastajala voda in povodnji, ki so bile na Barju že tako zelo pogoste,

so se potem vrstile še pogostejše in zavzemale so večji obseg. Prizadetih je bilo okrog 700 kmetij in zemlja samostana v Bistri pri Vrhniki. Kmetje in samostan so zahtevali, da je treba jez podreti. Nastopili pa so tako, da se je njihov glas slišal precej daleč po deželi, ko je bilo že v zraku, da se bliža splošni upor. Namreč vzrokov, splošnih in posebnih velike nezadovoljnosti ljudi je bilo povsod na pretek. Tako tudi na Gorenjskem. Tam je upor spodbudil spor zaradi podeželske (kmečke) trgovine med radovljiškimi meščani in okoličani.

Vsa začetna žarišča upora se ne zdijo kdo ve kako pomembna in ne tudi posebno značilna. Ni mogoče trditi, da je bila kakšna neposredna zveza med upornimi podložniki na omenjenih treh področjih ali da bi imeli celo kakšne skupne zahteve. Toda ko so krajevni nemiri rasli v obsežen upor, se je upornost kmetov na prostnem ozemlju strnila v enotno voljo — ne le spontano, marveč v organizirane tokove.

Upor je bil — »punit«, namreč bil je dejansko gibanje kmečke zveze (»Bund«). Izročilo o kmečki zvezi, ki se je tako močno razvila na Koroškem, je bilo najbrž še živo. Sicer pa podobne razmere, enaki vzroki rodijo tudi v različnih dobah bolj ali manj enake posledice. Kmečka zveza bi torej nastala leta 1515, čeprav bi kmetje poprej ne slišali prav nič o kakšni svoji organizaciji. Krajevni upori na posameznih področjih so bili tako »pohujšljivi«, da so opogumili podložnike, jih spodbudili tudi marsikje drugod, tako da so ne le prislunili, kaj se dogaja po deželi tu in tam, marveč so tudi sami stisnili pesti.

Na Kočevskem so uporni kmetje marca 1515 zborovali. Zbrali so se iz dveh kočevskih vasi. Ob tej priložnosti so ubili samopašnega Thurna in oskrbnika Steržena. To je bil dogodek, ki je vzbudil nenavaden odmev. Ljudstvo se je zganilo. Verjetno je bil upor na Kočevskem močna spodbuda kmetom, da so se začeli združevati v svojo zvezo po deželi. Tako se je začelo. Iz zgodovinskih virov vidimo, da se je uporniško gibanje kmalu potem pokazalo v več krajih. O polhograjskih podložnikih je znano, da so se zbrali na zboru oboroženi in da so ob tej priložnosti slovesno prisegli na sulico (ne pa morda na sveto pismo ali kakšno drugo »svetinjko«), češ da ne bodo več plačevali nobenega davka. Bili so že povezani v kmečki zvezi in organizirani so pritisnili na omahljivce, da so se jim pridružili

(»bili so prisiljeni«). Upor na Kočevskem je podžgal takoj tudi ribniške kmete, da so se pridružili kočevskim upornikom.

Najbrž še ni bila nikdar dovolj poudarjena značilnost velikega kmečkega upora leta 1515: kmečka zveza se je širila kot požar, da je presenetljivo hitro zajela kmete v več pokrajinah. Težko je pojasniti, kako je bilo mogoče tako naglo širjenje podložniške organizacije v časih, ko ni bilo še skoraj nobenih občil, niti pravih cest ne pošte in podložniki so lahko le omejeno potovali iz kraja v kraj. Nastanek kmečke zveze so pojasnjevali vselej podobno, da je kmete prisilila stiska v združitve. Zanimivo razlago o kmečkem gibanju na Gorenjskem je zgodovinar odkril v pritožbah bohinjskih in blejskih podložnikov, ki so se obračali na cerkvenega zemljiškega gospoda, freišinskega škofa. Niso se pritoževali nad podložniškimi dajatvami ali obveznostmi, ne proti zemljiški gospodi, marveč proti meščanom, ki so uživali posebne (mestne) pravice in večkrat ukrepali bolj ali manj samostojno v svojo korist. Večja ali manjša nasprotja med mesti in plemstvom so bila zmeraj, ker so se koristili različnih »stanov« čedalje bolj razhajale med razvojem denarnega gospodarstva, za metkov kapitalizma.

Mesta so si lastila — ali so jo dejansko imela — edino pravico nad trgovino in rokodelsko (obrtno) dejavnostjo, urejeno s cehovskimi pravili. Kaže, da je bila tedaj že precej razvita kmečka trgovina na Gorenjskem zunaj mestnih trgov, saj so radovljiški meščani že trikrat prepovedali kmetom trgovati, se ukvarjati z rokodelstvom in gostinstvom. Kršiteljem so grozili z občutnimi globami. Kmetje, ki jim je bil postranski dohodek nujno potreben, so se odločno uprli meščanom. Ko so meščani začeli pošiljati nad nepokorne kmete, ki so nadalje trgovali ali se ukvarjali z »nedovoljenim rokodelstvom«, oborožene od delke branilcev mestnih pravik, buriče, so se tudi kmetje sklenili oborožiti. Organizirano pa so se mogli upreti le, če so imeli dovolj močno organizacijo. Ustanovili so kmečko zvezo. Zatrjevali so, da so hiteli imeti zakonito organizacijo, podrejeno cesarju, in se držati zakonitega, od davnine priznanega reda — stare pravde. Člani kmečke zveze bi torej plačevali le dajatve, kakor je to veljalo za staro pravdo — nobenih novih ali večjih dajatev.

Se nadaljuje

Revolucionarne tradicije in leposlovje

Iz prispevka Čede Djurdjevića »Revolucionarne tradicije in ustvarjalnost dandanes« (»4 jul« 6. februarja) povzemamo naslednje misli, pomembne tudi za kulturne razmere v Sloveniji.

Leposlovje, časopisje, šolske knjige, televizija, film in gledališče so poglavitna kulturna in prosvetna sredstva, ki je z njimi mogoče gojiti ter poglobljati izročila narodnoosvobodilnega boja. Ta boj je lahko tudi dandanes neusahljiv vir ustvarjalnega navdiha na vseh področjih ustvarjalnosti. Težko je preceiniti ter izmeriti celotni pomen stvarjalnosti v razmerju kultura — revolucionarne tradicije.

Zal pa moramo ugotoviti, da je zadnja leta pri nas prišlo do občutnega razrednotenja socialistične človečnosti, kar se je pokazalo tudi v kulturi in umetnosti. Komercializacija nekaterih oblik kulture in zabave je prinesla povodenj šunda, pornografije in razno zmedeno pisarijo. Vse te škodljive, razkrajalne in samo nevarne težnje za mladino so se kazale bolj ali manj v večini umetnostnih strok.

NOVO GLASBENO DELO O LENINU

Znani sovjetski skladatelj Karen Hačaturjan je posvetil svoje najnovejše delo Vladimiru Iljiču-Leninu. Gre za oratorij »Trenutek zgodovine«, v katerem je prikazanih nekaj dni iz Leninevega življenja po atentatu leta 1918. V oratoriju so tudi dokumenti iz tega časa: razglas Vseruskega centralnega izvršnega komiteja v zvezi z dogodkom, pričanja očividcev ter pisma delavcev, kmetov in vojakov ob poskusu atentata na Lenina.

Sodobno zgodovinopisje omogoča znanstveno zanesljivo ugotavljanje zgodovinskih dogodkov in gibanj med vojno in našo revolucijo. Toda to obdobje je zelo skromno obravnavano v naših šolskih učbenikih. Tako n. pr. tezam za zgodovino Starega Rima v popravljalnem programu za osnovne šole posvečajo 14 vrstic, vsemu našemu narodnoosvobodilnemu boju pa komaj enajst.

Leposlovje, ki obravnava narodnoosvobodilni boj, je treba razločevati pred-

vsem na dela, ki so nastala med samo revolucijo in na stvaritve, ki so izraz osebnih vrednotenij v povojnem obdobju. Bistvena značilnost začetka te ustvarjalnosti je bila neposredna aktualnost. Prevladovalo je pesništvo. Pesmi so nastajale, ko je bil pesnik v bojni vrsti, na pohodu ali med samo bojno nalogo. Pesmi so imeli večinoma ljudski, folklorni pečat. V povojnem obdobju je leposlovje v Srbiji prešlo več stopenji in razsežnosti. Postopno se je širilo in postalo čedalje bolj zapleteno. Zadnja leta pa se v leposlovju čedalje bolj kažejo težnje idejne zmede. To se izraža precej različno — z nacionalizmom, buržoaznim liberalizmom, in anarhizmom, pa tudi tako, da pisci naravnost podcenjujejo in sramotijo revolucijo ter njene vrednote. Zlasti v zadnjih letih so se zelo množili primeri takšnih del. Za temi deli pa so stali nekateri ugledni posamezniki in ustanove. Kot značilne zgleda dogajanje v zvezi s takšnimi deli je treba omeniti knjigo »Kad so cvetale tikve« (Ko so cvetele buče), dalje »Memoari Pera Bogalja« itd., kakor tudi nekatera besedila Dobrice Čosića in njegovi javni nastopi. Umetniškega gledanja na svet in izražanja ni nihče oviral v naši socialistični družbi. Toda pri vsem tem ni mogoče dovoliti, da bi kdo sramotil in blatil našo revolucijo ter njene ideale. Tako zasluži javno obsodbo tudi, da so dodelili beograjsko oktobrsko nagrado pisatelju Matiji Bečkoviću.

Djurdjević je ocenil tudi sedanjost publicistiko in njen položaj, namreč publicistična in memoarska dela, ki obravnavajo neposredno ali posredno našo revolucijo. Takšna dela danes teže izhajajo, ker založbe dajejo prednost šundu, »komercialnemu blagu«. Včasih pa tudi izide marsikaj dvomljivega in z določenim umazanim namenom. Tako so v Srbiji izšla nekatera skrupulca z namenom, da bi oprali ter povzdignili nekatero sovražnike naše revolucije in socializma. Eno takšnih najnovejših del je »Srbija u ratovima 1914—1918 — sa osvrtom na valjevski kraj« (Srbija med vojnami 1914/18 glede na razmere na valjevskem področju). Tam se vrstijo imena mnogih kolaboracionistov iz druge vojne. Borčevska organizacija in SZDL v Valjevu sta zahtevali, da so knjigo trajno prepovedali. Knjiga Ljubomira Momčilovića »Kuda i dokle« (Kam in kako dolgo še) pa je po šovinistični vsebini neposreden napad na politiko bratstva in enotnosti.

Prejšnji teden je bila v Ravnah na Koroškem premiera novega slovenskega filma »Ljubezen na odoru«; avtor filma »Na klancu« Vojko Duletič je ponovno posegel v zakladnico slovenske literature in vzel za osnovo filma istoimensko novelo Prežihovega Voranca, ki je v njegovem opusu ocenjena kot ena najlepših ljubezenskih novel v slovenski literaturi. Na fotografiji: nosilka glavne vloge Metka Franko.

ne zamudite

Zanimivo dopolnilo nedeljskega televizijskega programa je novost, ki jo je ljubljanska televizija uvedla v svoj spored. V mislih imamo cikel dokumentarnega gradiva, s katerim naj bi gledalcem približali čas, ko se je pojavljalo na obzorju fašizem, predvsem pa čas druge svetovne vojne in nekatere najpomembnejše bitke, ki so bile odločilne za razvoj in konec vojne.

Celoten cikel bo razdeljen na dva dela. Prvi, ki bo večinoma sestavljen iz tujih filmov, bo na sporedu vsako nedeljo do približno sredine junija.

Drugi del pa pripravljajo ljubljanska televizija skupno z beograjsko in bo verjetno pričel teči v prvi polovici septembra.

V nedeljo, 18. marca bo na sporedu drugi del angleškega dokumentarnega filma VZPON IN PROPAD TRETJEGA RAJHA, ki je izčrpen prikaz tistih dvajsetih let dogajanja v zvezi s Hitlerjevim vzponom in padcem, ki niso samo bridka zgodovina takratne nemške republike, temveč kar vse Evrope.

Celoten cikel bo prav zaradi oživljanja nekaterih dokumentarnih in celo pozabljenih dogodkov zanimiv za vse gledalce. Ne samo za tiste, ki so sami doživeli tisti čas in takratne vojne tragedije, temveč tudi za vse tiste, ki jim bo ogled tega vojnega cikla prvo srečanje z zgodovino.

Druga prijetna novost ljubljanskega televizijskega sporeda pa je uvrstitev CVETJE V JESENI v ponedeljkov večer.

Tavčarjeva romantična pripoved CVETJE V JESENI je posneta v treh barvnih nadaljevanjih. Televizijsko dramatisacijo je naredil Mitja Mejak, režiral pa jo je Matjaž Klopčič.

Slovenska klasična literatura je sicer kar pogosto izhodišče za domače filme, je pa hkrati bolj redek gost slovenske televizije.

To pomanjkanje je zdaj zapolnilo prav CVETJE V JESENI, ki predstavlja Tavčarjevo literarno besedilo iz zadnjih ustvarjalnih let. Sama zgodba je zelo popularna, zato predstavlja televizijska ekranizacija nov pristop k že priznani literaturi. Hkrati pa predstavlja naslonitev na Tavčarjevo literaturo določeno zagotovilo za celotno nadaljevanje.

Klopčič v realizaciji CVETJA V JESENI ni uvažal nobenega modernizma. Ostaja je zvest literarnemu avtorju. Verno je predstavil dobo, v kateri se zgodba dogaja.

Posebno vrednost te televizijske nadaljevanke predstavljajo barve. Tu sta se odlikovala Žaro Tušar kot direktor fotografije in snemalac Slavo Vajt. Treba je omeniti, da barve sicer ne predstavljajo posebnih dramaturških posebnosti, so pa lepo dopolnilo same slike.

V glavnih vlogah ljubljanskega advokata in Mete nastopata Polde Bibič in Milena Zupancič. V preostalih prav tako pomembnih vlogah pa Bert Sotlar, Jože Zupan, Duša Počakaj, Iva Zupancičeva in Dare Ulaga. Nadaljevanje CVETJE V JESENI bo na sporedu še dvakrat, in to vedno ob ponedeljkih.

FILM O JOSEFU SCHULTZU

Gre za resničen dogodek iz druge svetovne vojne, v Smederevski Palanki leta 1941. Mlad nemški vojak ni maral streljati na petnajst Srbov, ki so bili določeni za talce. Namesto tega je snel čelado, izročil svojo puško in stopil h kopici sena, kjer so že stali zvezani talci. Vojaki so oklevali, tako da ga je pokosil šele drugi rafal. Trideset let se ni vedelo, kdo je ta vojak, čeprav obstajata dve avtentični fotografiji in dokumenti. Končno smo zvedeli za tega morda edinstvenega junaka:

Josef Schultiz, umetniški dekorater iz Wuperttala. Predrag Golubović je o tem dogodku napisal scenarij in po njem posnel kratki igrani film. Glavno vlogo je zaupal Faruku Begoliju. Slišati je, da bi avtorji radi zainteresirali Nemce in v sodelovanju z njimi posneli celovečerni

film. Nemškega koproducenta gotovo ne bo težko najti, saj je tako plemenito junaštvo nekaj izrednega.

SLIKANICE NA KITAJSKEM

Po sedmih letih oziroma prvič po začetku kulturne revolucije so se knjige sovjetskih avtorjev vrnile v izlozbe kitajskih knjigarn. Gre za dela utemeljiteljev socialističnega realizma Maksima Gorkega »Detinstvo«, »V svetu« in »Moje univerze« ter za roman Ostrovskega »Kako se je kalilo jeklo«. Ta dela je lani izdala pekinška založniška hiša kot slikanice za najmlajše. Po podatkih je lani izšlo na Kitajskem 50 različnih slikanic in to v nakladi okoli 30 milijonov primerkov. Te slikanice, kakor piše Hsinhua, posredujejo otrokom znanje o razrednem boju in revolucionarnih tradicijah pa tudi o proletarskem internacionalizmu. Med slikanicami, ki govorijo o dogodkih in zgodbah iz drugih dežel, je posebno popularna — poročila kitajskega agencija — serija slikanic o podvigih mladih južnovietnamskih partizanov.

SKLADATELJI ZA KUMROVEC

Jugoslovanski skladatelji se odpovedujejo vseh avtorskih honorarjev od koncertov in drugih javnih prireditvev, katerih čisti dohodek je namenjen izgradnji spominskega doma v Kumrovcu. To je eden izmed sklepov, sprejetih na nedavni seji glavnega odbora najvišjega samoupravnega organa Zveze skladateljev Jugoslavije.

V ZALOŽBI PARTIZANSKE KNJIGE

Bolečina, nov roman Karla Grabeljška

Karel Grabeljšek je tik pred novim letom izdal pri Partizanski knjigi svoje drugo obsejnejše delo — roman Bolečina. Pisateljsko ime Karla Grabeljška je že dolgo znano, vendar pa moramo ugotoviti, da je njegov umetniški vzpon izrazitejši šele v zadnjih letih. Njegov prejšnji roman Med strahom in dolžnostjo sodi med ena najbolj uspešnih del s partizansko tematiko. Odlikuje se po trdem realizmu, po solidni kompoziciji, po izvirnem odnosu do snovi, skratka — roman se uvršča med tista dela s partizansko snovjo, ki ob osebni noti ohranjajo pristno revolucionarno vsebino družbene revolucije in narodnoosvobodilnega boja na slovenskih tleh. Tu in tam kakšen lik prerašča zgolj epizodno pripoved in postaja po simbolni vrednosti trajen literaren spomenik prelomnih let in vzpona slovenske upornosti. Posebna oblika romana je še v tem, da avtor ostaja v svetu, ki se zdi snovno omejen, širok pripovednik človeški strasti in pristnega odziva živih likov na hitro menjajoče se okoliščine.

Roman Bolečina razodeva novo umetniško moč in stilne novosti. Avtor pogumno opisuje tragično usodo nosilca revolucionarnih del, ki v povojnem času ne more najti ravnovesja niti v sebi niti v družbi Grabeljšek je ustvaril v glavnem junaku, ki zgodbo sam pripoveduje v zaporedju blodnih asociacij, iz-

jemno figuro, v kateri se pristno zrcali družbenozgodovinsko dogajanje pri nas. Njeno izjemnost še posebej poudarjajo osebne lastnosti junaka. Zato roman ni samo mehanski prikaz družbenega razvoja, ampak tudi slika bojov in predvsem porazov individualnega junaka. Roman Bolečina nosi vse odlike družbenopolitičnega romana, oblike zategadelj, ker kljub verni in sodobni snovi o angažiranem borcu ne sloni na klisejsko niti družbe niti človeka v njej, pač pa pokaže na vzajemno odvisnost kjer ob družbenem razvoju doživlja svoj osebni razvoj tudi antagonist romana. Miselni svet romana bogatijo stranske osebe, ki dajejo pripovedi trdno moralno hrbtnico in bogatijo umetniško vsebino dela. Bolečina je v naši slovenski sodobni pripovedi eden prvih kritično-analitičnih poskusov ovrednotenja problemov družbe in človeka v našem času in bi že zato zaslužil javno priznanje. Tudi stilno je zanimiv: na analitični zgradbi uporabi pisatelj sodobna sredstva asociativnega stila tako, da se konkretna resničnost kljub sodobnim stilnim prijemom ne odmakne, ampak nasprotno, da ta predmetna stvarnost ohrani vso svojo snovno in vsebinsko težo. S tem romanom Karel Grabeljšek torej dopolnjuje svojo pisateljsko in umetniško podobo.

FRANČEK BOHANEČ

beležke

NOVO SOVJETSKO NADZVOČNO LETALO

Britanski vojaški krogi trdijo, da so v Sovjetski zvezi razvili novo nadzvočno lovsko letalo, ki je ohranilo vse dobre lastnosti prestreznikov MIG-21 in MIG-23, vendar ima boljše oborožitev in daljši doseg. O novem letalu ni nobenih natančnejših podatkov in kot kaže, ga še niso začeli izdelovati.

Doslej je bil MIG-23 najodobnejše sovjetsko lovsko letalo, katerega hitrost presega hitrost ameriškega lovca PHANTOM. Egipčani teh letal nimajo, čeprav so jih trdovratno zahtevali, toda Sovjeti so vse njihove zahteve zavračali.

V britanskih vojaških krogih vedo povedati tudi to, da Rusi grade svojo prvo letalonosilko, ki naj bi imela najmanj 35.000 ton. Doslej Sovjetska zveza ni čutila potrebe po takih ladjah, ker so njihova letala v Sredozemlju lahko bazirala v Egiptu. Po sporu z Egiptom pa so spremenili svoja prvotna stališča.

Rusi menda grade tudi nov tip jedrskih podmornic, oboroženih z raketami, ki bi jih bilo mogoče izstreliti pod vodo in ki bi imele do met kakih 9.000 kilometrov. Njihove sedanje rakete imajo precej manjši dolet — približno 5.000 kilometrov.

KITAJSKA SE ZANIMA ZA BRITANSKA LETALA

Britanski krogi poročajo, da se Kitajci zanimajo za nakup britanskih reakcijskih letal tipa HARRIER, ki se dvigajo in spuščajo navpično. Kupili bi radi kakih 200 letal v skupni vrednosti 150—200 milijonov funtov sterlingov. Tolikšno naročilo bi bilo za britansko letalsko industrijo, ki so jo odpovedi v zvezi s potniškim letalom CONCORDE močno prizadele, izrednega pomena. Težava pa je v tem, da je izvoz strateškega materiala na Kitajsko prepovedan in ker v zvezi s tem britanska vlada še ni dala svojega soglasja.

Letala HARRIER imata v svoji oborožitvi britansko vojno letalstvo in ameriška vojna mornarica, vsak

zanimivosti

po 60 letal. Poleg tega je britansko vojno letalstvo naročilo še 90, ameriška vojna mornarica pa 60 letal te vrste.

Kitajska se zanima za letala HARRIER predvsem za to, ker nima dosti betonskih letališč, HARRIER pa se lahko dvigne ali pristane na travnatih, betonskih, peščenih in s snegom pokritih tleh. Sicer pa HARRIER lahko nosi do štiri tone raznega orožja.

RADARSKA »ŽELEZNA ZAVESA«

Kmalu bodo začele delovati še tri radarske postaje v Grčiji in ena v Turčiji, s tem pa bo z radarskim omrežjem za odkrivanje nasprotnikov letal pokrita že vsa zahodna Evropa. To se bo zgodilo do konca tega leta.

Ves sistem radarskega opazovanja, ki se razteza od severnih obal Norveške prek Danske, Zahodne Nemčije, Italije in Grčije vse do Turčije, vsebuje 84 radarskih postaj, stal pa je približno 110 milijonov funtov sterlingov.

CENTURION PROTI T—54

Izraelci so začeli izdelovati novo verzijo znanega britanskega tanka CENTURION. Novi CENTURION-V je od prejšnjega zadržal le šasijo in zunanjo podobo, ima pa dizelski motor, povsem novo električno in elektronsko opremo ter top kal. 105 mm. Prilagojen je za bojevanje v puščavah in ima tudi večji doseg. Izraelci trdijo, da se novi tank lahko uspešno kosa s sovjetskim srednjim tankom T-54.

VOJSKA, POMOŽNA SLUŽBA IN ZAPOR

Po razpravah, ki so se vleklye že 56 let, je švicarska vlada ublažila zakonske določbe, ki se nanašajo na vojaško obveznost. Fantom, ki iz verskih ali drugačnih razlogov ne želi priti na vojsko, ima sedaj možnost, da svoj rok odsluži kot civilne osebe. Doslej so vsi tisti, ki niso hoteli v vojsko, imeli eno samo možnost: da namesto službe v vojski presede prav toliko mesecev v ječi.

obrambna vzgoja in ljudska zaščita

CIA NA LAOSKIH BOJIŠČIH

Akcije tajne armade

Slika vojne v Laosu ne bi bila popolna, če ne bi bili obveščeni o vlogi, ki jo tam igra CIA (ameriška centralna obveščevalna agencija). Redki so potniki, ki so prileteli v Vietnam in ki ne bi na tamkajšnjih letališčih srečali te »eksperte« in druge ameriške »civilne strokovnjake« širokih ramen in kratkih las, ki naj bi bili odgovorni za »gospodarski in družbeni napredek« ustreznega območja. Dejansko pa so tu potekale vojaške operacije.

Omenjeni »strokovnjaki« so zvečine prišli iz Vietnama, kjer so bili v službi ameriške vojske, nato pa so jih demobilizirali, s čimer so za ameriško administracijo postali »civilisti«.

Vmešavanje CIA pa ni omejeno le na dejavnost teh kamufliranih vojaških svetovalcev. Po mnenju ljudi, ki so ta spopad spremljali iz bližine, je bil glavni napor ameriških obveščevalnih služb usmerjen na pridobivanje sodelavcev v najemniški vojski, ki šteje 30.000 vojakov in ki je sestavljena predvsem iz pripadnikov narodnostne skupine Meo. To tajno armado, ki je bila zadolžena zlasti za povzročanje nerodov v zaledju, ki je bilo pod nadzorstvom Patet Laa, je neposredno novačila, oblačila, hranila, oskrbovala, urila in pripravljala na odgovornejše naloge — CIA.

Kmalu so ugotovili, da primanjkuje ljudi, in zato so to vojsko začeli dopolnjevati celo z otroci. Vanjo so sprejemali dečke, ki so bili tudi mlajši od 14 let in ki so bili le malo višji od pušk, s katerimi so bili oboroženi. Po letu 1970 so na tisoče plačancev »uvozili« s Tajskega. Glavni organizator te vojske je general Meo Vang Pao, ki je vsekakor pogumen vojak in ki je enako vlogo odigral tudi pod Francozi za časa prve indokitske vojne.

Z namenom, da bi uspešneje opravljali to nalogo, so poklicali na pomoč še »začetnike« letalski družbi Air America in Continental Services, od katerih je ena na Formozi, druga pa v ZDA. Obe družbi sta imeli v Laosu izrazito človekoljubno vlogo: prevažanje in razdeljevanje riža prebivalstvu, ki je bilo zaradi vojne odrezano od ostalega sveta, evakuacija beguncev in podobno. Toda za strokovnjake, ki spremljajo laosko vojno, ni nobena skrivnost, da so bile glavne naloge, s katerimi sta se družbi ukvarjali v velikem obsegu, povsem drugačne. Njuna letala so prevažala orožje, strelivo in enote z enega območja na drugo, pač glede na to, kje so potekali boji. Njuna vloga, kot poroča neki ameriški opazovalec, »ni bila vojskovanje« neposredno, ampak v tem, da vojno omogočata.

V ta namen so usposobili več kot 400 zaslinih pristajališč, od katerih nekatere celo v zaledju Patet Laa na meji Laosa in Severnega Vietnama. Varovale so jih manjše skupine domačih plačancev. Kakih deset Američanov, ki so jih poslali na eno izmed teh pristajališč, na katerem so imeli postajo za usmerjanje svojih bombnikov proti Severnemu Vietnamu, pa je tako bilo celo ob življenju.

Med oblike tajnega vojskovanja, ki jih CIA uporablja v Laosu, sodijo tudi taktična bombardiranja in psihološko vojskovanje. Agenti CIA so organizirali množično in pogosto bombardiranje naselij z namenom, da bi tako prisilili civilno prebivalstvo na območju, ki je pod nadzorstvom Patet Laa, k umiku na ozemlje kraljevske laoske vlade in tako oslabil nasprotnikovo zaledje. S tem namenom so sestavili manjše skupine plačancev, pripadnikov severnovietnamskih in laoskih narodnostnih manjšin, ki so se lotile sabotaž in vohunstva v korist Američanov in laoskih kraljevskih sil.

PROMETNO
HOTELSKO
TURISTIČNO
PODJETJE
VIATOR
LJUBLJANA

TURISTIČNA DEJAVNOST: v turistični agenciji VIATOR in poslovalnicah v Ljubljani, v Kranjski gori, na Jesenicah, na Bledu, na Vrhniki, v Kamniku, v Ravnah, v Slovenj Gradcu, v Ljutomeru in v Zagrebu.

Poleg tega so z območja Ban Huejsej, ki leži v severovzhodnem delu Laosa, pošiljali formoške obveščevalce na Kitajsko. Ti ljudje so bili pripadniki kuomintanske divizije, ki se je utrdila na tromeji Burme, Tajskega in Laosa.

Centralna obveščevalna agencija je zlasti prizadevna v psihološkem vojskovanju, s katerim naj bi si pridobila domače prebivalstvo in predstavnike tujega tiska. Poleg mnogih propagandnih akcij, katerih namen je pridobivanje raznih laoskih družbenih plasti, si je CIA tudi prizadevala, da onemogoči preveliko radovednost novinarjev, včasih pa jih je, kot trdijo novinarji, oskrbel tudi z »informacijami«, ki so bile povsem zlagane.

LAOSKA VOJNA V ŠTEVILKAH

V laoski vojni sodelujejo sorazmerno šibke sile in zato vojna zahteva mnogo manj žrtev, kot je to bilo v sosednem Vietnamu. Kljub temu sta tudi za ta spopad

LONDONSKI TIMES O OROŽJU, KI SO GA ZAČELI PRVIČ UPORABLJATI V VIETNAMU

Začetki »avtomatiziranega« bojišča

Vsaka vojna ima poleg splošnih še nekatere posebne značilnosti in probleme, ki zahtevajo razrešitev. To velja tudi za vietnamsko vojno.

To je bila vojna helikopterjev (Američani so samo do lanskega novembra izgubili 2.269 helikopterjev). To pa je bila tudi vojna, v kateri so prvič uporabili sovjetske rakete »kopno—zrak«, ki jih izstrelje kar z ramen. To je bila hkrati vojna s kemičnimi sredstvi, v kateri so po nekaterih ocenah uničili z defolianti približno šest milijonov orakov dreveja in obdelovalnih površin z namenom, da bi odkrili nasprotnika in odprli razgled ameriškega topništva in letalstvu. Poleg tega je bila vietnamska vojna še vojna letalonosilk. V Tonkinškem zalivu je bilo šest ameriških letalonosilk, ki so jih uporabljali za premična letališča in s katerimi so letala prodirala do 600 milj globoko v notranjost dežele. Ne nazadnje pa je bila to vojna, ki je napovedovala nekakšno »avtomatizirano bojišče« — spopad, ki bi ga usmerjali sensorji, dirigirani iz daljave, ter s seizmičnimi, akustičnimi in infra rdečimi sensorji in v katerem bi uporabljali napravo za odkrivanje ljudi oziroma »vohiljača«, s katerim je navzočnost ljudi mogoče ugotoviti po njihovem znoju.

Med pomembnejše novosti v temni znanosti, ki je bila v službi vojne, sodi tudi vodljiva bomba SMART. To bombo, ki jo proti cilju usmerjajo z laserskimi žarki, so v Vietnamu uporabili leta 1968. Zahtevala je dve letali: prvo je usmerjalo laserski žarek, drugo pa je nosilo in odvrlo bombo. Devet mesecev kasneje je prispela na vietnamsko bojišče še njena sestra. To je bila elektro-optična vodljiva bomba, za katero je zadostovalo že eno samo letalo. Bomba pa je zahtevala dobro vidljivost, zakaj v nasprotnem primeru ne bi bila učinkovita. Nova bomba je bila petkrat dražja od prejšnje. Kljub vsem pomanjkljivostim je omenjena bomba močno vplivala na potek vojne v Vietnamu in pritegnila pozornost vsega sveta. Te natančne bombe so uničile mostove, ki jih stare »neumne« bombe niso nikoli uspele povsem porušiti.

Pomemben dosežek vietnamske vojne je tudi močan razvoj elektronskega vojskovanja nasploh, še posebej pa razvoj sistema elektronskih nasprotnih ukrepov. Američani so prepričani, da bi izgubili v Vietnamu trikrat več letal, če ne bi skrbno izvajali svojih elektronskih nasprotnih ukrepov. Elektronski nasprotni ukrepi pa so si pridobili pomen šele leta 1965, ko so ameriška letala začela prodirati v severni del Vietnama, kjer so nalezla na sodobne sisteme protizračne obrambe, ki so jih načrtovali Sovjeti, ob

značilna množično ameriško bombardiranje in izsiljevanje prebivalstva. Svoje domove je zapustila že tretjina prebivalstva.

Kraljevske sile in njeni zavezniki:

- Kopenska vojska (ki je bolj podobna milici kot sodobni armadi) — 72.000 mož (60 bataljonov)
- Mornarica (rečna) — 500 mož
- Letalstvo — 1700 mož (65 bojnih letal)

- Gverila (ki jo uri in vzdržuje CIA) — 30.000 mož in 7.000 Tajcev

Nasprotnikove sile:

- Patet Lao — 36.000 mož
- Severnovietnamci — 40.000 do 60.000 mož

- Kitajci — 15.000 »zaveznikov«

Američani: Približno 2.500 »civilnih« svetovalcev

Izgube:

- Od leta 1964 dalje je bilo ob življenju povprečno po 3.000 protikomunistov letno. Američani so v devetih letih izvedli najmanj 200.000 napadov iz zraka, pri čemer so izgubili nekaj stotin svojih vojakov. Izgube Patet Laa in vojakov iz Severnega Vietnama niso znane. Po letu 1962 je svoje domove zapustilo najmanj milijon beguncev.

- Ameriška pomoč laoskim oboroženim silam: 350 milijonov dolarjev na leto
- Stroški ameriškega bombardiranja Laosa: najmanj milijardo dolarjev na leto.

uporabi vodljivih raket SA-2. Američani so potrošili skoraj tri milijarde dolarjev za raziskovalna dela na področju elektronskega vojskovanja ter za razvoj in proizvodnjo ustreznih naprav.

Kljub temu pa sta radarsko usmerjanje naprav za motenje in uporabljanje izmikalne taktike ameriškega letalstva v Vietnamu šele začetek ukrepov, ki naj bi jih izvajali v prihodnosti. Sistemi za obrambo pred napadi iz zraka, ki jih je Sovjetska zveza dobavila Egiptu leta 1970, prepričljivo dokazujejo sposobnost Rusov, da hitro vzpostavijo obrambni sistem, ki se lahko uspešno postavi v bran vsemu, kar so počenjali ameriški piloti v jugovzhodni Aziji. Novi bombnik B-1, ki bo nasledil B-52, bo zato imel mnogo več opreme za izvajanje elektronskih nasprotnih ukrepov in za sisteme, ki jih bodo izpopolnili v naslednjih letih. Ameriška

brest cerknica

industrija pohištva jugoslavija

telefon 791-080 telex 31-167

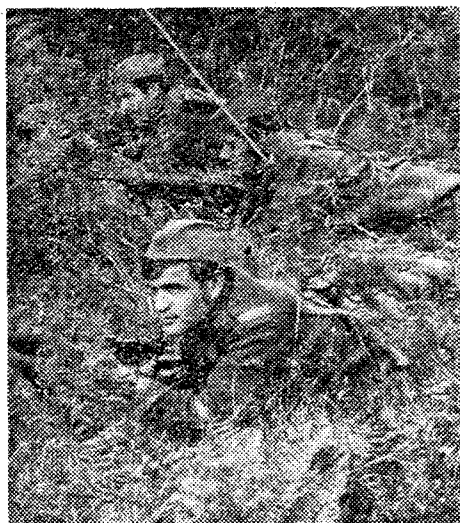
mornarica se je že lotila obsežnega programa, ki se nanaša na posodobljenje vseh letal na letalonosilkah.

Svetovna javnost je zlasti pozorna na razvoj letalstva in letalske taktike. Gre za letala brez pilotov, ki so zlasti primerna za elektronske obveščevalne akcije, za slikanje in za izvajanje elektronskih nasprotnih ukrepov v sodelovanju z bombniki.

Omeniti je treba še orožje, ki ga bo ameriška vojska zadržala v svojem inventarju vsaj v tem desetletju. To je topovska platforma z nepomičnimi krili, oziroma helikopterska topovska platforma, ki sta primer, kako je mogoče na hitro improvizirati kako orožje v ustrezne namešne.

Značaj vojne je pogojen z okoljem, v katerem le-ta poteka, in z okoliščinami, v katerih jo njeni izvajalci vodijo. V Vietnamu je okolje povsem drugačno kot v srednji Evropi. Kljub temu pa so tam potekali mini dvoboji med obema nasprotnikoma, o katerih bodo vsekakor še nadalje razmišljali in kar bo vplivalo na nadaljnji razvoj orožja tako na Vzhodu kakor tudi na Zahodu.

Ob meji po dolgem in počez

V zasedi ob mejnem pasu

Zdi se, da se na čuvarje naših meja, na graničarje, spomnimo le takrat, ko v časopisju naletimo na nekaj skopih vrstic o kakem njihovem pogumnem dejanju ali humanosti. Naša pozabljivost, seveda, ni namerana, še manj pa je preračunana, kajti za marsikoga so naše meje neke »na koncu sveta« in je dostop do njih zelo »težaven«. Po drugi strani meja ni atraktivna, na njej poteka vsakdanje in »enolično« življenje, pravo »večno opazovanje«.

Vendar, resnica je vsaj malce drugačna, kljub temu, da je zavarovanje meje prva naloga naših graničarjev. Življenje fantov iz karavla ni in ne more biti dolgočasno, kar potrjuje tudi naš današnji prispevek, ki je pravzaprav le bežen sprehod po naši kopenski in morski meji.

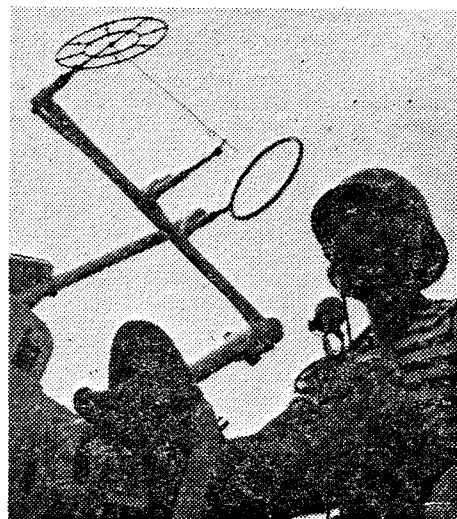
Zakorakali smo v Slovenj Gradec in prisluhnili, kako tamkajšnja mladina sodeluje s svojimi sovrstniki, z graničarji. Ne, ne gre samo za vpludne in običajne obiske, temveč za izvrševanje skupnih nalog, ki se nanašajo na varnost meje. Vsako nedeljo eden izmed aktivov mladih obišče karavlo. Srečanje se ponavlja začne s tekmovanjem v šahu, namiznem tenisu in strelstvu. Potem združijo zabavno s koristnim. S pomočjo graničarjev se mladi učijo zavarovati in braniti vsako ped obmejnega pasu. In tako iz nedelje v nedeljo naša meja pridobiva nove čuvarje.

Tako je torej na Štajerskem. Zdaj se za hip preselimo v Prekmurje. Tamkajšnji gra-

odlični gospodarji. S pomočjo tovarišev ničarji so, lahko bi rekli, pravi domačini in Stanka Bobovca in Franca Mlinariča — oba sta namreč predavatelja na osnovni šoli »Drago Lukarič« — so graničarji posadili sadike jabolk, hrušk in drugega sadja. In letos že pričakujejo prve sadove. Vendar, to še ni vse. Okrog karavle so pridne vojaške roke uredile prekrasen vrt, poln lepih cvetlic in rož. Pred kratkim je kolektiv graničarjev obiskal tudi Aleksander Hajdinjak. Vojakom je pripovedoval o grozotah nacističnih taborišč, kjer je tudi sam preživel del svoje mladosti. Nekajurni pogovor s Hajdinjakom je tako navdušil graničarje, da so svojega gosta — bivšega jetnika — enoglasno proglasili za častnega občana.

In kaj, če bi se zdaj preselili še na morje, na naš Jadran? Na sinjo mejo brez mejnikov, na mejo s plavajočimi karavli. Vsekakor se življenje na patrolnem čolnu razlikuje od življenja graničarjev na suhem. To je pravzaprav nenehna plovba ob nevidni meji, točneje v bližini nevtralnega pasu, ki utegne postati »zanimiv« za prenekaterega nepridiprava. Tako je nedavno posadka čolna »Kožuf« ujela bogat plen — tujo ladjo in tihotapce z dokaj nenavadnim tovorom: čez tisoč novih pištol in goro streliva.

Pa še nekaj. V zadnjih dveh mesecih so samo fantje s patrolnega čolna št. 139 prišli pet italijanskih ribiških ladij, ki so lovile tam, kjer ni dovoljeno, v naših vodah

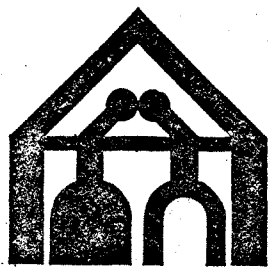

Na patrolnem čolnu...

torej. Malo pred tem pa so fantje stopili na prste hudemu zločincu, ki je pobegnil iz zapora in se kot slepi potnik hotel prethotapiti v tujino.

Tako je na naših mejah, ki nas obdajajo in nam omogočajo varno delo in mirno spanje. Zato se včasih spomnimo tudi na naše graničarje; ne bo odveč.

Pripravljen
B. JAKOVLJEVIČ

Graditelji hiš, garaž in gospodarskih poslopij v letu 1973!

Najbolje boste vložili svoje prihranke, če si pravočasno nabavite kvalitetne legozidake!

Izkoristite izvensezonski popust 5 %, ki ga nudimo do konca februarja

Legozidake dobite tudi pri vseh kmetijskih zadrugah

STANDARD — INVEST, Ljubljana, Celovška cesta 89

TOVARNA — VODOVODNA CESTA 101

telefoni: 55-475, 57-477

PREDAVANJA

POLNE DVORANE V ORMOŽU

Naloge, ki stojijo pred organizacijo ZRVS, ki ni samo strokovna, ampak tudi družbenopolitična organizacija, so tolikšne in takšnega pomena, da jih je možno uspešno izvajati samo pod pogojem, da so njeni člani ne samo strokovno ampak tudi politično usposobljeni. Zato ni nič čudnega, da v organizacijah ZRVS, posebej v zadnjih letih, posvečajo vse večjo pozornost idejnopolitičnemu izobraževanju starešinskega kadra. Pri tem izhajajo iz dejstva, da je dober starešina lahko samo tisti, ki je tudi družbenopolitični delavec, ki na svojem delovnem mestu in v sredini, v kateri živi, dosledno izvaja politiko in stališča ZK ne glede na to, ali je član Zveze komunistov ali ne. Tudi v občinski organizaciji ZRVS Ormož se tega dobro zavedajo in zato posvečajo iz leta v leto vse večjo pozornost ne samo strokovni, ampak tudi idejnopolitični vzgoji rezervnega starešinskega kadra.

V okviru idejnopolitičnega izobraževanja članstva je občinski odbor ZRVS Ormož skupno z občinskim komitejem ZKS in občinsko konferenco SZDL organiziral v nedeljo, dne 15. februarja 1973, dvojne aktualnih političnih odnosih v SFRJ in pomočnik rešine, člane odborov za splošni ljudski odpor in nekatere člane ZK, ki niso člani ZRS in odborov za SLO. Predavala sta jim zares odlična predavatelja, in sicer: sekretar medobčinskega sveta ZKS Maribor tovariš Slavko SORSAK o družbenoekonomskih in političnih odnosih v SFRJ in pomočnik republiškega sekretarja za notranje zadeve SR Slovenije tov. Egon CONRAD o samozaščiti in varnosti.

Njuna predavanja je z velikim zanimanjem in pozornostjo poslušalo v nabito polni dvorani kar 320 poslušalcev, od teh 220 rezervnih vojaških starešin. Lahko rečemo, da so bili vsi poslušalci brez izjeme s predavanjem obeh več kot zadovoljni, mnogih, s katerimi smo se pozneje pogovarjali, pa so izjavili, da so predavanja bila zelo zanimiva in koristna in da ne verjamejo, da bi sploh kak poslušalec mogel biti drugačnega mnenja. BOŠKO BOJAN

telegrami

SKOFJA LOKA — Ker so RVS nosilci skoraj vseh obrambnih priprav, bodo v tej občini v letošnjem letu še posebno pozornost posvetili odborom za splošni ljudski odpor v krajevnih skupnostih, delovnih organizacijah in na šolah, poleg tega pa tudi samozaščiti in varnosti v najširšem pomenu besede, kar pomeni, da bo ZRVS budna tudi pri ugotavljanju in odpravljanju nepravilnosti tako na področju gospodarstva in družbenopolitičnega življenja nasploh kot na področju priprav na SLO.

SKOFJA LOKA — V aprilu in maju bo občinski odbor ZRVS po vseh združenjih organiziral priprave na orientacijsko-taktične pohode. Priprave bodo v obliki seminarja, njihov cilj pa, da bi obvezniki in drugi na pohodih dosegli čim boljše rezultate.

LJUBLJANA — Finančna komisija pri odboru za izgradnjo spominskega doma borcev NOV in mladne Jugoslavije v Kumrovcu je sklenila, da bo za zbiranje prispevkov izdala posebne zbiralne pole, in sicer v nakladi 100.000 kosov. Vanje bodo odbori za zbiranje sredstev vpisovali ime in priimek darovalca oziroma ime organizacije ter višino prispevka. Pole so že poslali občinskemu odboru ZRVS NOV, ti pa jih bodo razdelili med vse družbenopolitične organizacije. Za zbiralno akcijo je že pripravljen znak — emblema po osnutku akad. slikarja Vladimira Lakoviča, v kratkem pa bo izdelanih tudi 200.000 spominskih značk, ki jih bodo prodajali po šolah in na raznih proslavah.

SKOFJA LOKA — Ker je bilo lani prekinjeno medobčinsko strelsko tekmovanje z MK puško med vsemi občinskimi odbori ZRVS Gorenjske, bo letos občinski odbor ZRVS Skofja Loka dal pobudo, da tekmovanje spet obude. Odbor se poleg tega obvezuje, da bo letos ob praznovanju 1000-letnici Skofje Loke sodeloval in pomagal pri nekaterih proslavah in prireditvah. Med drugim bo dal vso potrebno pomoč vodstvu mladinske organizacije pri organiziranju tekmovanja »Kaj veš — kaj znaš«. Če tega tekmovanja mladina ne bo organizirala, ga bo pripravil občinski odbor ZRVS sam.

MURSKA SOBOTA — Tudi letos bodo rezervni starešine organizirali strelsko tekmovanje z zračno puško med učenci osemletk, tako da bo tekmovanje zajelo kar 19 šol s pionirji in pionirkami od 6. razreda navzgor. Program predvideva šolsko — množično tekmovanje, sektorsko tekmovanje 10-članskih ekip in finalno tekmovanje zmagovalcev sektorskega tekmovanja. Letos naj bi pripravili tudi mnogoboj za srednje šole in njihove občine, na katerem bi sodelovale tudi srednje šole iz drugih občin — Ljutomera, Lendave in Radgone. Mnogoboj naj bi vseboval streljanje z zračno puško, MK puško, metanje šolskih ročnih bomb ter cenitev razdalje na oko.

KRSKO — Rezervni starešine so že začeli zbirati prispevke za spominski dom v Kumrovcu in samo v združenju Senovo zbrali in že odposlali na račun sklada 1300 din, čeprav sta v tem združenju le 102 člana. Nekateri rezervni starešine so prispevali več kot le predlaganih 10 din, med prispevke rezervnih starešin pa so prispevali tudi nekateri prebivalci, ki sploh niso člani ZRVS.

Seja predsedstva ZRVS Slovenije

V ponedeljek 12. marca je bila v Ljubljani seja predsedstva republiškega odbora zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije. Obravnavali so poročilo o delu ZRVS Slovenije in finančno poročilo za leto 1972. Poročilo je zajelo vse dejavnosti te organizacije — družbenopolitično delo in obrambno vzgojo, idejnopolitično vzgojo in splošno vojaško usposabljanje, informativno-propagandno dejavnost, splošno in kadrovska vprašanja ter delo republiškega odbora in njegovih teles. Predsedstvo je poročilo v celoti sprejelo in ga predlagalo v obravnavo in potrditev republiškemu odboru.

Ocenili so tudi tekmovanje za najboljšo občinsko in osnovno organizacijo ZRVS Slovenije, predlog za podelitev nagrad najboljšim pa bodo dali v potrditev republiškega odboru, ki bo na seji konec tega meseca razglasil rezultate in podelil nagrade.

Predsedstvo je tudi sprejelo sklep, da

republiški odbor začne izdajati VESTNIK ZRVS SLOVENIJE. Glasilo bo izhajalo enkrat na mesec, objavljalo pa bo predvsem prispevke o delu občinskih in osnovnih organizacij. Več o tem listu smo že pisali v prejšnji številki.

Pomembno je bilo tudi vprašanje, kako se pripraviti za skupščine občinskih in osnovnih organizacij rezervnih starešin, ki bodo septembra in oktobra. V občinske odbore in odbore osnovnih organizacij naj bi predlagali predvsem mlajše rezervne starešine, sposobne družbenopolitične delavce, ki bodo pripravljeno aktivno delovati v ZRVS in bodo kos novim nalogam in novim oblikam dela.

O delu zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije bomo po posameznih dejavnostih poročali v naslednjih številkah našega lista.

B. F.

Strelskim organizacijam več pomoči

Pred nedavnim je bil v Ljubljani razširjen sestanek sekretariata IO strelske zveze Slovenije. Poleg članov sekretariata so se ga udeležili predstavniki tiska in RTV, pa tudi predstavniki organizacij in organov, ki so zainteresirani za dejavnosti te družbeno dokaj pomembne organizacije. Na sestanku so razpravljali o perečih problemih strelskih družen ter občinskih in republiške strelske zveze. Udeleženci so v diskusiji poudarili premajhno pozornost družbe do dejavnosti omenjenih organizacij, zaradi česar tudi rezultati njihovega dela niso dovolj cenjeni, kar je — poleg nezadostne materialne podpore — poglaviti vzrok za določeno stagnacijo v organizacijah in delu teh organizacij.

Zaradi premajhne obveščenosti precejšen del javnosti ni seznanjen z dejstvom, da je v strelskih druženih Slovenije včlanjeno okrog 25.000 občanov in da imamo v Sloveniji nekatere strelske družine, ki praznujejo že 15., 20. in celo 25. obletnico svojega obstoja in delovanja. To dokazuje, da vodstva strelskih organizacij ne skrbijo samo za vrhunške dosežke posameznikov, temveč predvsem za njihovo množičnost in splošno družbeno koristno dejavnost. Ta pa se ne odraža samo v usposabljanju občanov, predvsem mladine, za dobre strelce, ki bi v primeru vojne lahko s pridom uporabili svoje znanje v splošnem ljudskem odporu zoper sovražnika, temveč tudi v razvijanju vseh drugih oblik telesne kulture in družabnosti, ki morajo biti vrhuna vsakega pravega športnika.

V zvezi s tem so na sestanku padle kritične pripombe na delo športnih novinarjev, ki dejavnosti in rezultatom strelskih organizacij ne posvečajo dovolj prostora v sredstvih javnega obveščanja, del krivde za takšno stanje pa so člani sekretariata priznali in pripisali svoji lastni propagandni neaktivnosti. Da bi stanje v tem pogledu krenilo na bolje, so strelci že pred časom ustanovili posebne komisije za propagandno aktivnost, navzoči novinarji pa so obljubili večjo zavzetost za populariziranje strelske dejavnosti in dali nekaj zelo koristnih nasvetov za izboljšanje stanja na tem področju.

Med problemi, s katerimi se ubadajo vse strelske organizacije, so med prvimi tudi nezadostna materialna in finančna sredstva. Strelske organizacije nimajo svojih virov dohodka, zato so vezane na dotacije iz proračunov družbenopolitičnih skupnosti in na podpore drugih organov in organizacij. Vendar so ta sredstva največkrat nezadostna za izpolnitev njihovih delovnih programov. Na sestanku so bili navzoči seznanjeni s podatkom, da v Zagrebu posamezne strelske družine razpolagajo s tolikšnimi denarnimi sredstvi, kot pri nas strelska zveza Slovenije. Strelska zveza Slovenije npr. ima na voljo komaj štiri zračne pištole, v Zagrebu pa ima samo ena izmed strelskih družen kar 12 takšnih pištol. Posebne težave imajo strelske družine pri nabavi zračnih pušk, s katerimi izvajajo temeljni pouk mladine v streljanju. Teh pušk na našem trgu ni, ker jih »Crvena zastava« že nekaj let ne izdeluje zaradi »nerentabilnosti« proizvodnje. Nujno je, da odgovorni dejavniki uvidijo nezavidljiv položaj strelskih organizacij in da jim pomagajo iz materialnih težav ter tako prispevajo k povečani in uspešnejši dejavnosti slovenskega strelstva.

Prav tako je bila na sestanku izražena želja in potreba po tesnejšem sodelovanju strelskih organizacij z organizacijami ZRVS, ZMS in vodstvi raznih šol, ki se v okviru svojih dejavnosti med drugim ukvarjajo tudi s praktičnim poukom in vajami v streljanju. Strelske organizacije bi lahko s svojimi mentorji, inštruktorji ter organizacijskimi izkušnjami prispevale k boljšim rezultatom ter organizacij v streljanju.

Navzoča predstavnik GŠ za SLO in RSNO sta v svoji diskusiji izrazila zainteresiranost teh organov za uspešno delo strelskih organizacij in obljubila tudi materialno pomoč v okviru danih možnosti.

Diskusija je pokazala, da bi strelske organizacije, z nekoliko večjo družbeno aktivnostjo in seveda ob večji podpori zainteresiranih dejavnikov, lahko v kratkem času dosegle še pomembnejše in trajnejše rezultate pri izpolnjevanju svojih nalog in ciljev.

S. K.

SEŽANA

ZBOR AKTIVISTOV

Dne 23. februarja so se v Sežani zbrali nekdanji aktivisti srednjeprimorskega in južnoprimorskega okrožja. Po uvodni besedi znanega družbenopolitičnega delavca Mila Vizintina in daljši razpravi so sestavili pripravljalni odbor z nalogo, da pripravi sklic ustanovnega občnega zbora organizacije bivših aktivistov. Zbor bo na dan obletnice ustanovitve prve slovenske vlade (5. maja) v Novi Gorici. Sklenili so predlagati novogoriški občinski skupščini, naj bi dala domicil srednjeprimorskemu okrožju. Zborovalci so tudi ugotovili, da so doslej posamezniki pomanjkljivo pisali zgodovino osvobodilnega boja. Nadomestiti je treba, kar smo doslej zamudili, in popraviti napake. V ta namen so izvolili predsednika komisije za pisanje zgodovine narodnoosvobodilnega boja in revolucije. Nadalje so ustanovili komisije: za prireditve in spomenike; za povezavo s Slovenci v zamejstvu; za finančne in socialno-zdravstvene zadeve. — Sporazumeli so se tudi o dokončni zemljepisni razmejitvi med srednjeprimorskim in južnoprimorskim okrožjem.

F. HLADNIK

SLOVENSKE KONJICE

NAZIV TOVARIŠ NAI OSTANE

ZZB NOV Slovenske Konjice je imela 24. redno (IV.) skupščino. Udeležili so se je delegati vseh ZB NOV v občini in kot gostje zastopniki občinskih odborov ZZB NOV iz Celja in Slovenske Bistrice. Navzoča pa je bila tudi članica republiškega odbora ZZB NOV Slovenije tovarišica Nada Tarmar.

Po skrbno pripravljenih poročilih se je razvila živahna razprava. Pokazala je, da so člani borčevske organizacije zelo zavzeti občani v gospodarskem in političnem življenju v občini. Dosedanja zakonodaja je pripomogla, da je socialno varstvo borcev na nostih, npr. pri Konusu in LIP, še zlasti lepo skrbijo za borce. — V razpravi so poudarili, da je treba ohraniti tradicijo tovarštva iz NOV kakor tudi naslov tovariš, saj smo se bojevali za tovarštvo, ne pa za kakšno »gospodstvo«.

Občinski odbor ZZB NOV Konjice združuje 6 združenj borcev NOV s 779 člani in 82 družinskih invalidi.

Za predsednika občinskega odbora so ponovno izvolili Jakoba Stefančiča.

JULKA TAJNIKAR

LJUBLJANA-MOSTE-POLJE

STALIŠČA BORCEV BI MORALI BOLJ UPOŠTEVATI

Redna skupščina ZZB NOV Ljubljana Moste-Polje je bila 27. februarja. Udeležba delegatov je bila razveseljiva. Zbora pa so se udeležili tudi številni gostje.

Zbor je pokazal, da so borci tudi danes, kakor so bili med narodnoosvobodilno vojno, požrtvovalni politični delavci, ne giede na to, da so mnogi izčrpani ter ostareli. Žalostno je, da je umrljivost borcev čedalje večja. Tako jih je v tej občini v minulih delovnih dobi umrlo 148.

Med člani združenj borcev NOV v tej občini jih je 4000 sodelovalo v narodnoosvobodilnem gibanju; izmed njih je 209 nosilec partizanske spomenice 1941 in 13 narodnih herojev. — Iz poročila predsednika Franca Lambergerja je jasno, da članstvo odločno podpira prizadevanja političnega vodstva in tovariša Tita, da bi odpravili prav vse, kar je še doslej oviralo enotnost naših narodov med razvojem socialistične Jugoslavije.

Pomembno področje dejavnosti borčevske organizacije je negovanje revolucionarnih tradicij in spoštovanja vseh tistih načel, ki so bila jasno začrtana leta 1941, ko se je začel boj za narodno in socialno osvoboditev. Pravilno vrednotenje revolucionarnih tradicij pomeni poglobljanje zavednosti naših ljudi, da dobro poznajo naloge vseljidskega odpora ter obrambe. Zato bi bilo treba mnogo bolj korenito razčleniti delo organizacij in ustanov, ki se posvečajo družbeni, vzgojni in kulturni dejavnosti. ZZB se zavzema za svoboden razvoj kulturnega življenja, a opozoriti je treba, da so predolgo dopuščali pod plaščem demokratičnosti podcenjevati in celo blatiti največje vrednote revolucije. Kaže, da nekateri skušajo s postojank, ki so nasprotni naši družbi, ustvarjati »javno mnenje« v občilih in celo vplivati v škodo gmojne podlage za ohranjanje ter gojitev tradicij NOB. Borčevska organizacija se zavzema tudi za jasna merila o uporabi družbenih gmojnih sredstev, namenjenih kulturi in znanosti. Uporabljajo naj merila, da bodo podpirali le tisto, kar je humano in kakovostno. Svet za gojitev revolucionarnih tradicij pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije je v dveh primerih ugotovil, da upravljalci re-

publičkih skladov ne upoštevajo takšnih meril pri dodeljevanju denarja.

Komisija za stanovanjske zadeve je v minulih delovnih dobi dodelila članom 64 novih in 20 izpraznjenih stanovanj. Razen tega je 204 članom dodelila stanovanjska posojila. Vendar je neurejenih še 20 zadev, a 60 posilcev si želi posojila za zidavo ali prezidavo hiše. Toda sklad za stanovanjske zadeve borcev je odpravljen, zato iz tega naslova ni mogoče več dodeljevati posojil. V mestu bodo ustanovili solidarnostni sklad, vendar še ni znano, po kakšnih pogojih bodo borci mogli dobiti stanovanje ali posojilo. — Na našem območju prejema 196 članov in posebej 20 kmetov-borcev družbeno podporo.

Skrb za spomenike NOB je zdaj pri nas prepuščena le združenjem borcev NOV, ki pa v ta namen ne dobivajo denarja. Zato je nekateri spomenike že načel zob časa.

Delo komisije za vojaške vojne invalide je bilo zelo pohvalno. Komisija skrbi za tekmovanje članov vsako leto. Nedavno je naredila tudi dvostezno avtomatsko kegljišče.

Sekcija političnih zapornikov, internirancev in deportirancev je priredila več izletov in sodelovala pri srečanjih v Brestanici, Podljubelu in v Beli krajini.

Pri občinskem odboru deluje tudi komisija za splošni ljudski odpor. Sestavljajo jo zastopniki odborov združenj borcev NOV v naši občini. Vsako leto prirejajo skupno proslavo na Jančah v sodelovanju vseh političnih organizacij in JLA. Mladina pa vsako leto priredi pohod I. grupe odredov.

Po poročilu odbora je bila dovolj kritična razprava; vanjo je poseglo več članov. Pripomniti je treba le, da bi morali stališča borcev bolj upoštevati.

MAKS BURGER

GORNJA RADGONA

ZBERIMO GRADIVO O NOB

V Gornji Radgoni je bila 24. februarja redna skupščina ZZB NOV radgonske občine. Združenja borcev NOV na območju občinskega odbora imajo 719 članov. V minulim delovnem obdobju so bila zelo delavna. Člani so bili dejavni tudi v drugih družbenopolitičnih organizacijah. Predsednik radgonske občinske skupščine Branko Zadavec je pohvalil članstvo in ga spodbujal, naj bi bilo tako delavno tudi v prihodnje, bolj pa bi naj poprijelo še v organizacijah, kjer je delo nekoliko zamrlo.

V občini so posvečali veliko skrbri urejanju stanovanjskih zadev borcev. Mnogi borci, predvsem v Apaški kotlini, so živeli v zelo slabih stanovanjih. Primernih stanovanj sicer še ni bilo mogoče priskrbeti prav vsem. Stanovanjska posojila — okrog 9 milijonov din — je prejelo 382 borcev. Upajo, da bodo dokončno uredili stanovanjske zadeve z denarjem iz solidarnostnega sklada.

Spregovorili so tudi o bivših članih kmečkih delovnih zadrug, ki še niso dosegli primerne socialnega varstva; zavzeli so se za to, naj bi tem članom priznali čas članstva v zadrugah v delovno dobo.

Poudarili so tudi, da je treba ohraniti spomine in zgodovinsko gradivo o narodnoosvobodilnem boju v teh krajih. Sklenili so, da bodo zapisali spomine posameznikov in zbrali spominsko gradivo. Priporočili so tudi, naj bi se kar največ članov naročilo na TV-15, tako da bodo dobro povezani s celotno borčevsko organizacijo in vselej dobro poučeni o svojih pravicah ter dolžnostih.

V obdobju zadnjih dveh let — med obema zboroma — je v občini umrlo 41 članov.

Izvolili so nov trinajstčlanski odbor.

FRANCI KLEMENČIČ

GORJE PRI BLEDU

PIONIRSKI POHOD NA SMUČEH

Zveza prijateljev mladine Slovenije je 24. februarja ob sodelovanju smučarskih delavcev, članov TVD Partizan, Gorje, priredila IV. srečanje pionirjev in pionirk iz Slovenije na orientacijskem pohodu na smučeh.

Dva kilometra dolgo progo je pripravil znani športni delavec Lovro Zemva iz Gorij. Proga je potekala lepo izpeljana po gorskih gričih, tako da je bilo mogoče skoraj po vsej dolžini spremljati tekmovanje od starta pri domu Partizana. Mladi tekmovalci in tekmovalke so dobili naloge in pokazali svoje znanje na progi. Premagati je bilo treba ovire, določiti po kompasu strani neba, metati »bombe« na tarčo med spustom, dati prvo pomoč »ranjenemu« tovarišu, razpoznavati prometne znake in streljati z zračno puško stoje na 10 m oddaljeno tarčo. Progo je bilo treba prevoziti v 25–30 minutah.

Po uspešnem tekmovanju je ravnatelj osnovne šole »Bratov Zvan« Jože Bohinc povabil tekmovalce v šolo na okrepčilo z okusno enolončnico.

Na startu se je prijavilo 19 ekip pionirjev in 7 ekip pionirk, skupaj 78 tekmovalcev. To pa je razmeroma malo za republiško tekmovanje. Udeležili so se ga pionirji iz Ljubljane in okolice, iz Pivke, Čepovana, s šentjurske šole, iz Radeč, Topola, Javornika, Koroške Bele in Gorij. Toda udeležencev ni bilo iz bližnjih gorenjskih šol. Ta zvrst tekmovanja nima zgolj športnega pomena, za dosežen čas med tekmovanjem, je pa toliko pomembnejša za utrjevanje tovarštva med pionirji in zaradi preiskusa, kako si mladina izpopolnjuje obrambno sposobnost.

Prva je bila ekipa TVD Partizan Gorje I., drugo mesto je doseglo SSD Čepovan II., in tretje SSD »Franc Ravbar«, Dob pri Ljubljani. Med pionirkami so bile prve z osnovne šole »Bratov Zvan« Gorje I., druge iz SSD Čepovan in tretje iz SSD »Franc Ravbar«, Dob pri Ljubljani.

Ze teden dni pred orientacijskim pohodom, 17. in 18. februarja, pa je bilo v Gorjah tudi državno prvenstvo pionirjev v smučskih tekih. Tekmovanje je pripravilo TVD Partizan, Gorje. Udeležence je pozdravil predsednik krajevne skupnosti Matevž Bizjak.

JOZE AMBROŽIČ

PRIDVOR PRI KOPRU

JAVNA ZAHVALA ZASLUŽNIM BORCEM

Na rednem občnem zboru združenja borcev NOV Pridvor pri Kopru so lahko zadovoljni ugotovili, da je bilo sodelovanje med združenjem in občinskim odborom ZZB NOV Koper in z njegovimi organi zgledno tovariško. Zato so sklenili, da bodo poslali v objavo TV-15 javno zahvalo dose-danjim organizacijskim delavcem, ki odhajajo v pokoj.

Tako zasluži javno zahvalo dolgoletni predsednik občinskega odbora ZZB NOV Koper Rado Pišot, ki si je tako vneto prizadeval, da bi uredili borčevska vprašanja, socialno varstvo in stanovanjske zadeve. Bil je več let predsednik sklada za stanovanjske zadeve borcev NOV. Dve leti je bil tudi odbornik ZB NOV Pridvor. — Zahvalo izrekajo tudi Mariji Aljančič-Poldi, tajnici občinskega odbora ZZB NOV Koper, ki je celih deset let uspešno delovala v borčevski organizaciji in jo bodo posled težko pogrešali. Nadalje se zahvaljujejo Stani Zlobec, referentki za varstvo borcev pri občinski skupščini v Kopru. Dolga leta je hitro in z vsem razumevanjem urejala borčevske zadeve in se tudi sama potrudila, da je v vasi, na kraju samem, uredila posamezna vprašanja. Z globokim človečanskim čutom je skrbela tudi za pogrebe borcev. — Tej zahvali se pridružuje tudi ZB NOV Škocijan.

VILJEM TURK

MOJSTRANA

USPEŠNO DELO ZB NOV

Člani združenja borcev NOV Dovje-Mojstrana so zelo prizadevni. Združenje deluje že 25 let in je doslej opravilo mnogo dela. Tako so prekopali in pokopali padle borce ter jim postavili spomenik v Dovjem. Na devetih krajih, kjer so padli borci, so postavili spominske plošče. Leta 1963 so v Vratih večinoma s prostovoljnimi delom zgradili počitniški dom »Mlakarjevi bratje«. Ob spominskih dneh in praznikih prirejajo proslave oz. žalne svečanosti ob spomenikih.

Združenje borcev posveča veliko skrb socialnemu varstvu borcev. Stalno priznavalnino prejema 12 tovarišev (po 150 do 400 din). Enkratno priznavalnino na leto je prejelo 8 borcev. Stanovanjske zadeve članov — razen enega samega primera — so urejene. Stanovanjska posojila je prejelo 7 članov (po 5000 do 20 000 din).

Zdravstveno stanje zaposlenih borcev je še razmeroma zadovoljivo.

Revolucionarne tradicije skrbno gojijo. Predvsem so v stalnem stiku z osnovno šolo in mladinsko organizacijo. Člani mladinske organizacije sodelujejo na vseh spominskih slovesnostih.

V štabu splošnega ljudskega odpora sodelujejo 4 člani. Več članov sodeluje v teritorialni obrambi.

BRANKO BLENKUŠ

PTUJ

TUDI DANDANES V PRVIH VRSTAH

Zveza združenj borcev NOV občine Ptuj je imela 24. februarja občinski zbor. Udeležilo se ga je 70 delegatov mestnega združenja in 19 združenj iz drugih krajev v občini — iz Haloz, Slovenskih goric, s Ptuijskega in z Dravskega polja. Republiški odbor ZZB NOV Slovenije je zastopal Viktor Stopar.

Predsednik občinskega odbora Cvetko Pantar je v svojem poročilu poudaril, da morajo biti borci poglaviti soustvarjalci občinske politike in da njihova organizacija ni le stanovska. Zato se bodo še bolj povezali z družbenopolitičnimi organizacijami. S svojimi dragocenimi izkušnjami bodo sodelovali zlasti v vseljidskem odporu. Skrbno bodo gojili tradicije NOV in na-

sploh ostali v prvih vrstah nadaljnjega našega revolucionarnega boja, zlasti v sedanjosti za stabilizacijo gospodarstva in utrjevanje samoupravnega družbe.

Med razpravo so delegati opozorili, da bi morali biti borci na podeželju delavnejši, ker je ponekod čutiti mrtvilo. Sedanji gospodarski in politični položaj zahteva v občini, ki šteje nad 66 000 občanov, združitve vseh sil pri političnem delu.

Ob 70-letnici rojstva dr. Jožeta Potrča, znanega predvojnega komuniste in velikega humanista, bi kazalo prirediti primerno spominsko razstavo širšega pomena. Med razpravo so se tudi zavzeli, da je treba prestaviti spomenik narodnega heroja Jožeta Lacka, kar terjata razvoj in podoba razvijajočega se Ptuja. — Ivo Rau je predlagal, naj bi vsa združenja borcev v občini zbirala gradivo o zgodovini delovanja odborov OF, kar je treba opraviti kar najhitreje, ker spomini ljudi hitro bledijo. — Franc First iz Desternika je povedal, da morajo borci predolgo čakati na zdravniške preglede.

Izvolili so nov odbor, predsednik občinskega odbora pa je še nadalje Cvetko Pantar, ki je doslej uspešno vodil organizacijo.

FRANJO HOVNIK

KIDRIČEVO

ČLANI ZB NOV SO KRITIČNI

Na občnem zboru združenja borcev NOV Kidričevo so člani kritično ocenili delo svojega združenja. Poudarili so, da je treba v živahnem dejavnosti pritegniti vse članstvo. Grajali so sami sebe, ker se niso zbrali, da bi razpravljali v zvezi s Titovim pismom.

Na zboru so sklenili, da bo sleherni član prostovoljno prispeval po 10 din za dom v Kumrovcu.

Za novega predsednika so izvolili Franca Lončariča.

F. HOVNIK

PLANINA PRI AJDOVŠČINI

30-LETNICA ODHODA K PARTIZANOM

Te dni so v Planini pri Ajdovščini praznovali 30-letnico odhoda k partizanom do-mačinov. Tedaj, 2. februarja 1943, so odšli k partizanom: Alojz Bačar (padel pri Gaberjah), Franc Bačar, Lado Bačar, Bernard Čehovin (padel pri Skrbini na Krusu), Stanko Čehovin, Vladimir Pangerc (padel pri Starem trgu), Filip Trbižan, Vladimir Trbižan in Stanko Kodrič. Naslednjega dne, 3. februarja, pa so se uvrstili med borce še Anton Poljšak, Alojz Petrič in Valičev iz Tevč. Vsi trije so padli.

F. H.

IZOLA

BORCI SO ZA AKCIJO

Dne 27. februarja je bila v Izoli redna skupščina ZZB NOV občine Izola. Ko so govorili o dosedanjem delu, so ugotovili, da je bilo zastavljeno delo dobro izpolnjeno. Zlasti so poudarili vlogo združenja pri reševanju stanovanjskih problemov borcev.

V preteklem letu so uspešno rešili 212 stanovanjskih vprašanj, kar je veljalo sklad za graditev stanovanj borcev 2.341.100 dinarjev. Računajo, da bodo stanovanjski problem odpravili z dnevnega reda v letošnjem letu. Člani so govorili o priznavalnini, ki pa je odvisna predvsem od gospodarske moči občine. Menili so, da bi morali v republiki ustanoviti republiški sklad, iz katerega bi člani prejeli enotno priznavalnino. Menili so tudi, da bi morali v šolah mlade temeljiteje seznanjati z našo revolucijo. Prav tako so se zavzeli za ureditev vprašanja pri znanja statusa borca prekomorcem.

Na občnem zboru so borci članom republiškega odbora ZZB, kateri so prisostvovali na konferenci, izrazili zahtevek za hitrejše reševanje problemov borcev prekomor-cv.

Ob koncu so iz sredstev občinskega odbora ZZB NOV namenili 2.000 din za gradnjo doma borcev in mladine v Kumrovcu, podprli pa so tudi akcijo, da bi vsak član združenja — teh je okrog 1000 — prispeval za ta dom po 10 din. Prav tako so iz sredstev občinskega odbora ZZB namenili v sklad za graditev nove obalne bolnišnice v Izoli 2000 dinarjev.

Tudi na Vijetnamsko ljudstvo niso borci Izole pozabili in so na eni od preteklih sej namenili iz sklada občinskega odbora ZZB 1.000 dinarjev, kot pomoč tem ljudem.

Dne 9. marca je bila prva seja novoizvoljenega odbora ZZB. Izvolili so nov sekretariat ter predsednike in tajnike posameznih komisij.

Za novega predsednika občinskega odbora ZZB je bil ponovno izvoljen Andrej Čuk, ki je v zadnji mandatni dobi s svojim delom mnogo doprinesel organizaciji. Za ves trud se mu borci zahvaljujejo z željo, da bi bila njegova dejavnost v organizaciji ZB še nadalje tako aktivna.

ROSITA JEZ

KAJ PA LJUBLJANSKI
»KRIČAČ«?

Vem, da ne pišem na pravi naslov, toda ker je »TV-15« list, ki posveča dober del prostora ljudem in dogodkom iz časov NOB, vsaj malo upam, da bo te vrstice bral tudi kdo izmed tistih, ki ni ravnodušen do naše bližnje preteklosti in lahko stori kaj več, da ne bi utonilo toliko resnično pogumnih in požrtvovalnih dejanj v pozabo.

Pravzaprav me je spodbudilo k temu pisanju gledanje romunske TV nadaljevanke »Gonja«. Ne vem, kakšen se je zdel film večini gledalcev, morda jim je bil celo všeč. Meni se je zdel nepričljivi, umetno skonstruiran, preveč črno-bel. To bi se prenesla (ga pač ni treba gledati), ne morem pa mimo dejstva, da smo Slovenci imeli svojo ilegalno radijsko postajo »Kričič«, glas uporne Ljubljane, ki je bila tisti čas res nekaj izjemnega, pa nimamo o njej nobenega filmskega zapisa in moramo kazati našim ljudem (mislim predvsem na mlade, ki naj bi vedeli, kako so žveli njihovi vrstniki pred 30 leti) dela drugih narodov. Če bi posneli samo dokumentarni film o »Kričiču«, samo nekaj njegovih odjav takih, kot so resnično bile, brez posebne filmske obdelave, bi imeli film, ki bi po svoji napetosti in prepričljivosti daleč prekašal »Gonjo«. Pa saj nimamo samo »Kričiča«, Ljubljana se ponaša z neštetimi resnično velikimi dejanji med vojno, ki bi zaslužila, da jih ne pozabimo.

In če se spet povrнем h »Gonji«, je primerjava z Ljubljano še toliko bolj nevzdržna, ker prikazuje — kot pravi — romunsko odporiško gibanje v letu 1944, torej tedaj, ko se je romunskim mejam že naglo bližala sovjetska armada, ko so se Nemci samo še umikali in je bilo vsem jasno, da so vojno izgubili. Mi pa smo imeli organizirano Osvobodilno fronto že prvi mesec okupacije, začeli oborožen odpor že poleti 1941, imeli »Kričiča« jeseni 1941, ko so Nemci na vseh frontah nezadržno prodirali in so še mnogi verjeli v njihovo zmago, torej v času, ko so bila pred nami še dolga leta najhujšega terorja in trpljenja.

Kakor bi težko našli deželo, ki bi se že od vsega začetka tako vztrajno in nepopustljivo borila za svojo svobodo kot Jugoslavija, tako bi težko našli mesto, ki bi ga po upornosti in junaštvu njegovih prebivalcev lahko primerjali z Ljubljano. Zares ne nosi zaman naziva mesto-heroj. Zato nam res ni v čast, da v skoraj 30 letih

po vojni nismo napravili skoraj nič, da bi ohranili poznejšim rodovom vsaj nekaj v spomin na neuklonljivo Ljubljano. Morda bi se le kdo zamislil nad tem, ko bi videl, kakšni so bili ljudje takrat. Kljub najhujšemu terorju in pomanjkanju niso bili nikoli tako revni, da ne bi našli še kos kruha, obleko, posteljo za tistega, ki je bil v še hujši stiski, pa čeprav so s tem tvegali glavo. Če se še zdaj ne bomo zganili, bo kmalu prepozno, kajti ljudi, ki so se takrat tako vztrajno in požrtvovalno borili in bi nam bili s svojimi spomini v dragoceno pomoč, je vsako leto manj, mnogih pa že ni več. Ali bomo res na vse kar lepo pozabili?

VIDA LASIČ

NEUPRAVIČENA KRITIKA

Bivši občinski odbor ZZB NOV Kobarid je pred približno trinajstimi leti zgradil na kobariškem pokopališču skupno grobnico za padle in umrle borce in žrtve fašizma med narodnoosvobodilno vojno. Največ zaslug sta imela takratni predsednik občinskega odbora Ivan Likar-Sočan in tajnik Silvo Milagor; ta je tudi načrtoval načrt za grobnico. V grobnici počiva 25 znanih in 36 neznanih borcev.

Pred grobnico je vsako leto ob dnevu mrtvih žalna svečanost. Tudi delegacija iz Italije položi vsako leto vence.

Zadnja leta pa se na račun te grobnice večkrat slišijo pripombe tistih svojcev padlih, ki niso dobili mesta v skupni grobnici, in sicer iz Kobarida, Idreškega, Svina in Sužida. Kritika pa je popolnoma neupravičena; ko je bila grobnica zgrajena, je občinski odbor ZZB NOV povabil vse svoje padlih, naj bi mu dovolili prekop padlih borcev, pokopanih na kobariškem pokopališču ali kje drugje. Večina svojcev je to rada privolila. Prav tisti, ki pa prekop niso dovolili, zdaj kritizirajo in jim ni prav, da je osrednja žalna slovesnost vsako leto pred skupno grobnico, medtem ko grobovi njihovih svojcev na pokopališču ostajajo osamljeni.

Zato bi bilo morda prav, da bi pristojni odbori ZZB NOV v omenjenih krajih podprli pobudo, da bi prekopali še tiste borce, ki so pokopani po posameznih grobovih, jih prenese v grobnico in njihova imena vklesali na grobnico. Lepa priložnost za to bi bila letos, ko obhajamo 30-letnico tako imenovane kobariške republike, ki jo je sovraženik po večdnevnih bojih zasedel prav 1. novembra 1943. Tedaj je med boji padlo tudi nekaj naših borcev.

IVAN KURINČIČ

VABILO

Združenje borcev Dravlje vabi na srečanje borcev in drugih občanov ob 30-letnici požiga priljubljene planinske postojanke in vasi Toško čelo. Srečanje bo v soboto, 17. marca 1973, ob 15. uri pri lovski koči na Toškem čelu. Na programu je spominski govor tovariša Hribnika-Svaruna, ki mu bodo sledile recitacije draveljske mladine. Igrala bo godba na pihala. Vabljeni so vsi borci in občani iz sosednjih krajev.

ZAPUŠČEN GROB

Ko sem se februarja zdravil v Čateških toplicah, sem na svojih sprehodih obiskal čateško pokopališče, ki ima precej lepih nagrobnikov, me je že tik ob vhodu opozoril nase popolnoma zapuščen, zanemarjen grob padlega partizana. Na grobu je ostal le kup kamenja z vklesanim napisom: Ivan Blažević, partizan.

Pozanimal sem se pri vaščanih, kdo je bil borec in zakaj nihče ne skrbi za njegov grob. Povedali so mi, da bi skrb za grob bila dolžnost pristojnega združenja borcev NOV. To sem napisal zato, ker upam, da bo kaj zaleglo in da bo združenje odpravilo sramoto. Naj bi se zavedali, da je grob na očeh številnih turistov, ki prihajajo v Čateške toplice.

S. K.

DELO

ČASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJELjubljana, Titova—Likozarjeva—
TomšičevaBLASNIKOVA TISKARNA
TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirani in plastificirani
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«
- ilustrirano revijo »TOVARIŠ«
- štirinajstdnevnik »NAŠI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tednik »ZVITOREPEC«

pravna posvetovalnica

PREVISOKA PREŽIVNINA?

Z. F. Trbovlje

Vprašanje: Bili ste prisiljeni, da se razvežete. Ker ste zaradi srčne bolezni komaj čakali na razvezo, ste na obravnavi tudi privolili v preživnino. Žena se je namreč sprva branila razveze, potem pa je vanjo privolila pod pogojem, da dobi preživnino. Sodišče je potem odmerilo preživnino v znesku 950 din mesečno. Pišete, da prejmete 1800 din mesečne pokojnine, razen tega pa še 1000 din invalidnine kot vojaški vojni invalid. Sodišče pa je pri odmeri preživnine vzelo v poštev tudi invalidnino, česar bi po vašem mnenju ne smelo. Zdaj sprašujete ali je določitev preživnine v takem znesku pravilna. Zanima vas če se zoper tako odločitev sodišča lahko pritožite? Ali morate vzeti odvnetnika? Ste 90-odstotni invalid in boste potrebovali tujo pomoč, ki jo boste morali plačati.

Odgovor: Preživnina ženi je bila določena z razvezno sodbo. Zoper vsako sodbo ima vsaka stranka pravico pritožbe. Seveda znaša rok za pritožbo 15 dni po prejemu sodbe. Če ste bili mnenja, da je preživnina previsoka določena, potem ste se pač morali pritožiti. Morda ste se tudi dejansko pritožili. Če pa ste sicer na obravnavi privolili na tako preživnino, potem je seveda pritožba brezpredmetna.

Preživnino, ki je bila določena s sodbo, lahko spremeni sodišče z novo sodbo, vendar je običajno tako, da tisti, ki so upravičeni do preživnine, zahtevajo njeno povečanje zaradi povečanja življenjskih stroškov. Znižanje preživnine je redko in pride le malokdaj v poštev. Ni pa seveda izključeno. Tako bo torej lahko vaša žena s tožbo zahtevala zvišanje preživnine, če se bodo razmere spremenile. Lahko pa bi tudi vi zahtevali znižanje preživnine, vendar le v primeru, če bi se na vaši strani življenjske razmere bistveno spremenile — če bi se vaša pokojnina znižala, če bi zboleli, če bi si morali najeti tujo pomoč in podobno. Vse je odvisno od konkretnih razmer.

Glede upoštevanja invalidnine pri določitvi preživnine pa menimo, da je sodišče pravilno upoštevalo tudi vašo invalidnino. Res je, da je invalidnina namenjena predvsem vam osebno. Hkrati pa prinaša bistveno izboljšanje vašega premoženjskega stanja in pomeni zato okoliščino, zaradi katere lahko utrpite približno polovico pokojnine in vaše preživljanje ne bo ogroženo. Preživnina je morda res precej visoka, toda glede na vaše dohodke ustrežna.

imeli smo ljudi

Ivana Rupnik

Od partizanske matere Ivane Rupnik smo se za vedno poslovili 28. februarja na kranjskem pokopališču. — Rodila se je leta 1889 v Hotedrščici in Inšci, ki je bila polna otrok. Mlada je odšla od doma za kruhom. Življenjska pot jo je zanesla v Struževu. Omožila se je s krojačem. Rodilo se jima je deset otrok, ki sta jih vse lepo vzgojila. Kmalu po okupaciji so trije otroci odšli k partizanom. Jože, prvi sin, se je bojeval v koprskem odredni in je padel v Udenborštu. Kot partizansko mater so jo preganjali domobranci. Mučili so jo, da bi ji izsilili kakšno priznanje, a je ostala trdna. Srečna je dočakala osvoboditev. Po vojni je še nekaj časa, dokler je mogla, delala v družbenopolitičnih organizacijah.

Angel Gruden

Angel Gruden je umrl 28. februarja v ankaranski bolnišnici. Bil je predvojni revolucionar in udeleženec narodnoosvobodilne vojne. Pred vojno je vneto sodeloval v naprednem delavskem gibanju v Trstu in po Sloveniji. Rodil se je leta 1900 v Trstu v napredni delavski družini. Sprva je bil kurjač v tržaški pivovarni, potem pa je postal strojnik in motorist. Že leta 1919 je postal član marksističnega kulturnega krožka komunistične mladine pri Sv. Ivanu v Trstu. Bil je tudi član udarne čete »Guardia rossa«. Zaradi naprednega organizacijskega delovanja so ga kmalu začeli zapirati ter preganjati. Že leta 1922 je postal član komunistične partije Italije v Trstu. Iz Trsta se je zaradi preganjanja leta 1931 umaknil v ilegalno in postal politični emigrant. Dobil je službo pri železnici v Mariboru. Pred začetkom druge svetovne vojne je vzdrževal partijsko zvezo med Mariborom in Gradcem ter Dunajem. Pred napadom okupatorjev na Jugoslavijo mu je bila zaupana naloga — mobilizacija vseh Primorcev, emigrantov, in ustanovitev bataljona »Nanos«. S tem bataljonom je odpotoval na Hrvaško, kjer so se

zbrale prostovoljne enote »Skoške legije«. Po razpadu stare Jugoslavije je prišel v Ljubljano, kmalu nato pa je odšel v Trst. Že leta 1941 je postal aktivist OF. V goriških zaporih je dočakala kapitulacijo Italije. Pridružil se je borcem. Do konca vojne je bil na pomembnih položajih obveščevalne službe. Po osvoboditvi je bil na komandi narodne zaščite mesta Trst. Leta 1946 je postal vodja informativne službe PNOO za Slovensko Primorje. Leta 1947 je postal direktor podjetja Istrabenz v Kopru, od leta 1954 do 1959 pa je bil na čelu podjetja pralnice in čistilnice v Kopru. Izredno delaven je bil v družbenih in zlasti še v športnih organizacijah ter v gasilstvu. Prejel je več odlikovanj.

Ivana Novak —
Kijevka

V nedeljo, 25. februarja 1973, smo se na vrhniškem pokopališču še zadnjič poslovili od tovariša Ivane Novak-Kijevke — Karlovceve mame.

Rojena je bila v bajtarski družini v Podpesku 1899. leta. V družini je bilo šest otrok, zato je morala že s štirinajstimi leti od doma. Služila je do 1929. leta, ko se je poročila in prišla med nas. Z možem, invalidom iz I. svetovne vojne, je imela štiri otroke. Tudi zdaj ji ni bilo lahko na bajtarski domačiji.

Že 1942. leta se je aktivno vključila v delo NOB. V začetku 1943. leta je pomagala v svoji hiši urediti terencem bunker. Ob ustanovitvi SPZZ 1943. leta je postala članica terenskega odbora na Vrhniki.

Vseskozi je bila delovna in požrtvovalna žena in delavka. Za svoje delo je dobila kmalu po koncu vojne odlikovanje in sicer Medaljo zasluge za narod III. stopnje.

Križka mama

V petek, 2. marca 1973, so v Viševku v Loški dolini pokopali znano partizansko mater — Zabukovčovo ali Križko mamo. Križka mama, kot so jo borci in vaščani imenovali, je že kot otrok okusila vse grenkobe življenja.

Služila si je kruh kot gospodinjka pomočnica pri drugih ljudeh. Po prvi svetovni vojni se je poročila s proletarcom Antonom, s katerim sta si ustvarila dom. V zakonu so se rodili štirje otroci, ki sta jih zelo težko preživljala, vendar pa vzgajala v naprednem duhu. Ko je prišla druga svetovna vojna, je bila Zabukovčeva družina na Križni gori takoj na voljo partizanom. To vedo povedati še posebno živeči borci Rakovške čete, katere je sprejemala kot njihova mati in jim nudila hrano in zavetje. Zaradi aktivnega sodelovanja z OF je sovražnik leta 1942 odpeljal v internacijo moža, sina in hčerko, starejši sin pa je že bil med partizani. Tako je ostala sama z mladoletnim sinom in še vedno pomagala partizanom. Vest, da sta oba sinova izgubila življenja kot borca, jo je zelo potrla. Vendar je smrt sinov prenašala ponosno, ker je vedela, da sta padla za pravično stvar. Tudi po vojni se je Križka mama takoj vključila v obnovo naše domovine in po svojih močeh prispevala pri obnovi. Borci in občani Loške doline se je bodo vedno radi spominjali.

Marjana Korošec
Reparjeva mama

Od Reparjeve mame smo se poslovili 6. marca na pokopališču v Cajnarjih. Pomali smo jo daleč na okrog kot poštno in zavedno partizansko mater. Rodila se je pred osemindesetimi leti. Leta 1905 se je poročila z sedaj že pokojnim Jožetom Korošcem v vas Reparje, kjer sta pridno obdelovala svojo kmetijo. V zakonu se jima je rodilo 9 otrok, od teh jih je preživelo 7, vzgajala sta jih v naprednem duhu. Po zlomu bivše Jugoslavije se je Marjana z možem in otroci vključila v OF, v njeni hiši so se zbirali aktivisti OF, domačija je postala pravi center za zbiranje hrane in orožja za prve borce partizanskih odredov, ki so že leta 1941 operirali na področju Krima in Mokerca. Zaradi aktivnega dela v OF in odhoda njenih sinov v vrste borcev NOV so italijanski okupatorji že v maju 1942 izropali in požgali njeno domačijo. V borbi za svobodo je v vrstah borcev NOV žrtvovala dva sinova. Na njeni odločitvi poti so jo spremljali šte-

vilni prijatelji, nekdanji borci NOV, sosede in ljudje okoliških vasi, ki jo bodo ohranili v trajnem spominu.

Antonija Pisansky

Od Antonije Pisansky smo se poslovili 8. 11. 1972 na domačem pokopališču v Kostanjevici na Krki. Dočakala je lepo starost — 81 let. Vse življenje je bilo povezano s skromnostjo, samoodpovedanjem, trdnjo voljo in humorjem. Okusila je dve svetovni vojni. Poročena je bila z znanim naprednjakom Viljem Pisanskym. Ta družina je odločno kljubovala okupatorjem in nasilju. Pisanskyjevo pa je doletelo gorje naših najbolj nesrečnih družin tistega krvavega 21. oktobra 1943, ko so ji Nemci med 25 talci ustrelili moža z 21-letnim sinom Božom. Ostala je sama z mladoletnimi otrokoma, brez sredstev in v vojni vihri. Trpela je junaško kot prava partizanska mati, ter se naprej pomagala borcem za svobodo. Po končani vojni je aktivistično delo nadaljevala v družbenopolitičnih organizacijah.

Njeno priljubljenost med prebivalci, prijatelji, tovariši in znanci smo dokazali z udeležbo na poslednji poti. V zahvalo in slovo je pred odprtim grobom spregovoril predsednik združenja ZB tovariš Kuplenik Jože.

Jožef Kovač

Bilo mu je trinosemset let, ko ga je v februarju, v prekmurski vasi Vetičica (občina M. Sobota) zasula rodna zemljica... Zelo težko življenje mu je že od mladosti namenila usoda. Kot pripadnik nekdanje cesarsko-kraljeve vojske je odrinil k Visli, kjer je bil hudo ranjen. In potlej so vojaško-zdravniške komisije kdove kolikokrat zapisale, da je Jožef Kovač 80-odstotni vojaški vojni invalid iz prve svetovne vojne.

Že od začetka je marljivo deloval v Zvezi vojaških vojn invalidov, udeleževal se mnogih sestankov, posvetoval in konferenc, pomagal članom in članicam organizacije pri uveljavljanju njihovih zakonitih pravic iz naše invalidske zakonodaje in še in še.

Ostali nam bo v trajnem spominu!

Skupina slovenskih partizanov na zdravljenju v Italiji (v sredini Vinko Bavcon). Posneto 26. oktobra 1944

Prva partizanska misija

Po kapitulaciji Italije (8. septembra 1943) je NOV Jugoslavije prevzela oblast nad vso Dalmacijo in njenim številnim otočjem. Vedelo pa se je vnaprej, da bodo Nemci napregli vse sile, da bi ta območja čimprej zasedli, saj bi bila v nasprotnem primeru tu odprta vrata za novo invazijo v Evropo. In res so se morali naši borci umakniti iz Splita 26. septembra 1943 pred premočnim nemškim pritiskom.

Tako se je 22. decembra 1943 sovražniku posrečilo zasesti vso našo obalo. Istega dne so se Nemci izkrcali tudi na Korčuli, ki sta jo branila 13. dalmatinska in 1. prekomorska brigada ter Korčulanski odred.

Stanje glede prehrane na tistem delu dalmatinske obale, ki je bil še v partizanskih rokah, je bilo zelo težavno, na dalmatinskih otokih pa obupno. Prav tako so začele povzročati težave številne motorne jadrnice in druge plovne enote, ki so prevažale borce in begunce. Vse te plovne enote so bile skoraj brez pogonskega goriva in potrebnege tehničnega materiala, saj so s padcem Splita partizani izgubili tudi mehanične delavnice, kjer so te ladje in motorje popravljali. Številno ranjencev, ki so jih prevažali na otoke, se je večalo iz dneva v dan. Skratka, stanje je bilo tako, da je štab obalne komande in sporazumu s štabom IV. operativne cone in pokrajinskega komiteta KP za Dalmacijo odredil dr. Sergija Makieda (ki je bil politkomisar štaba obalne komande) in inž. Adama Armanda (ki je bil šef tehničnega oddelka štaba obalne komande), naj skušata stopiti v Italijo v stike z zavezniki ter se z njimi dogovoriti o vzpostavitvi pomorske baze za naše plovne enote v Italiji, o prevzemu ranjencev, o osvoboditvi naših internirancev, o vračanju naših ladij, o pomoči v hrani in tehničnem materialu in o vseh drugih vprašanjih glede pomoči naši vojski.

»Ker še nimamo za ta korak odobrenja našega vrhovnega štaba, naj vaša naloga ne presega meja operativne akcije štaba obalne komande.« Tako je rekel Ante Marasovič — Mirko, delegat štaba IV. operativne cone zadnje dni septembra 1943 tovarišu Makiedu (Ante Marasovič — Mirko se je dober teden kasneje smrtno ponesrečil s prvim partizanskim hidroplanom, ko je letalo zaradi nesrečnega naključja padlo na strehe mesteca Bol na otoku Braču).

Za vožnjo v Italijo je bil odrejen parnik »Bakara«. Misiji Makiedo in Armanda se je na otoku Visu pridružil kot tolmač dr. Jozo Poduje, ki je živel prej mnogo let v Ameriki. Po izvršenih pripravah in s pooblastilom, podpisanim od komandanta obalne komande, se je misija odpravila 2. oktobra 1943 z otoka Visa proti Bariju. Na ladji je bilo še 25 težkih ranjencev in 125 oseb, zvečine židovskih beguncev in nekaj drugih Italijanov. Z ranjenci so bili dr. Jugoslava Andjelinovič, italijanski vojaški zdravnik dr. Ubertaini in tri bolničarke. Dne 3. oktobra 1943 ob 10. uri je »Bakara« prispel pred Bari. Prvo razočaranje so naši odposlanci doživeli pred Barijem, ko je poveljnik »Bakara« s signalom zahteval od pilota, da pelje ladjo skozi minska polja v luko. Pričakovali so zaveznike, namesto njih pa se je pojavil vlačilec z italijansko posadko in zastavo. Ko so ladjo privezali za obalo, so videli samo italijanske karabinjerje in pristaniško policijo. Začeli so že dvomiti, če so sploh zavezniki že prišli do Barija. Čez

čas pa so ugledali od daleč nekaj zavezniških vojakov. Ranjence so odpeljali v bolnico, begunci pa so se razšli. Naši predstavniki so namreč pričakovali, da se bo na ladji oglašil kak zavezniški oficir in se zanimal, od kod je ta oborožena enota (ladja »Bakara« je imela nekoliko protiletalskih topov in mitraljezev). Toda do popoldne ni bilo nikogar. Nato se je misija: Makiedo, Armanda in Poduje — odpravila na zavezniško poveljstvo. Po dolgem čakanju in v začetku hladnem sprejemu so končno dospeli do komandanta »86. vojne cone« generala Trollopa. Ko je general zvedel, za kaj gre, je takoj pojasnil naši misiji oziroma odgovoril, da on te zadeve ne bo mogel rešiti, češ, ta zadeva ne spada v njegovo pristojnost. Sklenil je, da bo njegov adjutant naslednjega dne spremljal misijo v Brindisi, kjer je bil sedež zavezniške kontrolne komisije za Italijo. To je bila nekakšna vojaška vlada za Italijo z nalogo, da nadzoruje določila premirja, ki je bilo sklenjeno z italijansko vlado.

Ta dan je naša vojaška misija doživela hud udarec namreč inž. Armandi je spodrsnilo na železni stopnici »Bakra« in je padel tako nesrečno ter si poškodoval glavo, da je moral skoraj tri mesece obležati v bolnišnici (še le ob koncu leta 1943 se je pojavil kot šef tehničnega oddelka štaba naše baze). Ostal je torej samo dr. Makiedo in dr. Poduje, slednji pa v pooblastilu ni bil imenovan.

Dne 4. oktobra je našo misijo v Brindisi siju sprejel komandant zavezniške kontrolne komisije general Sir Frank Mason McFarland. Prisotnih je bilo še nekaj višjih oficirjev. Zavezniki so sicer v začetku seveda postavljali razna vprašanja. General je pozorno prebral pooblastilo in ga potem vrnil Makiedu. Ta sestanek pa je bil le pozitiven in se je končal z naslednjim izidom: General je dejal, da so poročila misije zelo zanimiva, toda žal oni da niso pristojni, da bi o tem odločali. »Jutri vam damo na razpolago letalo, ki vas bo peljalo v Alžir. Edino tam lahko odločajo o tej zadevi,« je pripomnil general McFarland.

Makiedo se je s takšno odločitvijo zavezniškega generala znašel v škripcih. Dobro je vedel, da mu je bilo naročeno, naj ta naloga ne presega meja operativne akcije štaba obalne komande, sedaj pa bi moral gledati na situacijo, kakor se je razpletala, celo na drugi kontinent, kjer se nahajala vrhovna zavezniška komanda z generalom Eisenhowerjem na čelu, torej priti v stik z najvišjimi zavezniškimi vojaškimi predstavniki. Kaj napraviti? Če bi se odrekel potovanju v Alžir, bi s tem izgubil enkratno priložnost, da bi rešil zadevo, ki je bila zelo zelo pereča. Odločil se je. Dne 5. oktobra 1943 sta opoldne odletela Makiedo in Poduje sama v letalu DC-3 v Alžir, kamor sta prispela še istega dne zvečer na letališče Maïson Blanche. Tu ju je dočakal neki ameriški poročnik iz štaba za Mediteran. Spremil ju je do hotela, kjer sta prenočila.

(Se nadaljuje)

¹ Hronologija oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije 1941—1945. Vojnoistorijski institut, Beograd 1964, str. 627

² Dr. Sergije Makiedo, »Prva partizanska misija« (Beograd 1963), iz katere smo posneli in v skrajšani obliki prikazali delovanje te misije

V spomin komandanta Frenka

Bilo je januarja 1945. Vrhovi Nanosa, Sneznika in Slavnika so bili zasneženi, medtem ko je bilo v Istri že prijetno pomladno, sončno. V vasi Truške sem sklicala sestanek OF in ZMS. Ljudje so se zbirali kar na prostem. Pogovorili smo se o nadaljnjih nalogah za osvoboditev Istre.

Visoko nad nami so letala zavezniška letala. Nenadno smo zaslišali nenavadno hrešcanje letalskega motorja. Prihodnji trenutek je močno počilo in letalo je strmoglavilo. Bilo je vse v plamenih. Ustrašili smo se za ljudi, da bodo vsi zgoreli, če so živi. Zato smo bili toliko bolj veselo presenečeni, ko se je izza plamenov pokazala postava še živega letalca. Vsi smo pohiteli, da pomagamo in rešimo letalca pred sovražniki na bližnji postojanki. Na žalost pa so nas sovražniki, Nemci, prehiteli. Kričali so nad pionirji, da bi jim povedali, kje je Američan. Pionirji so se hitro znašli: pokazali so Nemcem zoglele ostanke letala, češ saj vidite, da je zgorel! Pilot pa se je medtem skrival medaleč od tam, zapleten v padalo med brinjem. Tam ga je našla neka tovarišica iz Boršta pri Kopru. Pilot je bil pripravljen na najhujše s pištolo v roki. Tovarišica pa ga je pomirila z vzklikom, da je Tito va partizanka... Brž ko je zaslišal ime Tito, jo je radostno objel. Rešila ga je in odvedla v neko kolibo, preden so prispeli Nemci. Pozneje smo ga odvedli v vas Labor, kjer so ga vaščani dobro pogostili. Bil je še mlad — bilo mu je 21 let. Kot izvidnik je fotografiral, kako so bombniki opravili svojo nalogo. Nad Beljakom je bilo letalo zadeto.

Pilot se je sčasoma navadil našega težavnega življenja, vendar je bil od dne do dne bolj živčen v strahu, da ga Nemci iščejo. Koprski fašisti so na vse strani pošiljali vohune, da bi odkrili, kje so naši borci in kje se skriva Američan. Neki fašist je preslepil preprosto dekle iz Labor, da mu je zaupalo, da je bil ameriški pilot v njihovi vasi s številnimi partizani in da je celo plesala s komandantom Frenkom. Ze naslednji dan pa je fašist prispel navsezgodaj v vas in ni več skrival, kdo je. Prisilil je dekle, da mu je šlo pokazat, kje je bil partizanski tabor — enota komande mesta Koper.

Ze tisto jutro se je tam razvila ostra bitka med fašisti in našimi šestimi borci, ki so se branili iz bunkerja. Boj je trajal

več ur, do pozno popoldne. Sovražnik ni mogel razdejati bunkerja v živi skali. Končno so fašisti nanesli na bunker kup slame in jo zažgali. Dim je napolnil bunker, a borci so vztrajali. Po vsem tem je sovražnik privlekel še minometalce in začel divje obstreljevati bunker. Kamenje se je krušilo na branilce, tako da so bili že vsi bolj ali manj ranjeni. Vendar so upali, da bodo vzdržali do noči in se potem v temi pretolkli iz okolišev. Obstreljevanje pa je bilo čedalje hujše.

Ko je komandant Frenk spoznal, da ni več rešitve, je dejal soborcem: »Mene ne bodo dobili živega! Vi pa imate družine in se upanje na rešitev, če boste izjavili, da ste bili prisilno mobilizirani. Morda vas bodo pustili žive.«

Nato je uničil ves arhiv in pisalni stroj, se poslovil od soborcev in se ustrelil.

Ko smo ga čez nekaj dni pokopavali, so ga stare mamice objokavale kot lastnega sina. Med mojim kratkim nagovorom na pogrebu je vse jokalo naglas in tudi sam nisem mogla zadrževati solz. Svoboda je bila že tako blizu, Frenk pa se je tri leta bojeval zanj, a tako žalostno končal.

Njegovi soborci so drug za drugim zapustili bunker in se predali fašistom. Zaprtili pa so, naj bi jim dovolili prinesiti iz bunkerja mrtvega komandanta. Fašisti so s uniforme komandanta porezali kapetanske našitke in se potem hvallili s temi trofejami po Kopru, češ da so ubili komandanta mesta Koper... Pet borcev iz bunkerja so fašisti odgnali proti Vanganelu. Stirje so bili uklenjeni — po dva in dva skupaj, pet pa ni imel para in je ves čas na poti mislil, kako bi pobegnil. Ko so se približali Vanganelu, kjer je bil peti domačin, se je hitro odločil ter zbežal. Divje so streljali za njim, a jim je srečno ušel. To je bil Jakomin, s partizanskim imenom Jelen. Ostal je priča opisanih dogodkov, medtem ko so njegovi soborci zgoreli v Trstu...

Američani niso odkrili. Ostal je še nekaj časa med nami, a bil je že na koncu z živci. Bile so pa res čedalje hujše razmere. Nemci so se že umikali proti Trstu in v Istri so zasedli skorajda sleherno vasico. Konec februarja je kurir odvedel Američana v Belo krajino.

JOŽA KOROŠEC—FINI

V POČASTITEV 30-LETNICE USTANOVITVE 14. DIVIZIJE

Smučarsko tekmovanje

V počastitev 30. obletnice ustanovitve XIV. divizije in v spomin legendarnemu pohodu te partizanske divizije je bila v nedeljo, dne 25. februarja 1973, na Golteh nad Mozirjem spominška svečanost združena s smučarskim tekmovanjem lovcev in rezervnih vojaških starešin moziške občine v veleslalomu. Spominško svečanost in smučarsko tekmovanje so organizirali Občinski odbor ZVB NOV Mozirje, Lovska družina Rečica ob Savinji in Krajevna organizacija ZRVS Mozirje. Spominška svečanost se je pričela ob 10. uri dopoldne pred spomenikom padlim borcem XIV. divizije na Medvedjaku. Svečanosti se je udeležilo večje število borcev NOV, lovcev, rezervnih vojaških starešin, tabornikov in mladine ter predstavnikov občinske skupščine in družbeno političnih organizacij moziške občine. Med gosti je bilo tudi več udeležencev legendarnega pohoda XIV. divizije na Stajersko.

Zbrane je najprej pozdravil predsednik skupščine občine Mozirje Jože DEBERSEK, Vlado KOSIR, predsednik Občinskega odbora ZVB NOV Mozirje, prvoborec in udeleženec pohoda XIV. divizije, pa je zbranim orisal prehojeno pot XIV. divizije in borbe v Gornji Savinjski dolini. Po krajšem kulturnem programu so pred spomenikom položili še vence, taborniki, smučarji moziške občine, pa so odšli na pohod po trasirani smeri XIV. divizije do Belih vod, kjer je bilo srečanje s taborniki velenjske občine.

Ob 10.30 se je pričelo smučarsko tekmovanje lovcev v veleslalomu, ki je bilo letos že drugo

po vrsti, temu pa je sledilo še tekmovanje rezervnih vojaških starešin v veleslalomu.

Ekipa lovskih družin so sestavljali starejši in mlajši tekmovalci. Nastopile so ekipe vseh sedmih lovskih družin v občini.

REZULTATI — Ekipa starejši člani: 1. LD Rečica ob Savinji, 2. LD Solčava, 3. LD Ljubno ob Savinji; ekipe mlajši člani: 1. LD Ljubno ob Savinji I., 2. LD Ljubno ob Savinji II., 3. LD Mozirje; posamezno starejši člani: 1. Naraločnik (LD ob Sav.), 2. Marinc (LD Moz.), 3. Bornšek (LD Reč. ob Sav.); posamezno mlajši člani: 1. Vezobnik (LD Lj. ob Sav.), 2. Herček (LD G. grad), 3. Karče (LD Mozirje).

Rezultati tekmovanja rezervnih vojaških starešin. — Ekipno: 1. Krajevna org. ZRVS Mozirje, 2. Krajevna org. ZRVS Gornji grad, 3. Krajevna org. ZRVS Nazarje; rezultati posamezno: 1. Herček (Moz.), 2.—3. Sinkar (Nazarje) in Urak (G. grad).

Zmagovalna ekipa lovske družine Ljubno ob Savinji, ki so sestavljali mlajši člani, je prejel prehodni pokal XIV. divizije, zmagovalna ekipa krajevne organizacije ZRVS Mozirje pa je prejel prehodni pokal I. komandanta Slovenskih partizanskih enot Franca Rozmana-Staneta. Najbolje uvrščeni posamezniki so prejeli še praktična darila in diplome.

Tekmovanje, ki ga je pripravil Smučarski klub Mozirje je zelo lepo uspelo. Ogledalo si ga je tudi precej gledalcev. RUDI ZAGEL

KDO GA JE POZNAL?

Obračam se na vaše uredništvo s prošnjo, da bi mi pomagali s to objavo. Rada bi zvedela naslov koga izmed svojcev ali znancev borca, ki je bil med vojno ranjen v glavo in je v moji navzočnosti umrl. Prilagam njegovo sliko, ki sem jo tedaj vzela, da bi jo izročila komu izmed njegovih svojcev. Na zadnji strani slike je naslov: Družina (Fani) Stibilj, Zaloška cesta, Ljubljana (Gostilna pri Amerikancu). Večkrat sem pisala na ta naslov, a vselej se je pismo vrnilo neizročeno.

Novembra ali decembra 1943, ko sem bila bolničarka v VI. liški diviziji v Prnjavoru pri Drvaru, se nam je pridružila 1. prekomorska brigada iz Italije. V nji je bil neznani borec, hudo ranjen v glavo. Negovala sem ga jaz. Živel pa je le en sam dan, odkar so ga prinesli. V njegovi torbici sem našla sliko in pisala na naslov, da je neznanež umrl.

V upanju, da mi bo kdo odgovoril po objavi slike neznanega borca, sporočam svoj naslov: Marisa NENADIĆ, Tolstojeva 41, 58 000 Split.

Rudar – partizan Rajko

Pred dnevi sem obiskal soborca Vojkove brigade Ivana Beričiča-Rajka v Idriji. Z balkona njegovega stanovanja se odpira razgled po mestu in Beričičev pogled se ustavlja na visokem stolpu rudarskega jaška.

Beričič se je rodil 12. marca 1903 v rudarski družini v Spodnji Idriji. Tudi sam je začel delati pri rudniku že leta 1922. Nato so ga vpoklicali k vojakom, po vojaščini pa se je vrnil v rudnik in delal v njem do februarja 1943. Tedaj pa je z mladotnim sinom Rajkom odšel k partizanom. Čez nekaj dni sta se mu pridružila še žena in hčerka Silva. Stopili so v 2. četo I. bataljona Simona Gregorčiča. Beričičeva družina je že leta 1942 začela sodelovati v Osvobodilni fronti. Beričič je bil že čez teden dni, odkar se je pridružil borcem, imenovan za četnega komisarja in sprejet v KP. Začetek marca 1943 se je četa premestila v Čekovnik in tam doživela ognjeni krst med bojem proti Italijanom. Nekaj dni poprej so Italijani napadli taborišče Vojkove čete na Brinovem griču pri Koševniku. Iz pripovedovanja samega Beričiča pa povzemam:

Tiste dni je bil dotok novincev zelo številčen. Samo v Čekovniku se je zbralo kar nad 700 novih borcev. Vodstvo je odločilo, da je treba novince odvesti na Dolenjsko. Beričič je spremljal skupino 160 novincev. Med njimi je bila tudi njegova družina. Ko so bili peti dan nekje na Snežniku, so jih nenadoma napadli Italijani. Boj je trajal dve uri. Ko so borcem pošli naboji, so se z naskokom reševali iz obkolitve. Štiri dni potem so se razkropljeni novinci med dežjem in snegom, brez hrane prebijali in nekateri padali izčrpani v nezavest. Italijani so tedaj ujeli Beričiča in ga odgnali v Ljubljano. Zaprt je bil v šenpeterski vo-

jašnici. Tam so ga hudo pretepli, potem pa so ga poslali v tržaški zapor. Zaprt je bil do razpada fašistične Italije. Beričič se je potem pridružil brkinskemu bataljonu. Dodelili so mu politično delo v treh vaseh. Oktobra 1943 pa se je vrnil v Vojkovo brigado. Sodeloval je v številnih bojih. V noči med 4. in 5. februarjem 1944 pa se je udeležil zelo drzne sabotažne akcije v idrijskem rudniku. Skupina enajstih tovarišev je pod vodstvom Evgena Matejke-Pemca vdrla v rudnik in tam minirala ter razstrelila tri vodne črpalke v globini 380 metrov. Zato je potem voda zalila del rudnika in tako so borci preprečili okupatorju izkoriščati naše rudno bogastvo.

Beričič je bil po tej uspešni akciji dodeljen sabotažni skupini 31. divizije. Jeseni 1944 je postal komisar partizanskih delavnic v Cerknem. Delavnice so marca 1945 premestili v Gorenjo Trebušo, od tam pa na Otlico. Tam je bil Beričič dodeljen v bazoviško brigado. Ta brigada je skupaj z borci XXX. divizije uničila nemško postojanko na Opčinah. Beričič je bil demobiliziran oktobra 1945. Vrnil se je v Idrijo in spet postal rudar. Upokojen je bil leta 1958. Potem je vneto delal v različnih organizacijah, zlasti pri združenju borcev NOV. V največje zadoščenje mu je pismena zahvala ravnateljstva idrijske gimnazije za sodelovanje na pohodu dijakov na grobišče padlih borcev na Vojšči.

Tovariš Beričič je pripomnil, naj bi kar

Ivan Beričič s hčerko

najmanj pisali o njem, češ da le družba dela zgodovino in ne posameznik.

A. P. OGAREV

Izdali bodo brošuro

Nedavno se je v Ljubljani sestal razširjeni pododbor Notranjskega odreda za »civilni logor«. Poleg stalne sestave so se sestanka udeležili še: Ivan Petrič iz Starega trga, Zofka Sterle Stojanovič iz Celja ter Vera in Edo Razdrih iz Ljubljane. Predsednik Ivan Sterle je povedal, da je Kovinoplastika iz Loža sprejela pokroviteljstvo za srečanje preživelih iz »civilnega logorja« ter dala pobudo, da založi brošuro, v kateri bi natisnili vse doslej objavljene sestavke o družinah v gozdovih pod Snežnikom, dodali nekatere še ne objavljene in izpopolnjen seznam padlih, umrlih in preživelih borcev »civilnega logorja«. Navzoči so se zedinili, da bo naslov brošure »Slivniški bataljon«. Brošuro bodo brezplačno dobili preživeli, za padle in umrle njihovi sorodniki, šole v Loški dolini in povabljeni. Preživeli se bodo srečali 9. junija 1973 pred Kovinoplastiko. Sledil bo zbor enote in ogled tovarne, nakar se bodo z avtobusi odpeljali na Županov laz (če bo hudo slabo vreme, bo srečanje v domu TVD Partizana Stari trg), kjer bo kratek kulturni spored, ki ga pripravi osnovna šola Janeza Hribarja iz Starega trga.

Za to priložnost nameravajo izdelati in vzdati tudi tri spominske plošče. Eno bi vzdali na skalo v Šimenovih dolinah, kjer so belogardisti in Italijani 19. decembra 1942 napadli civilni logor in umorili Antona Avsca, drugo na Cinkovcu, kjer so belogardisti zahrbtno ubili Ivana Petriča in Antona Mlakarja 10. aprila 1943, tretjo pa na Babni polici, kjer so belogardisti ujeli štiri borce »civilnega logorja« in jih nato ustrelili.

Prav tako nameravajo obdariti preživele matere iz »civilnega logorja« s knjigami oziroma šopki. Predvsem pa nameravajo ob tej priložnosti zbrati natančne podatke o socialnem in zdravstvenem stanju preživelih po vprašalniku, ki ga je sestavila Marjetka Bavec-Sonja, da bi lahko storili potrebne korake za priznanje raznih olajšav ali v obliki priznanja statusa borca ali statusa vojaškega vojnega invalida. Doslej so se sestali preživeli iz te enote na Koprskem, povsod pa so pokazali veliko zanimanje za program, ki si ga je pododbor zastavil. Zbrali so tudi že veliko fotografskega gradiva.

S. F.

Deseti brat iz Poljšice

Malo mučno se sliši, vendar je res, da imamo tudi dandanes »desetega brata«. Bernard je sicer sedmi, a ne deseti otrok družine z devetimi otroki. Družina je izgubila očeta, ko se najmlajši ni še niti rodil.

Bernard se je rodil leta 1925 na Poljšici pri Gorjah. Že kot otrok je okusil vse gorje revne družine. Izdelal je le štiri razrede osnovne šole. Ni se mogel izučiti kakšnega poklica, pa je ostal pastir pri kmetih. Prejemal je plačo 100 din na mesec, dajali so mu hrano, spal pa je na seniku.

Malo pred drugo svetovno vojno je dobil delo na cesti Gorje-Pokljuka. Tam je bil zaposlen do leta 1942. Tedaj pa so ga prijeli in odgnali v begunjske zapore. Njegov brat Jože-Egon je namreč junija 1942 odšel k partizanom, nakar je okupator zaprl vso družino, nato pa jo izgnal v Nemčijo. Bernard je potem dobil vpoklic kot vojaški obveznik nemške vojske. Toda raj-

ši se je umaknil k partizanom. Bil je kurir med Pokljuko in Mežakljo.

Po vojni je stopil v ljudsko milico. Služboval je do leta 1947. Potem je delal v železniški železarni do leta 1961. Zveplo, prah in plin so mu načeli pljuča. Zapustil je železarno in postal pastir na Lazih. Čist planinski zrak na Mežaklji in zdrava domača hrana ga držita pokonci. Pozimi drvari tu in tam. Malo ga boli, ker ga nekateri zaničujejo, češ da je po tolikih letih postal pastir. Bil sem priča, da mu v gostilni niso hoteli postreči, češ da beračem ne strežejo (!). Bernard je bil tedaj trezen in imel je tudi denar, da bi plačal, kar je naročil. Tako se dogaja dandanes Bernardu, ki ga imajo sicer dobri vaščani radi, a za nekatere ljudi je bivši borec in železar »deseti brat«, »berač«, samozato, ker je postal pastir...

JOŽE AMBROŽIČ

ODBORI ORGANIZACIJ BORCEV IN REZ. VOJAŠKIH STAREŠIN!

Ne pozabite, da je v vaših združenjih še mnogo članov, ki niso naročeni na naše organizacijsko glasilo »TV 15«. Posredujte, da se nanj naročijo čimprej, saj bo to v korist ne samo njim, marveč tudi organizaciji.

NASELJA V SIBIRIJI, VSAJ V NEKATERIH NAJMRZLEJSIH KRAJIH BODO POD STREHO, kakor v kakšnem velikem rastlinjaku, kjer bodo toplo lahko poljubno uravnavali. Zato bodo v tako zavarovanih manjših krajih, predvsem v stanovanjskih četrtih, lahko pridelovali zelenjavo vse leto, imeli pa bodo tudi v vseh letnih časih zelene parke. Sibirija ima neprecenljive zemeljske zaklade, toda življenje v nji ni kdo ve kako prijetno zaradi ostrega celinskega podnebja ter zelo dolge zime s hudim mrazom. Zato jim marsikje še zmeraj primanjkuje delovnih moči. V zadnjih desetletjih je nastalo po sibirskih prostranstvih nešteto naselij, med njimi tudi precej pomembnih mest in zlasti velikih elektrarn (največjih na svetu), naftnih polj, velikih lesnoindustrijskih in raznih drugih tovarn. Sibirija pa je še zmeraj zelo redko naseljena. Delovne moči privabljajo z večjimi osebnimi dohodki in raznimi ugodnostmi. Nedvomno pa bodo v prihodnosti privlačni tudi kraji, ki bodo zavarovani pred neugodnim podnebjem, skorajda podobno, kakor si nekateri zamišljajo naselja — na Luni.

PODGANJI STRUP — ZDRAVILO ZA RAK. Na medicinski fakulteti univerze v Dublinu (na Irskem) so odkrili, da primerni odmerki kemikalije vorferina lahko podaljšajo življenje bolnikom, ki so zboleli za nekaterimi oblikami raka. To sicer ni tisto odrešilno zdravilo, ki ga vročično iščejo raziskovalci po vsem svetu, da bi končno rak ne veljal več za neozdravljivo bolezen, odkritje pa je vendar pomembno za nadaljnje raziskovanje zadnjih skrivnosti o raku. To kemično spojino uporabljajo za zastrupljanje podgan, ker preprečuje strjevanje krvi, tako da zastrupljene živali izkrvavijo.

dobro je, če veste

ALI JE NASTALO KAKŠNO ZIVLJENJE NA MARSU, bomo zvedeli zanesljivo čez nekaj let. Dosedanja ameriška in sovjetska raziskovanja Marsa z vesoljskimi sondami, avtomatičnimi laboratoriji v vesoljskih ladjicah, so bila razmeroma uspešna. Vendar pa niso mogli še odkriti kakšnih sledov življenja na Marsu. Zelo verjetno je, da je bila na Marsu voda, če je celo še zmeraj ni vsaj malo v obliki ledu ali v nekaterih spojinah. Marca 1976 bodo Američani izstrelili na krožno pot okrog Marsa sondo z imenom »viking«, opremljeno s posebnimi napravami, ki bodo zanesljivo ugotovile, ali ozračje Marsa vsebuje kaj vodnih hlapov. Če je Mars imel kdaj vodo dovolj dolgo dobo, je upravičena domneva, da so se na njem razvile kakšne, vsaj preproste oblike življenja, bolj ali manj podobnega življenju na Zemlji.

MEDNARODNA ORGANIZACIJA ZA VARSTVO ALP JE POTREBNA, kakor so poudarili znanstveni delavci več strok na nedavnem alpinističnem kongresu v ZR Nemčiji. V mednarodno sodelovanje bo treba pritegniti tudi jugoslovanske strokovnjake razen švicarskih, francoskih, nemških in italijanskih. Gre za pomembno, zelo obsežno nalogo varstva narave na prostornem alpskem področju, ki je že marsikje skorajda nepopravljivo ogroženo. Med drugim so opozorili, da je na Bavarskem ogroženih že 40 % gorskih (alpskih) gozdov. Ponekod v Nemčiji se nezadržano in nesmotno širijo naselja na gorskem področju in škodljive posledice niso izostale.

KAZE, DA IMA TUDI EGIPT VELIKA LEŽIŠČA NAFTE, kakor sodijo po nedavnem uspešnem poskusnem vrtnanju pri Keir Ati. Tam so našli na izredno močne vrelece nafte, tako da so že prvi dan pridobili 15000 barelov dragocene surovine (barrel je angleška mera = 181,74 litra). Sredozemlje s Saharo je po drugi svetovni vojni zaslovelo kot eno največjih in najbogatejših naftnih področij na svetu, zlasti, ko so začeli odkrivati velikanška ležišča nafte v alžirski Sahari in v Libiji. Prav zaradi tega postajajo arabske dežele še bolj pomembne v svetovnem razmerju sil.

PRISPEVKI ZA DOM V KUMROVCU

Mehmedović Pašan, Radovljica, 100.—, KO zveze rezervnih vojaških starešin Stanjel, 261.—, KO ZRVS Kozina, 820.—, Vaccaro Ignac, Ljubljana, 200.—, KO ZRVS Dufovlje-Sežana, 500.—, Krajevna skupnost Rotovž, Maribor, 1.000.—, KO ZRVS, Sežana, 1.480.—, ZZZB NOV občine Laško, 1.000.—, Osnovna šola Danile Kumer, Ljubljana (za zbrani časopisni papir, 8025 kg po 0,25), 1.896.—, Osnovna šola Ježica, Ljubljana, (zbrani papir) 412.—, ZZZB NOV občine Izola, 2.000.—, Sindikat delavcev industrije in rudarstva Slovenije 3.000.—, KO ZRVS Vrhnika 1.800.—, Obč. odbor ZRVS Sežana 1.030.—, KO ZRVS Stara Ljubljana 500.—, KO ZRVS Ljubljana-Posavje 2.590.—, KO ZZZB »Boris Kidrič«, Ljubljana, 680.—, Osn. šola Danile Kumer, Ljubljana, 470.—, Casopis. podjetje »Sočac«, Nova Gorica, 500.—, Sindikat delavcev v prometu in zvezah — Republiški odbor Slovenije, Ljubljana, 10.000.—.

ovnoSv. značilo H₂O, rd rd rd rddrdrdrdgm
Odbor za izgradnjo Spominskega doma v Kumrovcu se zahvaljuje za prispevke in prosi darovalce, da svoje prispevke darujejo na tekoči račun štev. 50100-678-46402

Odbor za izgradnjo spominskega doma v Kumrovcu pri RO ZZZB NOV Slovenije.
POMAGAJTE GRADITI SPOMINSKI DOM BORCEV IN MLADINE JUGOSLAVIJE V KUMROVCU — DOM BRATSTVA IN ENOTNOSTI JUGOSLOVANSKIH NARODOV.

IZPUŠČENO IZ ZAPISNIKA

Kmetje-borci NOV, ki gospodarijo na kmetijah 4. davčnega okoliša (hrbovske kmetije) so socialno ogroženi vsi brez razlike. Pri ugotavljanju socialne ogroženosti se katastrski dohodek ne bo upošteval, oziroma ga bodo jemali, kot da ni. To je tudi eden od sklepov posvetovanja predstavnikov občinskih skupščin z dne 14. februarja letos, o katerem smo že poročali, pa je bil v zapisniku izpuščen. Ker je zapisnik s tega posvetovanja tudi sicer pomanjkljiv, ga je skupščina Ljubljana Vič-Rudnik zavrnila in od sekretariata za delo SRS zahtevala, da ga izpopolni.

Na tem posvetovanju je bilo dogovorjeno, da sekretariat za delo SRS na osnovi doseženega soglasja med predstavniki občinskih skupščin izdela predlog enotnega odloka meril za ugotavljanje socialne ogroženosti kmetov-borcev NOV ter ga s primerno razlago posreduje občinskim skupščinam. Tudi ta sklep je iz zapisnika izpuščen. S. F.

Solze se ji še niso posušile

V severovzhodni Sloveniji se je partizansko gibanje med zadnjo vojno razmahnilo nekoliko pozneje kot v drugih krajih. Med ljudmi pa je vseeno vzniknil odpor proti sovražniku. Nekako sredi leta 1943 so se tudi na ormoško-ljutomerskem območju pojavili prvi partizani-ilegalci, ki so pridobivali ljudi za bolj odkrit boj proti okupatorju. Eden takšnih aktivistov in borcev za svobodo je bil tudi Slavko Ivanjšič-Boris, ki je nekega jesenskega dne 1943. leta prišel k zavedni družini Antona in Alojzije Šnajdar v Zasavcih pri Miklavžu ter to mirno in zavedno slovensko družino takoj pridobil za Osvobodilno fronto.

Anton Šnajdar je bil zaveden domoljub, ki je vedel, kje mu je mesto in zato je kmalu postal sekretar takratnega ilegalnega odbora OF za območje Miklavža pri Ormožu. K njemu so vse bolj zahajali aktivisti ljutomersko-radgonskega okrožja. Sicer pa prepustimo besedo vdovi Alojziji, naj nam ona pri-poveduje.

»Radi smo imeli naše fante, borce za svobodo in kar dolg čas nam je bilo, če jih kak dan ni bilo k nam. Zato pa smo bili potem toliko bolj veseli, ko so spet prišli. Vse, kar smo imeli, smo delili z njimi in vse smo jim zaupali v prepričanju, da pač ne bo nikoli prišlo do izdaje. Pri nas so si fantje zgradili skrivališče, najprej pod senikom, nato pod listnjakom, slednjega so morali opustiti, ker je vanj vdrla voda. Zgradili smo še tretje skrivališče (bunker), in sicer je bil vanj vhod kar skozi pod v naši shrambi. V tem skrivališču se je občasno zadrževala tudi okrajna tehnika.

Spomladi 1944. leta je bila pri nas prva okrajna konferenca aktivistov, na kateri je bilo 40 do 50 ljudi iz vseh krajev severovzhodne Slovenije. Spominjam se, da je to konferenco vodila Ela Letonja-Atena. Na tej konferenci sta bili prisotni tudi moji hčerki Marija in Franciška, ki sta obe z velikim veseljem in žarom delali za OF; bili sta kurirki, zbiralki sanitetnih potrebščin in celo orožja. Moja skrb je tedaj bila, da sem za vse te ljudi pripravljala hrano.

Dnevi so tekli. Marsikdaj sem vstala sredi noči ter odšla odpirat partizanom, jim kuhala, prala ter se z njimi vred veselila skorajšnje svobode, saj smo vsi že zdavnaj vedeli, da so ure Nemcem štete in da bodo naši fantje in možje, ki so odšli v gozdove in v ilegalo, zmagali.

Zima je spomladi leta 1945 že jemala slovo. Še ko je bil pri nas sneg, so nam enkrat naši fantje prinesli lep šopek prvih zvončkov. Te njihove pozornosti smo bili prav veseli, skratka v našo deželo je prihajala pomlad. Mož Anton je že pripravljaval poljedelsko orodje za bližajočo se spomladansko setev. Usoda in krutost življenja pa je hotela drugače. Ni mu bilo usojeno, da bi lahko zaoral prvo brazdo. Nad nas in našo družino so se zgrnili temni oblaki groze in trpljenja...

Alojzija je vzela iz žepa robec, si obrisala solze iz svojega od bolečin in dela ter skrbi razoranega obraza ter nato pričela pripovedovati tisto naj-hujše...

»Bilo je drugega marca leta 1945 ob

Alojzija Šnajdar, ki je v osvobodilnem boju izgubila moža in obe hčerki.

šesti uri zjutraj, bil je petek, ko smo bili hipoma obkoljeni od sovražnika. Bilo je kakih 30 oboroženih ljudi. Vdrl so v našo hišo ter takoj pričeli s preiskavo in zasliševanjem. Kmalu so našli skrivališče pod našo hišo, v njem titovko in seveda propagandni material. Vsa sreča, da v tem trenutku ni bilo v skrivališču nobenega od naših fantov (pri tem ima Alojzija v mislih partizane), ki so dva dni pred tem odšli na teren v akcijo.

Titovka in propagandno gradivo je bilo dokaz, da se pri nas zadržujejo partizani, kar je bilo za nas usodno. Nemci so moža pričeli biti s puškami, ga brcati ter ga odgnali na dvorišče. Eden izmed krivnikov mu je po slovensko dejal: »Pojdi naprej, hitro!« Takoj zatem je že tudi počilo. Mož je padel. Še je živel, ko se mu je približal krvo-lok. Drugi strel mu je dal celo v usta in njegovo življenje je za vedno ugasnilo. Od strahu in groze sem povsem onemela, niti jokati nisem mogla.

Mož je ležal mrtev na dvorišču, sovražniki pa so začeli brezobzirno ropati po hiši in ko so s tem končali, so neke dobili vprego, da so mrtvega moža odpeljali na pokopališče pri Miklavžu, kjer so ga brez krste pokopali. Mene, moje otroke Iva, Marijo in Franciško pa so pozneje naložili na voz, kjer so imeli naše imetje, ter nas odpeljali proti Ljutomeru v tamkajšnje zapore.

Ironija usode je hotela, da smo med potjo srečali izdajalca, ki se je pisal Kosec, doma pa je bil iz Lače vasi ter sta se z mojim možem dobro poznala, bila sta celo prijatelja. Kosec me je vprašal: »Kje imaš Toneka?«

Odgovorila sem mu: »Kaj me vprašuješ?« Ze prej sem zvedela, da nas je prav on izdal oziroma ovadil. Po končani vojni sem zvedela, da je Kosec, četudi se je kmalu po naši aretaciji odšel na varno, dobil zaslužen plačilo.

Konec marca so mene in sina odpeljali iz ljutomerskih v mariborske zapore. Ko so bili mariborski zapor delno poškodovani od zračnih napadov, so nas preselili v napol razpadajoče barake na Tezmem, kjer smo tudi ženske morale vsakodnevno hoditi v bližino Hoč. Tam smo morale kopati strelne järke vse do zadnjega dne pred osvoboditvijo.

Kako je bilo v zaporih, verjetno ni treba posebej omenjati. Zasliševanja, mučenja, lakota, uši, za nameček pa še težko delo z lopatami in krampi. Zvečer nisem vedela, če bom dočakala jutro, zjutraj pa ne, če bom dočakala večer. Slutila pa sem, da svoboda ni več daleč, da moram vzdržati in to mi je kljub hudemu udarcu vlivalo pogum do življenja. Za sina sem vedela, da živi. Kaj pa je z mojima hčerkama, pa nisem vedela, a vseskozi sem se tolažila, da sta živi.

Najhuje pa me je čakalo po osvoboditvi, ko sem se po več dnevih peš hoje končno vrnila skozi Ptuj in Ormož domov. Tu so mi ljudje pričeli pripovedovati o najgrozovitejšem zločinu, ki se je zgodil 2. aprila 1945. leta, torej točno mesec dni po naši aretaciji.

Tedaj so Nemci nekako po hitrem postopku obsodili 22 ljudi na smrt, med njimi tudi moji dve hčerki Marijo, ki je bila tedaj stara 19 let in Franciško, ki je imela komaj 16 pomladi. Vse so Nemci zvezane odgnali na obrežje reke Mure, kjer so jih postrelili in boja kar zvezane pometali v valove Mure.

Moža Antona sem po končani vojni dali na lastne stroške prekopati, za grobova hčerk pa sploh ne vem, saj sploh nimata niti grobov in verjemite, laže bi mi bilo pri srcu, če bi lahko obiskovala vsaj gomilo, pod katero bi počivali...

Da je bila mera zla res popolna, naj povemo še to, da je Alojzija našla, ko se je vrnila iz zaporov domov, dom požgan. Kako je prišlo do ognja, točno ne ve. Meni pa, da je nanj padla granata takrat, ko je skozi Zasavce divjala vojna, tedaj ko so se Nemci že umikali.

Njej in sinu ni preostalo drugega, kot da sta se takoj lotila obnove domačije. Pri tem so največ pomagali sorodniki, nekaj tudi sosede. Tedaj se je tudi precej zadolžila. Dom sicer ima, a je tako prazen.

FRANJO HOVNIK

»Nemci prihajajo v hiše po ljudi, najraje ponoči! Jemljejo si živino in tudi pse! Če pa jih kak pes ne pusti blizu, ga ubijejo!«

Vse to so si vznemirjeni pripovedovali Slovenci po stajerskih krajih sredi leta 1941, ko so tu gospodarili nacisti. V tistih tednih so prihajali po naše zavedne ljudi in jih natovarjali na kamione. Potem so jih z vlaki vozili v Srbijo in na Hrvaško.

Pri Kodričevih v Dolenji vasi so bili doma mati, sin Tonček in hčerka Marjanca. Oče je delal v tekstilni tovarni kot ključavničar. Nemci so ga že pred dvema mesecema odvedli v mariborske zapore. Kakor že mnoge druge ga bodo najbrž skupaj z družino izselili. Bil je to negotov, težaven čas. Celotni Kodričev pes — volčjak Pik ni bil več razigran kakor včasih.

Nekega dne so Kodričevi prejeli dopisnico iz Maribora. Na njej so spoznali očetovo pisavo, podpisano pa je bilo neznano ime. Tam

Ilustracija: EVGEN SAJOVIC

Fran Roš:

ZVESTI PIK

je bila pač zapornikom vsakršna zveza stujci prepovedana.

Z dopisnice so prebrali, da je njihov »prijatelj« zdrav, da ima dobro službo in si je kupil novo obleko. Pa da bo vojne pred zimo konec, ko pa se nemška vojska hitro bliža Moskvi in Leningradu...

Seveda je to bilo izmišljeno, namreč zato, da bi pošta ne prestregla dopisnice. A na koncu pisma je bilo tudi nekaj resnice, in ta je bila zelo važna: »Zdaj med počitnicami boste gotovo obiskali teto Maričko, za ta čas pa Pika pošljite k Fajfarjevemu...«

Kodričevi so takoj razumeli: njihova teta Marička je prebivala v Beogradu, torej pojdejo v Srbijo, prej pa naj Pika odpeljejo k stricu Martinu v Zavrhu. Stric se je sicer pisal Završnik, a je rad kadil pipo, to se pravi »fajfo«, zato je bil na karti omenjen kot »Fajfara«. Tako so bili opozorjeni na nevarnost, ki se jim je bližala.

Oče se je pač potrudil, da jim to zanesljivo sporoči. Seveda bodo pohiteli, da kakšno dragocenost kje skrijejo ali prepustijo znanecem. Pripravljeni morajo biti. Vendar jim ni bilo lahko: zapustiti bodo morali dom, vsega oropani pojdejo v neznano tujino. Tako zdaj s Slovenci ravna jo nemški fašisti, ti oholi, surovi zločinci. Vendar na koncu gotovo ne bodo zmagali, ko so v Sovjetski zvezi naleteli na mo-

gočnega nasprotnika. Zganili se bodo tudi zasluženi narodi...

Zdaj je bilo treba poskrbeti tudi za psa Pika! Nemci ga ne smejo najti doma, saj bi ga morda še ustrelili, če bi jih ne pustil blizu. Bil je to čvrst, šest let star volčjak z belo-rjavo dlako in pokončnimi uhlji, s pametnimi očmi. Še majhnega so dobili k hiši in imeli so ga radi. Kar takoj ga bo treba spraviti k stricu Martinu v Zavrhu!

Sosed Kodričevih je bil Hojnik, izdelovalec sodov. Prav naslednje jutro se je s kolesjem odpravil v mesto, da iz bolnišnice spet domov pripelje svojo ozdravljeno ženo. Na voz je sprejel desettletnega Kodričevega Tončka s psom Pikom. Tako sta ta dva hitro opravila dober kos poti. Nato sta imela le še tri četrte ure peš hoje čez travnike in skozi gozd do stricveve samotne domačije.

Tonček je bil krepak in pogumen fant. Spremljal je psa, svoje-ga dobrega prijatelja. Ločiti se bo-sta morala za daljši čas. Skoda le, da Pik ne more razumeti, zakaj mora to tako biti. Slovo bo težko...

Stric Martin v Zavrhu je bil kmet srednjih let. Iz ust pod brki mu je visela pipa in vlekel je dim iz nje. Vsi so napeto poslušali dečka, ko je pripovedoval novice. Z glavami so zmajevali nad vsem, kar so izvedeli. Kmalu so posedli k obilni malici in tudi Piku so postregli. Kar prav bo, da ostane pri njih, saj so že več mesecev bili brez hišnega čuvaja. V tem nemirnem času jim bo močno potreben.

Treba je bilo pohiteti. Tonček je psa v slovo še objel in pobožal, a tudi Pik je čutil, da se dogaja nekaj pomembnega. Mahal je z repom, se vzpenjal k fantu in zrl vanj z žalostnimi očmi. Tonček mu je dopovedoval z besedami in kretnjami rok, da bo pač moral ostati tukaj, dokler ne bo drugače, a da nanj ne bodo pozabili. Ze so se mu tudi Martinovi otroci prijazno približevali. In res, kakor da je Pik vse razumel!

Se enkrat ga je Tonček objel in mu k smrčku pritisnil poljub, ta pa mu je obližnil lice. Potem je s poveseno glavo gledal za svojim prijateljem, ki je odhajal sam in mu od daleč večkrat pomahal z roko.

Naslednjo noč so oboroženi Nemci prišli h Kodričevim. Tudi za psa Pika so vprašali, imeli so ga zapisanega. No, njegovih zob se jim zdaj ni bilo več treba bati, pes pa je tudi varen pred njihovimi puškami. Skupaj z več družinami so jih s kamioni odpeljali v mesto z le malo prtljage. Tri dni kasneje so jih iztovorili na srbski zemlji...

Kodričevi so štiri leta prebili v pregnanstvu, med dobrim bratskim ljudstvom. Prvo leto so od strica Martina prejeli dve pismi, potem pa nobenega več. Oče Kodrič se je pridružil srbskim partizanom. Tako se je julija 1945 v osvobodeno Slovenijo vrnila le mati s Tončkom in Marjanco. Svoj stari dom so našli izropan.

O družini strica Martina v Zavrhu so slišali prav slabe novice. Teta se je bila nedavno vrnila iz nemškega taborišča in je bolna ležala doma. Otroci so ji stregli. A strica Martina samega ni bilo več. Pomagal je partizanom in so ga Nemci ustrelili kot talca, njegove svoje pa so čez nekaj dni odgnali v Nemčijo.

Kaj pa je bilo s psom Pikom? Zgodilo se je tisto noč, ko so Nemci prišli po Martina. Prav tedaj so pri njem na kozolcu prenočevali trije partizani, zakopani v seno. Pod kozolcem je v svoji uti spal Pik, ki je moral biti priključen. Ko so se Nemci bližali, je besno zalajal. Prebudil je partizane na kozolcu in lahko so se hitro umaknili v gozd, čeprav so Nemci streljali za njimi. Nad Pikom, ki je rešil partizane, pa so se krvavo maščevali. Kar priklenjenega so ustrelili in nato zažgali kozolec. Še mrtvega psa je neki Nemec brnil s škornjem in zakričal nad njim: »Banditenluder (banditska mrha)!« Njegovo truplo je pod kozolcem zgorelo, zoglele ostanke pa so otroci zakopali pod bližnjim bregom. Na grob so mu zavalili kos bele skale.

Tako je pes Pik bil do kraja zvest.

o mladih in za mlade

O 3. bataljonu VDV

Najprej smo se z vprašanji obrnili na tovariša Marka Sodjo, nekdanjega komandanta 3. bataljona 1. brigade VDV (Vojske državne varnosti):

»Pionirji vemo o vojni le, kar nam pripovedujejo v šoli pa doma in kar preberemo v knjigah; le malokdaj pa imamo priložnost govoriti s partizanom... Ali bi nam povedali nekaj besed o nastanku 3. bataljona 1. brigade VDV?»

— 1. brigada VDV je bila ustanovljena 15. marca 1944 v Dolenjskih Toplicah. V istem mesecu je bil v bližini Mirne ustanovljen tudi 3. bataljon. Bataljon je bil sestavljen iz enot VOS (Varnostno obveščevalne službe). Prvi komandant 3. bataljona je bil Anton Ljubič, ki stanuje sedaj v Ljubljani. Jaz sem tovariša Ljubiča nasledil kasneje.

»Kakšne naloge je imel bataljon in kakšne vi kot komandant?»

Podmornica

Prva ilegalna grafična tiskarna v Ljubljani je bila Podmornica, ki je delovala ob Cesti na Brdo v podzemnem bunkerju hiše št. 95. V tej tiskarni so natisnili eno številko »Delac«, šest števil »Osvobodilne fronte«, žepno izdajo pesmi Mateja Bora »Previharimo viharje«, knjižico »Zakaj je propadla Jugoslavija« ter razne letake, slike, dokumente in borbena gesla v slovenskem in italijanskem jeziku.

Delo v tiskarni je bilo čedalje nevarnejše, saj je bila v bližini italijanska postojanka. Zato so tiskarno preselili v Kozarje.

Podmornica je delovala od septembra 1941 do avgusta 1942.

ALEŠ DOLINAR

— 3. bataljon 1. brigade VDV je imel nalogo nadzirati osvobojeno in polosvobojeno ozemlje ter varovati ljudsko oblast. Poleg tega je bataljon deloval tudi samostojno ali pa skupaj z drugimi enotami v bojih zoper sovražnika, ki je silil na osvobojeno ozemlje. Posebna naloga bataljona in drugih enot VDV je bila, da so pomagali organom državne varnosti v borbi proti sovražniku in notranjim sodelavcem okupatorja. Vloga komandanta tudi ni bila lahka. Voditi sem moral bataljon, pripravljati načrte za akcije, vlivati zaupanje v našo moč — borcem in ljudstvu — ohranjati soglasje v bataljonu in še marsikaj.

»Življenje partizana je bilo težavno in nevarno... Ali nam lahko poveste, česa se največkrat spomnite?»

— V spominu mi je ostala borbenost in zvestoba borcev 3. bataljona 1. brigade VDV in njihova pripravljenost za akcije. Primerov junaštva in predanosti je bilo veliko. Dobro se še spominjam štirinajstletnega kurirja Pavla. Bilo je 16. oktobra 1944 v borbi pri Zagorici. Pavel je ležal poleg mene. Nemci so streljali z minometom. Opazil nisem nič poseb-

nega. Šele ko smo jurišali, sem videl, da je Pavle ranjen. Ni hotel, da bi zaradi njega bataljon obstal... in je molčal.

»Vemo, da so partizani doživeli kdaj tudi kakšno veselo urico... Se spominjate katere?»

— Najbolj sem bil vesel takrat, ko sem izvedel, da bo kmalu svoboda; vesel sem bil, kadar smo v boju zmagali; vesel sem bil, kadar nismo imeli ranjenih in mrtvih... da, kar velikokrat sem bil vesel!

...

Nekaj vprašanj smo zastavili tudi tovarišu Aleksandru Vajsu, nekdanjemu komisarju 3. bataljona 1. brigade VDV:

»Kot komisar ste imeli gotovo posebne naloge... Ali bi nam jih povedali nekaj?»

— Naloge komisarja so bile: organizacija političnega dela v bataljonu, obrazilitev akcij borcem, pri tem mislim na pomen in namen akcije; kadar je prišel bataljon v novo vas, sem se moral povezati z organi ljudske oblasti in pomagati pri organiziranju političnega dela; naloga komisarja je bila tudi kulturno izobraževanje borcev, priprava mitingov, predavanj.

»Ali je vaš bataljon pretrpel veliko žrtev?»

— Največ žrtev je imel bataljon v drugi polovici leta 1944. Nemci so izvedeli, da sta prišli prek Save Zidanškova in Slandrova brigada, in so ju napadli. Naš bataljon se je priključil brigadam pri Račjem selu. V bojih je bilo več ranjenih in nekaj mrtvih. Spominjam se našega kurirja, ki je padel v zasedo in so ga Nemci zaklali. Težke boje smo imeli tudi na Polomu pri Kočevju. Sovražnik je bil oborožen s topovi in tanki; v tem boju je bilo ranjenih šest borcev. (Od drugih borcev sva zvedeli, da sta bila v tem boju ranjena tudi komandant in komisar — tega pa v pogovoru nista omenila!)

»Bi nam tudi vi za konec povedali kaj veselega?»

Vsi dnevi res niso bili žalostni. Večkrat smo bili tudi veseli. Zbrali smo se pri kakšnem kmetu pa zapeli in tudi zaplesali smo.

Komandantu in komisarju smo se zahvalili za prijeten pogovor in odhiti domov, da bi zapisane beležke čimprej prenesli na lepši papir in v lepšo obliko.

SUZANA BREC in JOLITA ŠVAJGER

TV-15
za
mladino

kramljanje

Spoštovana urednica!

Pred kratkim sem dobila honorar za svoj prispevek v časopisu »TV 15«. Bila sem presenečena, saj tako lepega plačila nisem pričakovala. Priznanje me je zelo razveselilo, zato se vam zanj zelo zahvaljujem.

Zopet sem pripravila zanimiv zapis o oficirski šoli v Metliki. Obiskala sem nekega borca, ki je ta tečaj med vojno uspešno opravil, in njegovo pripoved zapisala za našo mladinsko stran. Tovariš mi je zaupal tudi spričevalo, ki vam ga bom poslala, s prošnjo, da ga skrbno čuvate in mi ga vrnete nepoškodovanega. Je dragocen spomin, in preden sem ga sprejela, sem morala zatrdno obljubiti, da ga bom vrnila takšnega, kakršno je. Saj sem vam že večkrat posodila podobne dokumente in ste mi jih nepoškodovane tudi vrnili, zato je bila verjetno ta pripomba povsem odveč.

Imam še eno prošnjo — da bi vas rada spoznala. Res da sem vas

videla na fotografiji v novoletni številki »TV 15«, toda jaz bi vas rada osebno spoznala. Zelo rada bi malo poklepetala z vami o vašem, mojem delu... Zlasti rada bi govorila o vašem poklicu, o poklicu novinarke, za katerega se sama navdušujem že od zgodnjega otroštva. Še leto in pol pa bom odločitvijo, kam na visokošolski študij. Ker sem že skoraj popolnoma prepričana, da se bom vpisala na fakulteto za sociologijo, novinarstvo in politične vede, bi mi vaš nasvet bil zelo dobrodošel.

Kaj, če bi se oglasila že kar v soboto, 10. marca?

Prisrčne pozdrave!

Mirjam Rače,
II. prekomorskih brigad 53
66000 Koper

Draga Mirjam!

Prepozno sem dobila tvoje pismo, da bi ti lahko pravočasno odgovorila. Minulo soboto sem bila v Novi Gorici, prihodno bom v Novem mestu... In če te pot med tednom ne vodi v Ljubljano, me pokliči po telefonu nekaj dni

V avli piranske osnovne šole je bila pred kratkim otvoritev razstave risb o Vietnamu; razstava in razstavljeni predmeti so delo najmlajših iz te šole, na pomoč pa jim je priskočila profesorica za likovni pouk Eli Konteljeva.

Glasiło ČRI - ČRI

Bilo je pred več kot mesecem dni, ko sem se udeležila sestanka voda Metuljev. Ves čas smo z medvedki in čebelicami pazljivo poslušali vodnika, pa vendar... Na mizi so stali veliki rjavi zavoji. Nazadnje nas je premagala radovednost, raztrgala sem ovojni papir in izpod njega se je zableščal zelen napis Čri-Čri, glasilo tabornikov odreda Bičkove skale, četa Črički, prva številka. »O, to bo naš časopis!« sem veselo vzklíknila. Nad napisom je bila velika risba, čriček med taborniki ob ognju... Na ta dogodek bi bila skoraj pozabila, pa me je nanj spomnil spet Čri-Čri, ki smo ga kmalu zatem dobili vsi Črički. Seveda sem hotela zvedeti o Čri-Čriju kaj več, pa sem se oglasila pri tovarišici Severjevi, starešini naše čete. Ko sem ji povedala, zakaj sem prišla, me je povabila v stanovanje in kar sama začela pripovedovati o našem novem časopisu:

— Letos praznuje naša četa, četa Črički, petletnico obstoja. Že na začetku leta smo Čričke, njihove starše in vse, ki se zanimajo za nas, presenetili s Čri-Črijem.

In pokazala mi je Čri-Čri: bleščeč ovitek in snop listov, na drobno potiskan s črnimi črkami, pa tu in tam okrašen z risbami iz taborniškega življenja. Sestavki so govorili o izletih, vodovih, četnih, o izletih družine; potem so tu članki odrednih in četnih funkcionarjev, pregledi dela, pogovor s tovarišem Dremeljem, obisk na sestanku najmlajših in tako naprej.

Črički: »Kje pa ste dobili toliko gradiva?»

— Nekaj jih je četna uprava sestavila po statistikah, ki jih vedno vodimo, spise o akcijah pa so pisali otroci sami — saj to je tudi ena izmed nalog Čričkov. Spise napišejo v taborniške zvezke, na vodnikovo zahtevo pa na liste, ali v kroniko, če je potrebno.

Črički: »Kdo je zbiral vse te spise in kje?»

— To je delo uredniškega časopisa, ki ga sestavljajo tovarišica Kopčaverje-

va, Slavka Radošević-Petančič in Lojze Sever; delamo pa tu ali pa na njihovih domovih, saj je taborniška soba premajhna za take stvari.

Črički: »Kaj pa ovitek oziroma naslovna stran?»

— Sliko za naslovno stran je napravil akademski slikar France Godec, veliko zaslug pri tiskanju in opremi ovitka pa ima tovariš Janez Dremelj.

Črički: »V kakšni nakladi je izšel sedanji Čri-Čri?»

— Prva številka je izšla v dvesto izvodih, če pa bo treba, jim bomo pa naknadno še kaj naredili.

Črički: »Kdaj bo izšel drugi Čri-Čri?»

— Odvisno od hitrosti zbiranja gradiva, to se pravi od dobre volje Čričkov pa tudi od zaposlenosti urednikov. Vsekakor pa bo to zelo kmalu.

Črički: »Bo v drugem Čri-Čriju kaj novosti?»

— Poskušali bomo popraviti napake, objavili bomo nekaj zanimivejših prispevkov; sploh bo naslednji Čri-Čri veliko manj uraden, saj smo morali v prvi številki na kratko prikazati naše petletno delo.

Črički: »Bo Čri-Čri stalno izhajal?»

— To bo priložnostni časopis, po večjih akcijah ali po daljšem obdobju; akcij pa ni tako malo, tu je tabor, pa zimovanje, da ne govorim o akciji Illegalca, testu s kvizom, republiškem mnogoboju ter še in še.

Tako se je končal moj pogovor s tovarišico Severjevo, starešino Čričkov — zdaj pa lahko samo še čakamo na naslednjo številko Čri-Črija; glasila stopetdesetih bežigradskih tabornikov.

TIKA KRESAL

Slovo

Očka mi je pripovedoval:

— Dobro se spominjam aprila 1941. Tedaj mi je bilo štirinajst let. Očeta so že marca poklicali na Pohorje, v vojsko. Ko pa je po napadu vojska kapitulirala, se je vrnil s Pohorja.

Dne 8. aprila so vkorakale nemške čete tudi v Savinjsko dolino. S sosedovimi fanti smo šli past radovednost na glavno cesto. Največ vojakov je prihajalo s polzelske smeri, manj iz Celja. Od tlej sem moral hoditi v nemško šolo, a le za tri mesece, ker sem v tem času že končal obvezno šolanje.

Začeli so se hudi časi. Zlasti iz Štarske je Hitler izseljeval najbolj zavedne prebivalce. Tudi naša družina je živela v stalnem strahu pred celjskim Starim piskrom, saj je pomgala partizanom.

Bilo je junija 1944, partizanska vojska se je že precej okrepila in se pripravljala na odločilen spopad. Nemci so marsikaterega slovenskega fanta ali moža vpoklicali v vojsko. Štirje vaški fantje smo si v sosedovi listnici pripravili skrivališče, da bi nas ne dobili sovražnik.

Neke avgustovske noči pa so prišli partizani. Iz vasi nas je z njimi odšlo pet fantov, med vsemi sem vojno preživel samo jaz, najmlajši. Mama je ob slovesu jokala, saj je prav gotovo mislila, da me je poljubila zadnjič. Domači so mi dali s seboj navadno vrečo, vanjo pa perilo, nekaj kruha in suhega mesa. Pozabili so na »porcijo«, ki sem jo pozneje hudo pogrešal... O tem pa prihodnjič!

DAMJANA ZOLNIR

RAZVESELJIVE UGOTOVITVE

V velenjskih tovarnah Gorenja so lani — v primerjavi z letom 1971 — povečali proizvodnjo za 27,7 odstotka, plan gospodarjenja za leto 1972 pa so presegli za 3,4 odstotka.

Tovarna gospodinske opreme Gorenje Velenje je lani dosegla 1 milijardo 790 milijonov din celotnega dohodka in blizu 311,5 milijonov din dohodka. Delavski svet je za potrebe družbenih služb namenil 6.600.000 din, v poslovni sklad je vložil 70 milijonov din, v sklad skupne porabe pa nekaj nad 14 milijonov din dohodka, ustvarjenega v preteklem letu.

Gospodarski vestnik — 9. III. 1973

NEPORAVNANE OBVEZNOSTI

Zaradi neporavnanih obveznosti družbeno-političnih skupnosti in organov uprave napram gospodarstvu je prejšnji mesec prejelo 46 funkcionarjev v Bosni in Hercegovini zmanjšane osebne dohodke. Le-ti so zaposleni predvsem v občinskih skupščinah, poleg njih pa je manjše osebne dohodke prejelo še 1381 uslužbenec upravnih organov. Neporavnane obveznosti, zaradi katerih so bili manjši osebni dohodki, znašajo okoli 48.884.000 dinarjev.

Nedeljski dnevnik — 11. III. 1973

VELIKO DENARJA GRE ZA UVOZ HRANE

Uvoz hrane je bil lani za 13,4 odstotka večji kot leta 1971. Na listi proizvodov, ki jih največ uvažamo so sladkor, olje, meso in mesni proizvodi, ribe, mlečni proizvodi in jajca. Lani smo uvozili tudi za 16 odstotkov več alkoholnih pijač in tobaka.

Za uvoz hrane smo porabili 5.964 milijonov deviznih dinarjev. Za uvoz sladkorja je šla poldruga milijarda, a za olje 1,6 milijarde. Za uvoz pšenice smo porabili 1,38 milijarde, za koruzo 897 milijonov, a za riž najmanj pol milijarde deviznih dinarjev. Kave pa smo popili skoraj za tri milijarde.

Večernje novosti — 8. III. 1973

»POSLOVNI MOŽJE« SO OSTALI

Niš, mesto ob Nišavi, ki je bilo že pred pol leta znano po številnih podjetjih skupin državljanov (računajo, da jih je bilo čez 50), je zdaj brez njih, ker so se zadnja štiri po zakoniti poti prešla v družbeno last.

S tem, da so zdaj črtana iz sodnega registra, pa se ni rečeno, da se bo zadeva kar tako končala. Podjetja so povzročila niškemu gospodarstvu večmilijonsko škodo. Kljub temu pa so v največjem številu nekdanjih samostojnih podjetij skupin državljanov ostali na položajih ljudje, ki so že znani po svojih »pobudah« in »poslovnosti«.

Delo — 9. III. 1973

Krvavo stoletje

VOJNE IN REVOLUCIJE PO LETU 1900

V človeški zgodovini je bilo doslej naše stoletje najbolj krvavo. Tega pečata mu ne bi več mogel zbrisati niti morebitni mir v preostalih sedemindvajsetih letih. Poskusili bomo našteti čim več vojn, toda točnega števila najbrže ne ve še nihče. Bile so to vojne raznih tipov: osvobodilne, kolonialne, osvajalske, verske, državljanske, ena pa je bila celo »športna«. Imeli smo že dve svetovni vojni. V prvi svetovni vojni je padlo 27 milijonov vojakov. (Neki sovjetski zgodovinar pravi, da je v minulem stoletju padlo samo pet in pol milijona vojakov vključno z Napoleonovi pohodi.) Potem smo imeli še dolgo vrsto revolucij in vstaj.

Burska vojna (1899—1902). Nizozemski naseljenci, Buri, ki so leta 1860 ustanovili deželo Transvaal in Orange, so dvakrat porazili Angleže (1881 in 1896). V tretji vojni so zmagali Angleži. V tej vojni je sodeloval tudi W. Churchill.

Rusko topništvo pri Mukdenu leta 1905

Rusko-japonska vojna (1904—1910). Po sprejetju prve ustave leta 1889 je Japonska začela posnemati evropske države. Hotela jih je dohiteti v gospodarski moči. Leta 1902 je sklenila zavezništvo z Veliko Britanijo, nato si je zagotovila podporo pri Franciji in Nemčiji ter zatem napadla Rusijo. Hotela je dobiti bogato Mandžurijo. Glavne bitke so se odvijale za Port Arthur, Mukden in Cusimo leta 1905. Pet let pozneje je Japonska v svojem zmagovalstvu zasedla še Korejo.

Revolucija v Rusiji (1905—1923). Zaradi vojne z Japonsko in zaradi še hujše revščine se je ruski proletarijat začel dvigati k upor. Trpljenje v nesmiselni imperialistični svetovni vojni pa je sprožilo veliko ok-

Carska konjenica v Odesi leta 1905 napada demonstrante

tobrsko revolucijo (1917). Naštetimo glavne etape revolucionarne poti: krvava sobota (1905), upor na križarki »Potemkina« (1905), strmoglavljenje monarhije (1917), ustanovitev Tretje internacionale (1919) in zasedba Poljske (1920). Boji z intervencijskimi vojskami so trajali do leta 1923.

Italijansko-turška vojna (1911—1912). Italija, Francija in Velika Britanija so se leta 1909 sporazumele, da bodo okrepile v lastno korist v Libiji, Maroku in Egiptu. Turčiji, ki je imela v svoji oblasti Libijo, je Giolittijeva vlada napovedala vojno. Italija je zasedla Tobruk, Bengazi, Derno in Homs. Vojna se je končala po sporazumu v Lausannu leta 1912, toda dežele Italijani niso pomirili nikoli.

Dve balkanski vojni (1912 in 1913). Srbija, Crna gora, Grčija in Bolgarija so napadle Turčijo, da bi osvobodile svoja narodnostna ozemlja. Priložnost je bila ugodna, ker je bila Turčija zapletena v vojno z Italijo. To se jim je posrečilo in Turčija je zaprosila za premirje. Zaradi interesov veseli je Albanija dobila neodvisnost. Naslednje leto se je vnela druga balkanska vojna — vojna med včerajšnjimi zavezniki. Po sklenitvi miru v Bukarešti leta 1913 sta Srbija in Grčija dobili po en del Makedonije, Turčija je dobila nazaj prej izgubljeno Trakijo, Romunija je zasedla Dobružo, Crna gora pa je morala prepustiti Albaniji Skadar.

Mehiška revolucija (1911—1917). Kljub proglasitvi republike je mehiške kmete tlačila kasta veleposestnikov že štiri desetlet-

Mehika leta 1917: Villa in Zapata (na levi) po zmagi revolucije

ja. Nezadovoljstvo je prekipelo in ljudska vojska je prevzela oblast. Glavne osebnosti so bile Huerta (povezan z buržoazijo) in revolucionarji Venustiano Carranza, Pancho Villa in Emiliano Zapata.

Prva svetovna vojna (1914—1918). Vzroki zanjo so bili naslednji: Imperialistične težnje Nemčije po zasedbi balkanskih dežel ter ruske želje po nadvladi na Balkanu in

Jana
sodoben ženski tednik

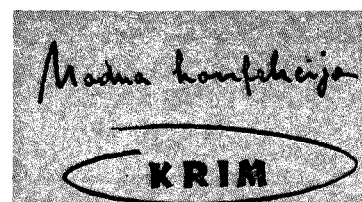
na Daljnem Vzhodu, zahteve po kolonijah (Francija, Nemčija in Velika Britanija), vprašanja meja Francija, Italija, in balkanske države). Kot povod je služil atentat na avstrijskega prestolonaslednika Ferdinanda v Sarajevu leta 1914. Evropa je bila razdeljena na dva tabora: centralne velesile (Nemčija, Avstrija, Bolgarija in Turčija) in pripadnice velikega sporazuma (Francija, Velika Britanija, Rusija, Italija, Belgija, Grčija in ZDA). — Odločilni dogodki: francoska obramba na reki Marni (1914), pri Verdunu (1916) in ob Meusi (1918); zmaga Hindenburgove armade nad Rusi v Galiciji (1914); bitka ob Soči in italijanski poraz pri Kobaridu (1917); razpad avstrijske vojske ob Piavi (1918). Cen-

Spanija avgusta 1936: Francovi falangisti streljajo »rdečec« pred trupli padlih fašistov

tralne velesile so bile poražene in mir je bil sklenjen v Versaillesu (1919). Nemčija je morala prepustiti Franciji Alzacijo in Loreno, Belgiji okraja Eupen in Malmédy, Poljski in »koridor« Poljski, del Schleswiga. Danski in del Slezijske Češkoslovaški. Gdansk je postal svobodno pristanišče, Posarje pa je prišlo pod upravo Društva narodov. Vse nemške kolonije so si razdelile Francija, Velika Britanija in Japonska. Avstrija je postala republika, ločena od Madžarske in omejena v glavnem na stara avstrijska ozemlja.

Se nadaljuje

Iz svojega bogatega proizvodnega programa vam Modna konfekcija

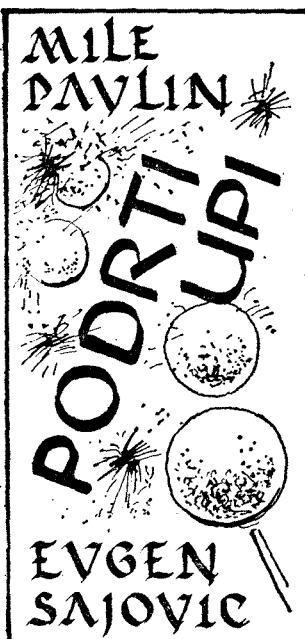
KRIM

LJUBLJANA, Masarykova 4
telefon 311-040

nudi pester izbor konfekcijskih izdelkov:

- damske plašče za spomlad in zimo
- damske kostime
- moške prehodne in zimske plašče
- moške obleke
- damske obleke in perilo
- vse vrste uniform in delovno zaščitna oblačila.

Obiščite nas in neobvezno si oglejte naše izdelke.

Cedalje huje ga je davilo in spoznal je, da bo najbrž vse, kar je zaužil, odšlo iz njega. Toda kam naj strese, da ne bo letelo po tovariših. Premagoval se je, dokler se je mogel, ko pa ni več šlo, ga je zvilo. Toda tovariši se niso pritoževali, čeprav je nekatere tudi poškopil, nasprotno, smejali so se mu in se šalili na njegov račun. »Ti boš pa res imeniten pilot,« je dejal tisti, ki je ukazoval pri vkrcenju. »Komaj smo se vzdignili, si že dal vse iz sebe.« Toda kmalu so Janezkovemu »zgledu« sledili tudi drugi.

Izmučen od utrujenosti in slabosti je Janezek zaspal, da sam ni vedel, kdaj. Toda spet so ga zbudili. Vse je bilo tiho in nekaj časa se ni mogel spomniti, kaj se z njim dogaja. Potem se je spomnil partizanstva pa poti, vožnje z letalom in slabosti. Toda očitno so zdaj že stali. Vstal je in pogledal skozi okno. Zunaj je bilo polno luči, dišalo je tako, kot še nikoli ni zaznal, in vse polno ljudi je tekalo okoli letala. Vrata so se odprla in zraven letala je pripeljal lep avto. Ranjence so začeli odnašati.

Tudi Janezka in bolničarka so porinili v avto, kjer so bila nosila, in jima ukazali leči. Vozila sta se skozi mesto, polno luči in ljudi. Potem so se ustavili pred velikim poslopjem in jima ukazali, naj gresta v neko sobo. Tam sta se poslovila. Janezka so zaprli spet v drugo sobo, kjer je bilo že nekaj drugih. Nazadnje so vsem ukazali, da se morajo do golega sleči, obleko pa zmetati v zaboj za smeti. Nagne so odgnali v kopalnico, kjer so jih oprhali z neko smrdljivo vodo, nato se je moral vsak sam dobro namiliti in namočiti v vroči vodi.